BOSTON
MEDICAL
LIBRARY

M x
76
No. 4

40,123 W7

1M x 76 No. 4

DE FEBRIBVS COMMENTARIVS

EX LIBRIS ALIQVOT HIPPOcratis & Galeni, parte plurima ſelectus, à Iacobo Syluio rei Medicæ apud Parrhiſios interprete regio.

Indice copioſisſimo nuperrime adiecto.

Cui adiunximus Camilli Thomai medici Rauennatis Commentariolum.

De febrium humoralium, Hecticarum, & quarundam Peſtilentialium Dignotione, accuratione.

AQVA NON SITIET

QVI BIBERIT EX HAC

IN AETERNVM.

Venetiis, apud Andream Arriuabenum ad ſignum Putei. M D L V.

CAROLO LOTHARINGO Cardinali Iacobus Syluius. S.

Regia progenies Lotharingæ ampliſsima gentis.
Ex atauis Siculæ regibus orta domus:
Naſcenti Pandώra dedit bona cuncta: καὶ αὐτὴ
Αἴγὸς ἀμαλθείας πᾶν κέρας ἐξέχεεν.
Naſcenti, radio Titan affulſit amico:
Ingenii & uiuos contulit igniculos.
Et Muſæ faciles, & Maia Atlandide natus
Mercurius, ſacra concinuêre lyra.
Tam bene dotato natura & munere diuum
Additus humana cultus ab arte fuit:
Diſciplina grauis: ſophiæ pars omnis: utrunque
Ius: & adorandi pagina ſacra Dei.
Cunctarum cumulo rerum & uirtute, Cradiuis
Franciſco, Henrico regibus uſque places.
Henrico Regum ſummo tu fidus Achates:
Tu bonus es Conſus: tu manus, ac oculus.
Tu noſtras muſis auges patronus Athenas.
Muſarum & myſtis ocia digna facis.
Ergo agite, ô ſocij, meritis pro talibus, hymnos
Pſallite: odoratis ſpargite aromatibus.
Vos quoque, quos noſter labor hic quandoque iuuabit
Siue febrim fugitis, ſiue febrim abijcitis,
His pro muneribus ſumma incrementa rogate
Gallorum ſummo pontificum domino.

Vale.

EPISTOLA

Ad Candidum lectorem.

VNIVERSAM febriũ naturã
cognoſcere,non medico ſoli ſed reli
quis quoque hominibus utile admo=
dum eſt ac etiam neceſſarium:illi,ut
certa methodo curet: his,ut præca=
ueant,& febrem curãti medico morem gerãt.Quòd
febris ipſa morbus ſit & frequentiſſimus,et ſæpe acu
tiſſimus,uel acutis prope omnibus morbis connexus,à
qua maximum uitæ periculum non rarò impendet.
Adde quòd reliquorũ morborũ plurimi unicã tantũ
actionẽ lædunt:animalem ſcilicet,aut uitalẽ,aut natura
lẽ:febris uerò omnis actiones has oẽs lædit:hoc eſt de
bilitat,uel deprauat,uel abolet:quaſdam tamen magis,
quaſdã minus.Quin & bellua iſta tam furioſa febris,
actiones iſtas lædit:nõ ſua ſolũ uiolentia & ferocitate
ac malignitate, ſed etiam ſuorum ſymptomatum tam
multitudine,quàm magnitudine.De quibus tum leui=
bus,tum grauibus & uehementibus ac uitæ pericu=
lum intentantibus,poſtea fuſiùs acturi ſumus . Qua=
propter opinor,febrem ceu morborum omnium ma=
ligniſſimam & ſæuiſſimam luem,ne noceret,Romani
coluiſſe dicuntur.Hũc porrò commentarium ex duo
bus rei Medicæ clariſſimis luminibus.Hippocrate &
Galeno eius interprete abſolutiſſimo excerpere ma=

lui,quàm ex Græcis alijs aut Arabibus,aut horum ſe=ctatoribus, quòd in his quicquid eſt lectione aut imi=tatione dignum,ex Hippocratis Galeniq; fontibus pu riſsimis exhauſtum eſt. Adeò ingenioſa & ſtudioſa et dijs accepta fuit ueneranda illa antiquitas. Pauca quædam tamen non ignaua omnino poſteritas rudis qui=dem,ſed exemplorum fide plena,aut clariora reddidit aut uſu experientiaq; frequenti certiora. Quæ unuſ=quiſque etiam mediocriter inſtitutus,his uelut funda=mentis adiungere poterit,hoc eſt,Hippocratis,Gale=niq; placitis. Quæ in febribus deſcribere et tibi,lector candide,ſequenda proponere nũc malui:ut pauca hæc ac certa & methodo tradita fidelius memoria comple ctare,& illos tanquam parentes omnium nobis bono rerũ auctores,ubiq; ac ſemper uenereris. Quibus de medio ſublatus,Medicina ſit uelut chaos antiquum,& certe hominum carnificina,& id omne,quod in ſtupi dos ſuæ ætatis Medicos iuſtiſsimè Plinius inclamat. Cæterum excerpſimus præcipuè cõmentarium hunc ex Hippocratis diæta acutorum,aphoriſmis,progno=ſticis,porrheticis : etiamſi hæc ubique Hippocratica non ſunt,uti nec epidemia (nam horum primus et ter tius maximè Hippocratica ſunt. Secundus,quartus,ſe xtus,à Theſſalo ipſius filio ſcripti ſunt:quintus & ſe ptimus ſpurij ſunt)Ex his tamen et ſcriptis à Galeno in eos commentarijs,quæ hanc ad rem pertinere ma=gis uidebantur,tranſcripſimus. Addidimus uerò febri lis naturæ partem maximam,ex Galeni libris duobus

proœmio lib.29.

Initio cõ.1. et 2.in 6 epide.et lib.3. diſpnœa.

de

de differentiis febrium. In quibus etiam cauſas & ſigna & interdum curationem attingit. Plenius autem hæc præſtat libro priore ad Glauconem, et libro ſecũdo Criſeon, & libris methodi, octauo, nono, decimo, undecimo, duodecimo. Non pauca etiam eodem pertinentia, ex Galeni libris de temporibus morborum uniuerſalibus & particularibus, de typo, de cauſis procatarcticis. Ex quibus omnibus uniuerſam febrium naturam, hoc eſt, eſſentiã, differentias, cauſas, ſigna & ſymptomata, & curationem non modò febrium omnium communem, ſed ſingularum quoque propriam cognoſces, paruo admodùm temporis diſpendio. Vale lector candide, & his maiorum donis fruere non ingratus, quæ eſt hodie turba omnino maxima.

Candidus imperti meliora, uel utere noſtris.

AVGVSTINO GADALDI-
no mutinenſi philoſopho, ac medico
clarisſimo Lazarus Ferrus
Venetus. Med. S. D.

HOminem cæteris animalibus, Au guſtine clarisſime, anima ipſa maxime' præſtare, atq; ea ſola (ſiqua ſit illi cum immortalibus ſimilitudo) Deo ſimilem eſſe, omnis Philoſophorum ſchola, qui ad hæc uſque tempora floruerunt, confeſſa eſt, licet non omnes æque' de eius immortalitate iudicarint. Iidem etiam ipſi Phyloſophi illum inter homines Deo ſimillimum eſſe ſemper exiſtimauerunt, qui iuuandis cæteris hominibus, absq; ulla temporis intermisſione, omni corporis & animi facultate ualidius incubuiſſet. Ex quo Medicos iſtos antiquos, quales poſt Apollinem & Æſculapium extiterunt Hippocrates & Galenus quoſuis homines uel etiam Principes, ac eoſdem optimos ſuperaſſe colligere par eſt: quippe qui multitudinem poſterorum, & iam tum præſentium innumerabilem non modo docte', & laborioſe', ſed & in perpetuũ adiuuarint. Quo fit ut Ego ſingulo temporis momento Iacobum Syluium libri huius auctorem grauisſimum magna etiam cum ueneratione admirer, ac plærisq; hominum licet quantumuis nobiles ſint anteponendum cēſeā. Quandoquidē eo genere ſtudii incenſus ſit, quo nō tantum huius tempeſtatis hominibus uiuens prodeſt, ſed & omnibus, quos in futurum habitura eſt totius mundi fabrica poſt limites uitæ ſuæ profuturus eſt: dum uidelicet abdita medicinæ ſecreta ſubtilius

tilius

tillius indagatur, atque eadē ex Hippocrate & Gale no, deprompta ſtudio medicinæ incumbentibus ex ponit. Quem uirum cum iam pridē ueneratus ſim, ſola & admirabili eiuſdem uirtute, quæ in ſingulis illius monumentis reſulget, allectus; animo poſtmodum & cogitatione ſæpius illud aſſequi contendebam, quonam ſcilicet pacto animum meum atque in tantum uirum obſeruantiam declarare poſſem. Cum tu, Auguſtine doctiſsime, ut es mei ſtudioſisſimus, eaq; uirtute uigens, ut dignus ſis, qui nedum a me (qui te ſemper obſeruaui) ſed & ab omnibus ameris, opportunitatem obtuliſti, qua mihi liceat explere deſiderium meum: adhortaris enim me ad onus hoc ſuſcipiendum, ut ſtudeam pro uiribus per indicem oſtendere quām largas fruges reportaturi ſint omnes, qui legendo, hunc Syluii commentariū de febribus tāquam agrum fertilem colent, quique illis totis uiribus inſudabunt. Quod quidem ſi per me ita mediocriter præſtitum fuerit, ut eſt libentiſſime ſuſceptum, non dubitauerim ego & ab hoc prę ſtantisſimo auctore animum meum potius amplecti quam officium accuſari, & tibi ſatiſfactū iri. Qui dum cupis, quæ tua eſt humanitas & probitas, omnibus prodeſſe, inceſſantem petitionem ac ſupplicationem probi uiri Andreæ Arriuabeni bibliopolæ, qui librū ex omni parte frugiferum edere ſtudebat, fruſtrari non paſſus es. Quare ſubito me ad id perficiendum quod ille expoſtulabat elegiſti ut tantum honoris mihi condonares quantum me nullis in te meritis comparaſſe ſciebam: Dii faxint (opto) ut tibi & omnibus in hoc per me ſatisfactum ſit, ut inde mihi aggrediendi, perficiendiq; maiora ſpes data ſit. Vale, & ſi quid in me eſt id omne tibi deditum deuotumq; intellige.

INDEX NOTABILIVM, QVAE in hoc libro continentur.

AEgro nihil poteſt grauius contingere, quã'm error medici in cognoſcendis typis,& per conſequens febrium ſpeciebus. 40.a
Aegrum cũ medico aduerſari morbo oportet 25.a
Aerem cauſis naturalibus a Galeno annumerari 22.b
Aer prohibens & non prohibens uacuationem quis ſit 61.a
Aer putridus & peſtilens inſpiratus frequentisſime excitat febrem peſtilentem 37.a
Affectus ſiquis in ægro diaria laborãte remeat quomodo cognoſcatur 32.b
Affectus nullus tolli poteſt eius cauſa in mente 23.a
Alteratio caloris poſt paſtum in hectica talis eſt,qualis in calce irrigata aliquo humore 55.a
Alteratio ſola,quid agat &,eius ſpecies 3.a
Ἀναδιπλώσεις ſeu Ἐπαναλήψεις qd ꝓprie sũt 30.a
Animal coctis non crudis habile eſt nutriri 59.b
Animalia ſanguinea exangibus ſunt calidiora 7.a
Aqua cruda & ſola epota quid efficiat 50.b
Aquæ frigidæ potio cauſos ſalubres tantum ſanat 51.b
Aquoſorum ex ſubſtantia nihil in ſanguinis ſubſtantiam uertitur 60.a
Artem medicam tria perficiunt ex Hippocrate,Morbus,Æger,& Medicus 25.a
Arteriarum motus corpus difflat. 34.a
Atrorum euacuatio non raro ſalubris,atræ bilis uero ſemper pernicioſa 17.b
Augentia fluxionem ad uentriculum quæ ſint 57.a

Augmen-

Augmentum uniuerſale, ac etiam declinationem, anticipatio & tardatio declarant, non tamen omnis, ſed talis 28.a
Abſceſſu rarisſime ſoluitur cauſus uerus, nothus autem in terdum 51.a
Abſinthium ponticum uentriculum a bile offenſum firmat 44.b
Accesſionem ſyncopalem quæ maximè prohibeant 59.a
Accesſiones cur citius aut tardius ceſſent 29.a
Accesſiones multæ unde fit quòd eadem hora repetant 29.b
Accesſionis tempora quatuor ſunt, & declaratur hoc exemplo 26.a
Accesſio ſeu paroxiſmus quid dicitur eſſe 25.b
Accesſiones ſine ordine repetunt ob humoris multitudinem uel prauam uictus rationem 30.a
Accesſionum quartanarum longitudo & breuitas unde fiat 46.a
Accesſio ueræ quartanæ æqualis eſt accesſioni tertianæ, interdum tamen longior & cur 46.b
Acetum in quibuſdam ſitim tollit 61.b

BAlneæ cui lipothimiæ ſalubris ſit, & cui in ſalubris 57.a
Balneum in tertiana quando conueniat 44.a
Bilis aliquãdo ꝑdeſt ita ſtomacho ut ĩteſtinis 40.b
Bilis atra ab atro ſanguine, atque ab iis, quæ proprie μέλανα uocantur, differt 17.b
Bilis atra cauſtica eſt 18.b
Bilis atra exquiſita quomodo fiat 17.a
Bilis atra ex uſtione bilis uitellinæ & eius differentiæ 18.a
Bilis atra ex bile flaua eſt prior alia 17.b

Bilis differentiæ unde & quo ordine fiant 15.a
Bilis differentiarum acerrima, media, & moderatiſſima quæ ſit 15.b
Bilis flaua quandiu animal a natura regitur naturalis & utilis eſt 15.b
Bilis nomine ſine alia adiectione pallida intelligitur, rarius flaua 15.a
Bilis rubra cur ſic dicta & quomodo gignatur 15.b
Buboni, ulceris curationem, deinde ipſiuſmet, poſtremo febris adhibendam 33.a

Calculi quomodo ex humore crudo gignantur 12.a.
Calor ad generandos humores uarios uario modo ſe habet 7.b
Calor Animalium temperatus, eſt cauſa generandi ſanguinis 7.b
Calorem febrium eſſe diuerſum a natiuo genere, non ſola intenſione, ſupple tu ex dictis, ſed & forma & operatione 2.a
Calor extremus, qui eſt cauſa efficiens patefactionis, quis eſſe dicatur 33.b
Caloris febrilis copia in effluuii per cutim copia poſita eſt 37.b
Calor febrilis in ſpiritibus promptisſime, in ſolidis ægerrime, in humoribus medio quodam modo accenditur 4.a
Calor imbecillis uentriculi, inteſtinorum, uenarumque meſeraicarum ad pituitæ generationem faciunt 12.b
Calor in animante duplex eſt alter natiuus, alter præter naturam 1.a
Calor liquando humores, frigus uero comprimendo coryzam excitant 32.a

Calor

Calor natiuus duplex,alter fixus,&alter fluens,qua liſque uterq; ſit 2.b
Calor noſter ubi naturalem ſeruat temperiem plus ſanguinis,quam aliorum humorũ facit 8.a
Caloris qualitas febris ſpeciem & eius humores indicat 37.b
Calor quamuis magnus ni offendit, actionemq; & lædit, non eſt febris 2.a
Calor ſi humori ſit mediocris coctionem eius facit & conſeruationem 33.b
Caloris tam naturalis quàm ignei operationes 1.b
Carnem plurimorum animalium pro generatione ſanguinis commendat, & magis ſi bene nutriſint 9.b
Caro Suum adoleſcentum & bene nutritorum elixa ſi bene coquatur in ſtomacho facit ad generationem Sanguinis 9.b
Catarrhi tempora per ſua ſigna docet 27.b
Cauſa calida quomodo ex pituita flatum generat 13.b
Cauſa doloris cognita modum curationis oſtendit 58.a
Cauſæ bilis abundantis 16.a
Cauſæ febrium,atque aliorum morborum calidorum effectrices,ſunt quinque 5.a
Cauſæ ex quibus generatur & multiplicatur pituita 12.b
Cauſæ externæ & internæ in catalogum ſignorum febrium reponendæ ſunt,etiam ante ipſum calorem 21.b
Cauſæ flatus 14.a
Cauſæ febris quotidianæ 38.a
Cauſæ febris tertianæ 41.b
Cauſa ob quam acceſſiones & conſtitutiones obſeruan-

uandæ 25.b
Cauſorum uehementium quid proprium maxime ſit 50.a
Cauſus hybernus ab Hippocrate deſcriptus refertur ad quotidianam continuam 36.b
Cauſus non uerus quid & eiuſdem ſymptomata & ſigna 31.b
Cauſus ſeu ardens febris biliosarum omnium ſæuisſima eſt 45.b
Cauſus ſeu febris ardens quid ſit, eiuſque cauſæ & differentiæ 49.a
Cerebrum refrigeratum non poteſt alimentum cõ uincere, quo fit ut pituitam generet, quaſi dicat non per ſe 12.a
Chamæmeli uires mirabiles in febribus 25.b
Chylus temperatus unde fiat 9.a
Cibus omnis ſuccum craſſum & lentum gignens ſi bene coquatur bonum & diuturnum ſanguinem generat 10.a
Circuitiones propter errata multum anticipant, uel quaſdam alias a prioribus diuerſas gignunt, a quibus acceſſionum ordo corrumpitur 30.a
Coctio humorum obſcura principium, manifeſta augmentum, perfecta ſtatum determinat 27.a
Coctionis primæ errorem ſecunda, ſecundæ tertia non corrigit 12.b
Color oculorum & linguæ ſemper humor partium ſignificant, non ſemper autem totius, cutis autem totius 10.b
Conſtitutio morbi quid dicatur eſſe 26.b
Coniecturalia quæ ſint collige 22.a
Continua bilioſa duplex eſt 48.a
Continua febris exquiſita nulla ſuapte ratione cum horrore aut rigore exacerbatur 30.a

Continuæ febres ſemper habẽt ſtatum, pro integritate autem inclinationem quandam & caloris febrilis, ac eius ſymptomatum remisſionem 26.b
Continuarũ febriũ primæ differentię tres ſunt 48.b
Continuæ febres quomodo differunt ab intermittentibus ſibi cognatis 48.b
Continua febris eas patitur alterationes quas etiam intermittens 48.b
Contraria, licet per ipſa morbus & eius cauſa ſint abigenda, tamen non ſunt ſemper eadem utriq; contraria 23.a
Conuulſio epileptica ex bile mordente os ſtomachi 16.b
Corpora apta & non apta ad ſuſcipiendum febrem peſtilentem quæ ſint 52.a
Corpora denſa, a cauſis internis ſunt magis obnoxia putredini quàm rara 37.a
Corpora diuerſa quo modo ſe habeant ad euacuationem 60.b
Corpora non putreſcentia quæ ſint 34.a
Corpora prompte putreſcentia quæ ſint 33.b
Corpus plethoricũ, excremẽtoſũ, putredini obnoxiũ per balneũ in febrẽ putridã prompte tranſit 32.b
Curatio cauſi ueri 50.b
Curatio continuarum febrium 49.a
Curatio febris hecticæ difficilis eſt & quibus præſtetur 55.a
Curatio febrium omnium diariarum tum communis, quàm ſingularum cauſarum propria quibus perficiatur 32.b
Curatio omnis bene conſtituta per indicationes procedit 22.a
Curatio quartanæ quibus perficiatur 47.a

Curatio quottidianæ 41.a
Curatio Tertianæ 44.a
Cutis,& ſubditæ illi partes qua de cauſa frigeāt 2.b
Cutis in ſudore immodico refrigeranda eſt aere uel natura uel arte frigefacto 57.a

DEiectiones, nigrę a medicis dictę quę ſint 17.a
Deiectiones nigræ quando fiant 17.a
Delicatis & non delicatis non eſt eadem ratio uictus iniungenda 44.a
Delirum unde fiat 49.b
Denſitas cutis ſępe diarias in putridas tranfert 29.a
Diaria ex aliqua trium cauſarum laborantes, ſunt præ cæteris ſepisſime lauandi 32.b
Diaria ex bubone, eſt eius ſymptoma 31.a
Diaria excitata externæ cauſæ fere ſemper deſierunt. 32.b
Diaria interdum eſt ſymptoma affectuum capitis 32.a
Diaria quo tempore tranſeat in hecticam 37.b
Diaria ſeu ἐφημέρα cur ſic dicta 30.b
Differentia bilis triplex, quæ generatur in uenis, ex occaſione & in uentriculo generatur 15.b
Differentiæ quæ ſumuntur a materia caloris præter naturam ſunt eiuſdem caloris maxime propriæ differentiæ 4.a
Differentiæ febris principales tres a quarum ſingula propria ſumitur indicatio 22.b
Differentiæ febrium primæ ſumuntur a tribus 3.a
Differentiæ febris hecticæ quot ſint 53.a
Differentiæ febris Tertianæ & ardentis 42.a.35.b
Differentia inter ὑδραγωγὰ & φλεγμαγωγὰ 11.b
Differentia pituitę ex ſapore ſumpta triplex eſt 11.a
Diligenter inſpicere oportet & cauſas febrium & ſympto-

ſymptomata 40.b
Dolor capitis per eſſentiã quo modo curandus 58.a
Dolori aliquando primo occurrendum eſt 57.b
Doloris uarietas diuerſa ſignificat 58.a

EFfectrices cauſæ in quo corporis affectu febrem promptius generent licet minus periculoſam 20.b
Effluuium ſi retineatur,& difflatio prohibeatur,febres prõpte generat,aut diarias,aut putridas 5.a
Elucidatio diuiſionem febris,quas ponit Hippocrates,per exempla 3.b
Epiala febris excitatur ab humore uireo 11.a
Epiala febris rarisſima eſt,& admodum diuturna ac ſoluta contumax 41.b
Epilepſia fit a pituita & a melancholia 45.b
Ephemeræ febris cauſæ omnes illæ ſunt quæ aliis ſunt communes,præter putredinem 30.a
Erraticæ febres oriuntur ex diuerſis ſuccis 46.b
Euacuatio quid agat & quot mediis fiat 3.a
Exiens quid e corpore noſtro,ſi fermentationem in terra excitet præter naturam eſt 18.a
Exceſſus omnis per exceſſum contrarium & æqualem ſanatur 23.a
Excremẽta cur in parte aliqua tandẽ putrefiãt 28.b
Excrementa dum putrent,quod tranſpirat ex eis a calido febrili attenuatum eſt 28.b
Excrementa denotãtia ſanguinem qualia ſint 10.b
Excrementa duo ex uino & ſanguine conſimilia ſe parari 15.b
Excremẽtum a capite nõ bene dicitur pituita 12.a
Excrementum tertiæ coctionis duplex eſt 5.a
Exercitatio generans pituitam qualis ſit 13.a

Facul-

Facultates tres imbecillas eſſe ex quibus cognoſcatur 58.b
Febres ardentes raro ex retentione bilioſorum excrementorum gignuntur 35.b
Febres cum ſymptomatibus iunctæ non æque ſimplicem, ut carentes his poſtulant curationē 56.a
Febres colliquantes ſunt calidisſimæ 53.b
Febres diurnæ & nocturnæ ab Hippocrate dictæ ad quotidianam reducuntur 41.b
Febres pituitoſę magis ſoluuntur abſcesſibus quàm aliqua inſigni excretione 52.a
Febres quædam putredinem adiunctam habentes hecticæ uocantur 54.a
Febres intermittentes & continuas fieri ſæpe ex obſtructis poris & uaſorum oſculis 35.b
Febrientes a dulci pituita in acceſsionis initio non horrent ſed ſolum frigent 11.b
Febrientes a ſalſa pituita in principio acceſsionis horrent 11.b
Febricitantes ex copia ſucci crudi paulatim uacuandi 59.b
Febri, quæ partim eſt genita, & partim in gignendo, quo modo curam exhibebis 41.a.23.a
Febris a crudi ſucci copia qualis eſſe ſoleat 59.b
Febris epialæ & Leipiriæ cauſæ ſigna & differentiæ 41.a
Febris hoc eſt Latini huius nominis, ac Græci ethymologia 1.a
Febris modo a ſpiritu naturali, modo a uitali, modo ab animali incipit, & mox in alios inuadit 6.a
Febris quæ habet alui profluium aliam euacuationem non admi ttit 60.b
Febris quæ cum ſymptomatibus eſt, alia eſt, a febre, quæ eſt ſymptoma 37.a

Febris,quæ ſymptoma eſt,diuiſio 37.b
Febris ſynochus,hectica, & diaria unicam habent acceſsionem 29.a
Febris,ſymptoma & morbus,ob quid,eſſe poteſt 4.a
Febris ex ipſius ſpecie & forma cognoſcenda potius eſt,quam ex circuitionis proportione 22.a
Febris ex bubone ſine ulcere ſuſpecta eſt ac mala non tamen ſemper 31.a
Febris hecticæ & ſynochi ſimilitudo 37.a
Febris illis corporibus eſt minus periculoſa, quæ per ipſam minus a natura recedunt 20.b
Febris in generatione ablata cauſa ceſſat 41.a.36 a
Febris in picrocholis ex meatuum ſtipatione fiens raro diaria ſæpe autem putrida eſt 33.a
Febris omnis in utroque calido innato conſiſtit 3.a
Febris omnis minuitur proportione ſuccorum per cutim tranſpiratum 29.a
Febris peſtilens ex bubone pesſima 31.a
Febres putridæ unde fiant continuæ & intermittentes 34.a
Febris quæ a ſola cauſa interna pendet, quæ dicatur eſſe 37.b
Febres quartanæ continuæ raræ ſunt, & hæ ſicut aliæ continuæ uſque ad criſim nullam habent moleſtiarum intermisſionem 46.b
Febris,quę phlegmonarũ,præſertim internarũ ſymptoma eſt,tempora cum phlegmone temporibus concurrunt 37.a
Febris ſeptimana longa eſt,nonana longior ſed neutra lethalis 47.a
Febriũ accenſarum ex phegmone diuerſitas 48.a
Febriũ putridarũ duæ ſunt primę differentiæ 34.b
Febrium putridarum,quæ morbi ſunt diuiſio 36.b
Flatus a calore imbecillo geniti ad pituitam reducuntur 13.b

Flatus ad ſpirituoſam ſubſtantiã reduci poteſt 6.a
Fluxionibus reuulſiones in contrarium remedio ſunt 56.b
Fœtus trahit portionem optimam ſanguinis, deteriorem & fœculentum in chorio & uaſis ad uterum pertinentibus deponit 19.a
Frigida aqua quando audacter danda ſit 49.a
Frigidum cauſat dolorẽ diuellendo cõtinuam 11.a

GAlenus non ſcripſit a qua fiant materia Lepyria & Typhodes 41.b
Generantia febrem putridam plura ſunt 34.a
Generantia ſanguinem plura eſſe 9.a
Generationi diuerſorum humorum diuerſa conducunt 7.b
Grauitas, & mordacitas & pulſatio, & tenſio quid atteſtentur 58.a
HÆmitritæus ex tertiana intermittente & quotidiana continua conſtat 48.b
Hæmorragia narium maximè propria eſt ardentium febrium 51.a
Hecticæ febris cauſæ 53.b
Hectica febris cur ſic dicta 53.a
Hectica febris quid ſit 52.b
Hectica febris quo mõ differat ab aliis febribus 52.b
Hectica poſt paſtum aliquantulũ exacerbatur 52.b
Hectica ſuccedens Diaphragmati inflammato prius interimere ſolet quàm ſit perfecta 54.a
Hora diei in qua ſolet inuadere quotidiana, & tertiana 39.b
Horror ſine febre in quibuſnam excitetur & a qua cauſa 11.a
Humido radicali conſumpto continuitas partium perit 2.b
Humor craſſus oronis quodam modo melancholicus

licus eſt 45.b.19.a
Humores dicuntur eſſe tales poteſtate 7.b
Humores licet tantum quatuor ſint plures tamen & uarias efficiunt febres 4.b
Humore malo ex toto euacuatio plures moriuntur 57.a
Humoris melancholici cauſæ 18.a
Humor melancholicus paulatim ſuccenditur,ut lapis, poſt acceſsionem uero nil relinquit fumoſum 45.a
Humorum mutatione circuitionis, & acceſsionum ordo mutatur 30.a
Humor nullus talis permanere in corpore poteſt qualis erat in initio 21.a
Humoris melancholici & atræ bilis ſigna plurima 19.b
Humores uel in toto uel in parte cumulentur, non excitant febrem niſi putreſcant 21.a
Humorum quantitas,qualitas ,motus,ægri uires & diſpoſitio præſens acceſsiones & circuituum uniuerſum uel augent uel diminuunt 43.a
Hydrelæon tepidum aluum mouet 57.a

IChor ad pituitam poteſt reduci,& a quibus generetur & quibus ſignis cognoſcatur 13.b
Icterus quibuſdam cauſo prius laborantibus,ſuperuenit 51.b
Inæqualitas in una pulſatione quomodo fiat declarat 37.b
Inæqualitas pulſus tertiana inuadente magna ex parte non accidit nec eam comitatur & ideo dicitur æqualis eſſe 43.a
Inæqualitas pulſus quæ putridis febribus communis eſt in quartana maxime apparet tanquam illius ſit proprius 46.a

Indicatio a uiribus in diariis locum raro habeat, a cauſa nunquam; ab utrisque in putridis, in hectica uero tantum a uiribus 23.b
Indicatio duplex generalis & ſpecialis 22.b
Indicationibus conſentientibus, modis omnibus refrigeranda & humectanda febris eſt 23.a
Indicationes ſymptomatum & morborũ ſolę obſeruãdę nõ ſunt ſed & cauſa a qua ſingula fiũt 56.a
Indicationis potentioris maior eſt habenda ratio, non neglecta tamen altera 23.a
Indicatio in febre putrida ob quam cauſam non ſit ſimplex 3.a
Indicationum in pugna quo pacto earum numerũ & magnitudinem expendere debemus 23.b
Indicatio quid & unde ſumatur 22.a
Indicatio ſumitur etiam a ſymptomate ſed non quatenus ſymptoma eſt 22.b
Inedia quibus aduerſaria & quibus ſalutaris ſit 24.a
Intemperaturæ contrariis tolluntur remediis 58.b
Intermiſsio febris quotidianæ cur ſit ualde impura 39.a
Intermiſsio quartanæ pura eſt, & cur 45.b
Intermiſsio ſeu interuallum ſeu infebricitatio ſequitur declinationem 26.a
Intermiſsio tertianæ cur ſit purior quam quotidianæ 43.b
Iuuentus eſt bilioſisma omnium ætatum 16.a
LAborantes quartana tutius eſt euacuare per deiectiones & cur 35.a
Lac cur febricitantibus neget Hippocrates. 8.a
Lac optimum ſi bene coquatur quid efficiat 9.b
Lædentia, uires gubernãtes corpus, quæ ſint 55.a
Lien reliquias humoris melancholici ad uentriculum expellit una cum aliis excrementis euacuandas 17.a

Limum ſanguinis,hoc eſt,humorem melancholicum trahit ad ſe lien expurgans hepar 17.a
Læſio accpta per uſum calidorũ & iuuamentũ a cõtrariis tẽperatis ſigna sũt abũdãtis sãguinis 50.a
Laſsitudo oſtẽdẽs multitudinẽ ſanguinis q̃ ſit 10.b
Leipiria eſt febris perniciosiſsima & ſola inter alias omnes q̃ perurat interiora,cute refrigerata 41.b
Lingua rubra ſanguinem,alba pituitam,uiridis bilem,nigra melancholiam oſtendit 10.b
Lipothymia morbos quoſdam præcedit 56.b
Lipothymiæ curatio multiplex penes multiplicitatem cauſarum 56.b
Lipothymiam quæ excitent 55.b
Loca quædã cõtinuã pituitoſam febrẽ gignũt 38.b
Loci facientes cauſam quinam ſint 49.b
Locus tam intermittentibus quam continuis poteſt eſſe diuerſus 36.b
Longitudo acceſsionum unde fiat inæqualis 29.b
MAleolentia naribus apponenda in affectibus uteri 57.b
Magnitudo cauſæ putredinis facit ad acceſsionis anticipationem 29.b
Magnitudo morbi,& mos unde noſcatur 28.a
Medicamenta purgantia acria ſunt & calida 51.a
Medicamenta quædam ponit,quæ humores proprios trahunt ſubſtãtiæ totius ſimilitudine 16.b
Medicus daturus uinũ quæ debeat obſeruare 33.a
Medicus duo obſeruare debet difficilia 25.a
Medicus ex ſignis prædicere debet ægro cauſam febris diariæ et non eſpectare aut rogare ipſam ab ægro & aſsidentibus 32.b
Melancholia hypochondriaca à pituita fit 45.b
Mel ſolam & per ſe facilè in bilem uertitur 50.b
Mœror & timor mõ cauſę,mõ ſigni rationẽ hẽt 45.b
Morbi dum coſiſtunt omnia,tam febris.quam ſua

ſymptomata ſunt ualidiora 14.a
Morbi lethales tpa oïa uniuerſalia nõ pcurrũt 27.a
Morbis biliosis ſtatim uictus tenuis eſt ſaluber & cur 24.b
Morbis pituitoſis & melancholicis conuenit uictus initio plenior in ſtatu & ante ſtatũ tenuior 24.b
Morbis ſalubribus omnibus cõmune eſt hoc, quod cocto morbo acceſsiones miteſcat 40.a
Morborũ naturã per ſigna cognoſces primo quidẽ ſimpliciũ, poſtmodũ etiam compoſitorum 21.b
Morborum omnium conſtitutionem oſtendent, ipſæ morborũ ſpecies & anni tempora 28.b
Morbus an ſit exitialis uel ſaluber oportet cognoſcere 22.a
Morbus, cauſa morbi, & ſymptoma, indicant ſui ablationem per contraria 22.b
Morbus denotãs abũdantiã ſanguinis quis ſit 10.b
Mores biliosi hominis 17.a
Mores melancholici 10.a
Mores hominis ſanguinei 10.b
Mulſa cruda & cocta fit & quibus differant 50.b
Mulſa ſola epota in acutis morbis ſatis nutrit ſine ſucco ptyſſanæ 50.b
Mulſa ſumenda eſt ab illis quibus non bileſcit 49.a
Multitudo cruditatis uacuanda in ipſa ualde ſoluat aluum 56.b
NArcoticis paucis & inueteratis quando utitur Galenus 58.a
Natura caloris externi in putredine eſt totius corporis putrẽtis ſubſtãtiam ad corruptelã mutare 5.a
Natura continuarum febrium 48.a
Natura cũ ſuis uti poteſt facultatibus qd agat 21.a
Natura cur pituitę receptaculũ non cõdiderit 11.b
Natura febris & eſſentia quæ ſit 1.a
Naturam in.15.apho.& calidum innatum in.14.
primi

primi libri idem ſignificare dicit 2.b
Natura ſicca, calido & frigido tẽperata in longaine dia gracileſcit magis quam frigida ſicca, ſed uictu idoneo facilius reficitur 24.a
Natura ſicca, calida & acris, cibo, mitior & minus mordax redditur 33.b

OBſeruanda ſunt, quę ſecundum propriam ſubſtantiam morbo accidunt & ex his ea quæ ſæpius ac ccidunt 21.b
Ocium & ſecuritas animum ad ignauiam, ſtoliditatem & ſtultitiam præparat 5.b
Odoribus reficere quoſdam oportet 57.b
Ophtalmiæ tempora ſuis ſignis explicantur 27.b
Ophtalmicus affect⁹ & dolor quo mõ curãdus 58.a
Ordo ſeruãdus in curatione repletionis capitis 58.a
Os ſtomachi ſyncopem excitat quæ ſtomachica dicitur 59.a
Os uentriculi ſi ſit oppreſſum multa pituita quo modo auxiliandum ſit 57.a
Ouorum uitella in febribus magis commendat quã albumina 44.a
Oximel utero & aliis partibus neruoſis nocet 57.b
Oxycratum ſitim quandam tollit 61.b
PAnis qualis debeat eſſe ꝓ generãdo sãguine 9.b
Papillæ mamillarum tanto ſunt frigidiores hepate quanto lac frigidius eſt ſanguine 9.b
Partes ad quas & per quas fluxio fit roborandæ ſunt 57.a
Partes corporis omnes ſimilares ſunt exceptis ſpiritibus humoribus & excrementis 6.b
Partes corporis ſingulæ quando æqualia & ſimilia excrementa colligant & aliis per uias communes certis periodis tranſmittant 29.b
Partes corporis quę ſunt materia caloris tribus no-

minibus appellantur, continentia, contenta & impetentia 4.a
Partes ſanguineæ & rubræ primo & per ſe nutriuntur ex ſanguine, ſpermaticæ uero nutriuntur & ipſæ ex ſanguine ſed non primo 7.a
Partes ſimilares quæ ſint & quæ non ſint ſecundum Ariſtotelem & Galenum 6.b.
Partes ſolidæ omnes accenſę, licet plures ſint & diuerſæ inter ſe, tamen ex eis omnibus unica eſt febris hectica diuiſibilis ſolum ratione maioris & minoris 4.b
Πεπασμὸς καὶ πέψις quomodo diſtinguātur 1.b.2.a
Pus quo modo differat a ſucco crudo 12.a
Peſtilens febris maligniorem putredinem ſequitur quam aliæ 36.b
Peſtilens febris quid & eiuſdem cauſæ 52.a
Phlebotome cur interdicat Galenus his, quibus in uentre & primis uenis recens cruditas eſt 36.a
Phlegmones tēpora q̄bus ſignis cognoſcatur 27.b
Phlegmone uiſceris q̄bus in ſanabile ſit & cur 59.b
Phlegmone ſi ſit in uiſcere augetur per ſomnum in acceſsionis initio 25.a
Phrenitis unde fiat 49.b
Picrocholi coctionem habent imbecillam 33.a
Picrocholi quibus morbis ſint obnoxii 22.b
Pituita a capite in uenerem defluens facit dyſenteriam 12.a
Pituitæ quod dulce eſt id ſalutare eſt animanti, & naturale ob id'que uacuandum non eſt 11.b
Pituita inſipida cur dicta ſit aqua 11.b
Pituita in uentriculo aſſata calida fit & ſubamara ut bilis 40.a
Pituita licet ſit ſuccus crudus ac frigidus non tamen eſt craſſus 12.a
Pituitam in bilem utrumque uerti cur non ſit miran-

randum 40.b
Pituitam quam Praxagoras appellauit uitream appellandam eſſe potius albumineam inquit & qua de cauſa 11.a
Pituita naturalis qualis ſit ex Galeno 11.b
Pituita ſalſa ea eſt quæ putruit,acida autem cruda omnino reſpectu ſecundæ concoctionis 11.b
Pituita ſeu humor omnis frigidus humidus dicitur phlegma contra rationem ætymologiæ 11.a
Plenitudo diſſlationem impediens duplex 34.a
Pleuriticis rubrum ſpuentibus calor,ſiue febris qualis ſit 48.a
Practicos ſolos ſequi non eſt tutum 61.b
Præparatio corporis afficiendi & putrefaciendi generationis morborum eſt maxima pars 8.b.52.a
Principium hecticæ quo modo dignoſcatur 55.a
Prorogantia febres quæ ſine 29.a
Ptyſſanæ cremor ſumendus ab iis,quibus non aceſcit 49.a
Pulſuum differentia & conuenientia in febribus intermittentibus 38.b
Pulſus debilis & durus in hectica unde fiat 54.b
Pulſus ſignificãs abũdantiã ſanguinis quis ſit 10.b
Pulſus tarditas in initio tertianæ ad ſtatum naturalem prope' accedit 43.a
Putredo magna eam febrem efficit continuam quę alioqui eſſet intermittens 35.a
Putredo omnis ex materia humida fit,& ab efficiẽte calore externo & præter naturam,augeturque immobilitate 34.a
Putredinis ſignum in pulſu in ſtatu minuitur 43.b
Putredo quãdoque accidit ob flatus in aliqua parte calida concluſos & non diſſlatos 6.b
Putreſcit in corpore noſtro quod prauum eſt, quia natura id expellere omni ex parte nõ potuit 21.a

Πὺρ

Πυ'ρικοὺ πυρετὸς apud Hippocratē q̃d ſignificet 1.a

QVantitas morbi nequit exquiſite ſcribi ſed exercitatione cognoſcitur 22.a
Quãdo pulſus ſint animi affectuũ debile ſignũ 32.b
Quando ſtudendum eſt urinis & ſudoribus prouocandis 36.a
Quartanam a tertiana primo die diſtinguere qui nequit medici nomen non meretur 46.b
Quartana continua admodum rara eſt 26.a
Quartana initio leniter tractanda eſt 47.a
Quartana longisſima eſt ſed tamen facillima & ſecurisſima 46.b
Quartana pura & impura quæ ſit 45.b
Quartana raro per ſe initio præhendit 38.a.46.a
Quartana ſi per uomitum nigrorum ſoluatur, in illis hoc fit, in quibus a ſitu lienis ad ſtomachum uas amplum eſt 35.a
Quartanæ cum tertiana disſimilitudo 46.a
Quartanæ febres fiũt etiã a pituita cũ flatibus 45.b
Quartanæ febris cauſæ 45.a
Quartanæ lasſitudinem quo modo ſoluuntur 47.b
Quartana per ſe & quãtum in ſe eſt ſine periculo eſt & magnos morbos ſanat 46.a
Quartana febris pesſima 47.a
Quies per accidens efficit febrem 5.a
Quotidiana nihil habet cum tertiana commune, ſed ad quartanam propius accedit 39.b
Quotidianã a duplici tertiana, prætermisſis aliis, cõparatione ſola facillime ſeparabis 39.b

RAtio uictus a quibus perficiatur 24.b
Ratio uictus a quibus ſumatur 24.a
Recidiuas accesſiones accelerant & augent ea, quæ in accesſionibus reliquuntur 39.a
Refrigerantia per ſe & per accidens quædã eſſe 23.b
Refrigeratio & humectatio, exhibenda tartianæ febri

bri,quomodo fiat 44.a
Regimine uict⁹ ita parco uti debes a pricipio morbi,ut in ſtatu parciore uti poſſit,hoc collige 47.a
Reliquiæ ex excrementis pro parte tranſpiratis uel paucæ uel nullæ ſuperſunt pro qualitatis excrementorum ratione 28.b
Remedia quæ licet exhibere in ſtatu & poſt ſtatum morbi ſi exhibeantur in principio multipliciter augeat morbum 47.b
Remedium quando ſenſim & quando confertim præſtandum 29.a
Remediū ſemper eſt adhibēdū cōtrariū cauſę 33.a
Repletio ex calidis & ſiccis poteſt eſſe cauſa quotidianæ 38.a
Rigor ardenti febri ſuperueniens die ſexto ratione uirium iudicandus 42.a
Rigor febrem ardentem non ſoluit per ſe 42.a
Rigor ſine febre poteſt eſſe a pituita 41.a
Roborandi uentriculum poſt uomitū modus 57.a
Robur uirium ægri ponderare oportet 22.a
SAnguinis abundantia in quartana quid admittat & contra 47.a
Sanguis aut eſt humor ſyncerus aut commiſtus aliis humoribus 7.a
Sanguis bonus in medio eſt ſuccorum non concoctorum & bilioſorum 9.a
Sanguinis miſſio in tertiana notha iudicio medici committitur 45.a
Sanguinis miſtionem limitantia quæ ſint 45.a
Sāguis & cū ipſo utraq; bilis ī hepate generātur 11.b
Solus extra corpus ſeu locum proprium concreſcit in grumos 8.b
Sanguis in cōtinuis febribus mittēdus quātū morbi magnitudo,uiresq; & ętas ęgri ferre poſſunt 49.a
Sanguis in uenis exiſtens temperatior eſt eo,qui eſt in

in arteriis 8.b
Scopi in exhibitione uini ſeruandi 60.a
Sera humorum ſunt maximè uaria, uti etiam lactis ſerum 13.b
Serũ corrupti ſanguinis aut praui alicuius humoris ſi contineatur in uaſis qui defficiat mali 13.b
Signa abũdãtis pituitę a diuerſis fõtibus sũpta 14.a
Signa ſingularum diariæ cauſarum propria 31.b
Signa bilis abundantis a diuerſis fontibus 16.a
Signa coctionis in uenis ex urina, in ſtomacho ex de iectione, in reſpiratoriis inſtrumentis ex ſputo ſu muntur 27.a
Signa omnia cauſi ueri 50.a
Signa febrium ab actione læſa, ab excretis, & a ſym ptomatibus 21.b
Sina febrium diariarum communia 31.a
Signa febriũ omnium maxima & maxime ꝓpria ſu mũtur ab ipſa caloris proprietate, quæ reliquorũ propriè ſignum cauſa eſt 21.a
Signa febriũ putridarũ cõmunia differẽtia tñ 37.a
Signa febris quotidianæ intermittentis 38.b
Signa & ſymptomata quartanæ puræ 45.b
Signa flatus 15.a
Signa hecticarum febrium omnia 54.a
Signa ſalutis aut mortis demonſtratiua & progno-ſtica 22.a
Signa ſanguinis abundantis plurima ponit 10.a
Sitis animalis & naruralis loci 61.b
Sitis quid & ipſius curationis uarietas penes diuer-ſas eius cauſas 61.b
Solutio cuiuſque morbi aut a natura, aut a medico hoc collige 51.a
Solutio febrium per uomitum aliquando 35.a
Somnus in febribus quanti ſit momenti 25.a
Somnus quo tempore febrientibus utilis ſit 25.a

Sorbi-

Sorbitio,quæ inſpirando fit multum flatus iuribus miſcet 14.a
Spiritus animalis affectiones,communes eſſe & uitali & naturali ſpiritui collige 5.b
Spiritus animalis nō nutritur ex ſolo aere inſpirato, ſed etiam ex uitali ſpiritu,nec ſimiliter uitalis ex ſolo aere ſed & ex naturali 6.a
Spiritus cito euacuatur,cuius eſſentia a quibus disſipetur docet 29.a
Spiritus eſt in cauſa quo'd ſanguis ſit calidus 7.b
Spiritus etiam ſi ſint tres,tñ ex omnibus illis accenſis unica tātū eſt diaria,diuiſibilis ſolū modo penes diuerſitatē cauſarum externarum 4.b
Status eſt a nobis præcognoſcendus & quare 28.b
Succi crudi licet ſint de genere pituitæ tñ ea minus humidi ſunt & plerunque carent lentore 12.a
Succi crudi ſi neque obſtruāt,neq; grauent ſolā poſſunt facere lypothymiā non autē ſincopen 59.b
Succi diuerſarum formarum fiunt in generatione ſanguinis ſcilicet & dum ſanguis perficitur & poſt ipſum perfectum 9.a
Succus melancholicus naturalis eſt & moderatus dum animal a natura regitur 15.b
Sudor ſuccorum in toto corpore nota eſt 10.b
Subſtantia tenuis facilius alteratur quam craſſa 4.a
Subſtantia triplex corporis noſtri a calore natiuo diſſipata per cutis poros diffluit 5.a
Symbolum habentibus mutua tranſmutatio eſt propenſior 20.b
Symptomata febrium grauia curam cauſis ipſarū debita aliquando interrumpunt 60.b
Symptomatum genera quot ſint 55.a
Symptomatum leuiorum enumeratio 61.a
Syncope quid & eius differentiæ 55.b
Syncope ſuccedit morbis longis corpore per atropheam

pheam extenuato 59.a
Synochi forma, Differentiæ, cauſæ, ſymptomata & ſigna 47.b
Synochus non putris refertur ad diariam, 37.a

TEmperamentum & cætera huiuſmodi per ſimilia conſeruari deſiderant Aer uero ſi ſit diſſimilis morbo conſeruari, ſi ſimilis alterari in contrarium poſtulat 22.b
Temperata abſolute complexio in utraque primarum qualitatum oppoſitione omnibus intemperaturis potentiſſime reſiſtit 20.b
Temperaturæ ſeu potius intemperaturæ corporum quo ordine ſe ſequantur ad febres ſuſcipiendas 20.b
Tempora continuarum proportione reſpondent temporibus intermittentium, ualde tamē obſcuriora ſunt 26.a
Tempora intemperaturarum omnium ſignis cuique propriis ſunt diſtinguenda 27.b
Tempora quatuor acceſſionis febrium intermittentium calore & pulſibus maxime diſtinguenda ſunt 26.a
Tempora quatuor conſtitutionis ſignis cruditatis & coctionis maximè diſtinguuntur 26.b
Tempora uniuerſalia non ſolum in diuerſis morbis æqualia non ſunt, nec certo dierum numero compræhenſa, ſed nec in eodem morbo 38.a
Tempus ſtatus quomodo aliquando cognoſcatur & cur aliquando non cognoſcatur 28.b
Tertiana an exquiſita an non exquiſita an extenſa ſit acceſſionibus & circuitibus compræhendere licet 42.b
Tertianæ febres ſunt omnium intermittentium acutiſſimæ & breuiſſimæ ſed & mitiſſimę & magis

gis carentes periculo 43.b
Tertianæ nothæ ſolutio ex quibus oſtendatur 44.b
Tertianæ nothæ curatio 45.a
Tertiana notha longa eſt,atque ita,ut aliquando ab autumno ad uer durauerit non ſine ægri periculo 44.a
Tertianæ nothæ cauſæ ſymptomata,& ſigna 44.b
Tertianas raras eſſe illæſo hepate & folliculo fellis 35.a
Tutius calfacimus & humectamus quam refrigeremus & ſiccemus,& rationem aſsignat 23.b

VAcuandum aliquando minus eſt ut quid ſymptomati condonemus 60.b
Vacuationem minuentia & prohibentia & poſtulantia quæ ſint 60.b
Vapores humorum ad ſpirituoſam ſubſtantiam reduci poteſt 6.a
Venæ corporis noſtri uehementes ſiccatæ malos humores ſic interius ex membris carnoſis trahunt,ut nos exterius alimentis melioribus deſtituti deteriora ſumimus 49.a
Victus eo modo,quo diminutus eſt uſque ad ſtatũ, augendus eſt poſt ipſum 49.a
Victus ex præcognitione diuerſi ſtatus ordinandus diuerſimode 49.a
Victus omnis in quartana uentrem ſine flatibus molliat 47.a
Victus prauus ſanis morborum cauſa eſt,neutris recidiuæ ægris uero acceſsionum inordinationis 30.a
Victus ratio qualis exhibenda ſit febrientibus ephemera 32.b
Vina diuerſa in diuerſa ſyncope danda dicit 60.a

Vinum

Vinum concedi poteſt in tertiana ubi morbus coqui cæpit 44.a
Vinum generans multum ſanguinem quale eſſe debeat 19.a
Vinum in quibus affectibus noxam afferat 56.b
Vinum in quibuſdam fluxionibus quale debeat eſſe 57.a
Vinum omni ſyncope dandum quale eſt 59.b
Vires in cibandi modo attendendæ ſunt 59.b
Vires quantas ab initio accepimus per morbum uictu idoneo ſeruare non licet,ſatisque eſt ſi multum debilitari non ſinamus 25.b
Virium ſubſtantia præcipue conſiſtit in ſolidorum ſubſtantia 59 a
Vlceris tempora ſuis declarat ſignis 27.b
Vlcus manifeſtum capitis,bubonem in collo, manuum,in axilla,pedum in inguine excitat 31.a
Vomitu alicuius portionis bilis non debemus ſeduci ut credamus pituitosā febrē eſſe bilioſam 40.a
Vomitus confert capiti dolenti ex conſenſu oris ſtomachi 58.a
Vomitus in febre quotidiana excitandus eſt & quādo & quibus 41.a
Vretica in tertiana notha non debent eſſe nimis calida & ſicca 45.a
Vrina denotat numerū circuituum ipſius tertianę 43.a
Vrinæ diuerſitatē diuersū eſſe ſignū declarat 27.a
Vrinæ uariæ melancholicis ſunt 19.b
Vrinam tingere eſt naturæ facillimum 27.a
Vrinam ſuccorum tantum in uaſis abundantium nota eſt 10.b
Vſus frequens medicamentorum quorundam generat pituitam 23.a

FINIS

DE FEBRIBVS COMMENTARIVS, EX LIBRIS aliquot Hippocratis & Galeni, parte plurima ſelectus, a Iacobo Syluio rei Medicæ apud Parrhiſios interprete regio.

De Febrium eſſentia.

FEBRIS eſt totius animalis calor immodicus lib.1.de differ.morbo. Febris eſt calor præter naturam totum corpus occupans. ibid. Febris eſt quoties calor præter naturam,in corde extiterit. libr.1. de diffe.feb.cap.3. Febris eſt calor adeò auctus,ut corpus totum uexet & actionem lædat.libr.1.& 2. Meth. Febris eſt cum adeò immodicè auctus eſt calor, ut & hominem offendat: & actionem lædat, lib.8.metho.initio. Febris eſt intemperies calida in totum corpus diffuſa.lib.9.meth. Febris eſt calor natiuus uerſus in igneū.Gal.aph.16.lib.1. A quo calore igneo, πυρετὸς Gręcis dicitur,ut latinis a feruore febris.Quin πῦρ,id eſt ignem,nunc febrem, nunc febrem uehementiſsimam & ardentiſsimam Hippocrates aliquoties appellat.Ex quibus locis & pleriſq; aliis apertè conſtat,febris eſſentiam eſſe in genere caloris præter naturam.Duplicem autem eſſe calorem in animantis corpore nouit Hipp.Vnum quidē natiuum in ſanguine & ſanguineis uiſceribus eſſentiā ſortitum:alterum verò acrem,mordacem, igneum: in quo etiam eſt febris.De illo enim ſcripſit: qui creſcunt,plurimum habent calidi innati:& uentres hye

Lib.2.epi. Gal. initio feb.

Gal com.4. in.6. epide. apho 14. & 15.lib.1.

me & uere natura calidisſimi. De hoc autem,uētres calidi,frigidæ carnes, & graciles & uenis conſpicuis & iracundiores.Ille autem alimenta probè coquit in uentre & uenis,& partibus ſingulis: hic aſcititius ſeu nō naturalis ſeu præter naturam,corrumpit in qualitatem,frigida quidem alimenta,acidam:calida uerò, nidorulentam: & trāſpirationem efficit calidam & mordentem:quæ cute aſtricta,ſtatim febrem efficiat:cum ille trāſpirationem efficiat ſuauem & morſus expertem:& denſata cute nō febrem,ſed tantum plethoram faciat.De utroque,Galenus. Quicquid in rebus ſubſiſtit,augetur, roboratur, ſanum eſt: dum proprio & natiuo calore regitur. Quem in animalium corde ſeruat reſpiratio, & per cutim tranſpiratio. Alter alienus ac præter naturam in corporibus excitatus, primum quidem ſuccos ob humiditatem putrefacit,& corrumpit: tandem uerò & adipem & carnem. Et commenta.in lib.6.epid. Calor natiuus (ad quem potisſimū corporis functiones refert Hippocrates)incenſus priores functiones non poteſt perficere, neque nos alere (quod illi maximè proprium erat)immò ignis modo corrumpit,tabefacit & colliquat.Alibi quoque ſtatuit Hippocrates caloris in nobis genus duplex: unum familiare & natiuum: alterum alienum & præter naturam.Et Galenus calorē febrilem ob ſuccos putreſcentes accenſum in febre acuta,primo die euaporaſſe ſcribit:relictum uerò natiuum ſolum, ita imbecillum ut iam extingueretur: priuſquam calor febrilis rurſus accenderetur. Ob id ſecundo die extrema refrigerata & magis manus & & caput:& ægrum mutum, βραχυπνοῦν ſeu breuiſpirium euaſiſſe,affirmat Hippocrates. Quapropter πέψιν, & πεπασμὸν ſeparauerunt Hippocrates & Galenus:ut ſit illa,eius quod coquitur deductio quædam

Lib.6. epi. et com 4.in eundem.

Ibi.& li.1. fe.1. cap.4. & comm. aph. 14.1. li.meth. 11

Gal. com. 4. in 6.epi.

Lib.3. epi. & com. 3. in eūd.Gal.

Li.1.epi.et comm.2. in eund.

in

in coquentis ſubſtantiam : & in ſanis illa fiat, dum quod coquitur coquenti familiarem habuerit naturam:& ſubſtantiæ quæ coquitur uel totius uel maximæ eius partis mutatio & alteratio efficiatur : & ſit paucisſimum quod ſemicoctũ manet. πεπασμὸς autem morbi eſt & eorum quæ præter naturam ſunt ueluti coctio quædam & maturatio,in qua quod aſſimilatur paucum eſt:quod autem ſemicoctum & ſuperfluum,multum. Quanquàm alibi πεπασμοῦ ſignificatum latius extendit Galenus:dum omnem deductionem in mediocrem temperiem πεπασμὸν appellat:& alibi,omnem morborum πέψιν,in ſuccorum alteratione conſiſtere ſcribit. Ex quibus apparet febriũ calorem a natiuo genere diuerſum eſſe, præcipuè in putridis:non ſola intenſione. Quanquam uideri cuipiam ſola intenſione diuerſus posſit:ſaltem in diaria & hectica:uel ex Gal.febrem definiente caloris natiui conuerſionem in igneum. Et lib.meth.octauo.cũ adeo immodicè auctus eſt calor,ut & hominem offendat & actionẽ lædat. Si neutrum horum efficiat quantumuis homo ſit nunc,quàm ante calidior,nõdum tamen febris eſt. Sed hæc diſputanda Arabicæ familiæ ſectatoribus huiuſmodi problematum ſtudioſis relinquamus:quibus eſt plus ocii,& ingenium argutis quæſtionibus expendendis exercitatius. Iuſtius inquiras an calor natiuus uitæ animalium auctor, & animæ cuiuſque inſtrumentum ad omnes ſuas actiones obeundas, principalisſimum, in temperamento conſiſtit: aut ſit quidpiam diuinius ſupra elementarem naturam, in ſpiritibus ceu ſubiecto, fomento, & uehiculo, conſiſtens. Præſtiterit autem explicare calidum innatum, aphor. 14. lib. 1. & naturam, id eſt, calidum innatum, aphor. ſequente, non qualitatem ſolam, hoc eſt calo-

Com. 5. in 6. epid.

Com. 2. in lib. 1. epid.

apho. 16. 1.

tem ſeu caliditatem,ſignificare:ſed ſubſtantiam calidam:ut Gal.in eum apho.ſcribit:& comment.4.in 6.Epid.immo aeream,& aqueam,& bene temperatam.Comment.in Apho.14.1.Alibi autem ſcribit, calidum innatum eſſe ſubſtantiam facultatis uitalis:alibi,calidum innatum,aut animam eſſe,aut primum & principalisſimum animæ inſtrumẽtum:alibi,calidum inſitum eſſe operum naturæ efficacisſimum,ex Hippocrate.Eſt autem calor natiuus in animali duplex:fluens unus,alter fixus. Fluens a corde per arterias cum ſpiritu & ſanguine,ſuis uehiculis & pabulis continenter,in partes ſingulas differtur, ut partium ſingularum calorẽ natiuum fixum foueat atq; recreet.Idem in mœrore,metu,uerecundiæ initio,frigore,accesſionum initio,in ſomno intro cum ſpiritu & ſanguine recipitur.Ob id, per eos affectus, cutis & ſubditæ illi partes frigent & pallent.Contra in gaudio, uerecundia iam uigente, ſtatu accesſionum,uigilia,ad cutim & uicinas illi partes largior diſtribuitur cum ſpiritu & ſanguine:a quibus illæ partes calent, tument,nitent,rubent.Calor nãque in cute humoribus ſubiacentibus ſimilis apparet:niſi humores a dictis paulo ante affectibus intro ceſſerint. Fixus uero in partibus ſingulis calor,earũ uelut forma quædam & anima, illis uitale principium & robur impertitur.Reſidet autem maxime in ipſarum partium ſingularum ſpirituoſa ſubſtantia, & humido ſubſtantifico,quod pingue,craſſum,lentum,multum,imputribile eſſe oportet, ad uitam diuturniorem:ut recte Ariſtoteli uiſum eſt.Hoc uero humidũ radicale ſeu primigenium,glutinis modo,ſubſtãtiæ terreæ,partes coagulat & continet.Hoc autẽ abſumpto a calore uel natiuo,ut in ſenibus:uel febrili,ut in hectica maraſmode:uel externo,ut igni,ſole, cauſticis

Calor innatus quid est:

Com.3.in.6 epid.

Com.5. in 6.epid.

Lib.8.pla. Hippoc. & Plat.

Gal.li.2. et 4.ſan. tuendæ.

Lib.de.lõg. & breui.uitæ.

cis medicamentis,continuitas partium perit, & res ipſa in cinerem aut puluerem redit. In hoc utroque calido febris omnis eſſe uidetur:& hic uterque calor natiuus in igneum uerſus febrim facere: præſertim diariam,& hecticam quarum ſanatio eſt ſola alteratio,& caloris ex igneo in moderatum reductio, cum in putrida,calor febrilis genere diuerſus a natiuo uideatur:ut paulò antè oſtendi ex Galeno.Ob id, febrium ex humorum putredine accenſarum indicatio non amplius ſimplex eſt,alteratio ſcilicet:ſed cōpoſita,alteratio & uacuatio.Illa quæ putredinem finiat manente adhuc ſubſtantia:& hæc alterationis ſpecies,concoctio eſt:interdum autem ſola refrigeratio & caloris febrilis extractio intelligitur, ut libr.4. rat.uictus acutorum docet Galenus,in cauſi curatione per potum frigidæ. Euacuatio autem, totam è corpore ſubſtantiam putrentem educit:per phlebotomen,purgationem,clyſteres, vretica, hydrotica, & ſimilia. Ca.89. art. medicæ.

De Febrium differentiis.

FEbrium differentiæ principes ſumuntur primò a caloris qualitate,ſeu intenſione & remisſione. ſeu ratione maioris & minoris: ut mordax, acuta: qualis eſt billioſa.Vel mitis & ſimplex: qualis diaria: ut magna,in qua plurimus eſt calor, aut acerrimus: uel parua,in qua paucus eſt calor aut remiſſus.Secundò a materia,in qua eſt febris accēſa:vt diaria,in ſpiritu:putrida ī humore putrēte:hectica,in ſolida parte accenſa.Tertiò a modo motus caloris.Quas triplices febris differentias a diuidendæ rei ſubſtantia,ſeu febrili calore ſumptas & accidente propinquo & proprio rectè Hippocrates expresſit libro ſexto Eipemion,

mion,his ferè uerbis.Febres quædā ſunt manu mordaces,& medicì tactum calore acri uulnerantes:ut bilioſæ. Aliæ uero mites & minus moleſtæ: ut diariæ.Quædam non mordaces,ſed increſcentes:ut pituitoſæ,lib.ſecundi ſeb.cap.9. Aliæ acutæ & celeres, ſed ab ipſa manu deuictæ, ut bilioſæ, quæ occurſu primo medicì manū mordent:ſed poſt ab ipſius manu uictus tandem calor miteſcit. Paulus libro ſecundo cap.15.&.18.Gal.lib.1.ad Glauconem. Quædam ſtatim & ſubitò & ſemper ardētes,ut cauſus æſtiuus. Aliæ ſemper debiles,ac lentæ,ut epialæ.Quædam tactu ſiccæ,cum lingua principio aduſta,Hippoc.lib.3. Epidemion,ut bilioſæ,quartanæ. Aliæ ad manū humidæ pituitoſæ,ſynochi.Quædam πεμφυγώδεις, id eſt bullantes & inflatæ:ut ſynochus uterq;,uel ſubulæ modo tactum medici ferientes: ut bilioſæ. Aliæ aſpectu graues,& terribiles,ut peſtilens,hectica maraſmodes.Quædam ſalſæ guſtu ægri:ut quæ a pituita ſalſa.Aliæ alio ſapore humoris febrem committentis præditæ. Quædam rubræ,ut ſynochus uterque. Aliæ flauæ:ut bilioſæ. Aliæ liuidæ ut melancholicæ & a pituita cruda. Aliæ candidæ ut pituitoſæ. Et hæ ab humoris febrem committentis colore, & ſapore, & qualitate tactili,ut ſiccę humidæ,ab accidente propinquo ipſi materiæ, in qua accenſa conſiſtit febris, ſumuntur. Ab accidente autem remoto,intermittēs, continua,& utraque quotidiana,tertiana,quartana, ſic ſemitertiana,quintana,ſextana, ſeptimana,octauana,nonana,erratica,periodica, nocturna,diurna. Hipp. in Epidemiorum. lib.1. Aliæ febrium differentiæ a ſolutione facili & ſcheticæ: difficili,& hecticæ dicuntur. Aliæ a cauſa præſente uel deſita ſumūtur.initio libri octaui methodi. A quarum ſingulis indicationes curatorię ſumuntur:ut in curatione au

dies.

dies. Item febris quædam, morbus eſt inter quam & cauſam nihil intercedit. Alia eſt ſymptoma, cuius cauſa eſt morbus aliquis: ut phlegmone interna, qualis in phrenitide, lethargo, cynanche, pleuritide. Febres autem ſine ſymptomatibus, aut cum ſymptomatibus tam grauibus, ut febre neglecta, medici ſolicitudinem ad ſe trahant, non ſunt febrium differentiæ: ſed morbi cum ſymptomatibus cõplicati: ut morbi morbis, ſymptomata ſymptomatibus cõmiſceantur. Ex his omnibus febrium differentiis, eas maxime amplexantur poſt Galenum medici & exercent: quæ ſumuntur a materia, in qua calor ille præter naturam conſiſtit, quia maxime propriæ caloris præter naturam differentiæ ſunt, ſiue corpus ipſum cordis præhenderit: ſiue humores in ipſius uentriculis conditos: ſiue aerea cordis ſubſtantia ſola admodũ incaluerit: humida uero ac ſolida corpora adhuc quidem incaleſcant, nõdum tamen incaluerint. Has tres uiui corporis partes uocauit Hippocrates ſolidas quidem, continentia: humores uero, contenta: ſpiritus denique, impetum facientia. Febris igitur omnis in aliquo horum trium accenſo conſiſtit: & alias ex alio incipit: & ab uno profecta, ſæpe alia duo ſimul afficit. Sed cum ſubſtantia ſpirituoſa ſit tenuisſima: ſolida, crasſisſima: humores, mediæ inter hæc conſiſtẽtiæ: cumq; tenuis ſubſtantia facilius alteretur quam craſſa, hinc fit, ut febrilis calor in ſpiritibus accendatur promptisſime, faciens diariam. In ſolidis partibus ægerrime, faciẽs hecticã. Humoribus medio quodam modo, faciens putridã. Adhæc a diaria in putridam prõptior eſt tranſitus, quam in hecticã. Humores quoque per febrim calefacti, ſpiritum promptius calefaciunt, quam ſpiritus ipſe humores. Et ſolidæ partes accenſæ, & ſpiritus & humores promptius cal

Lib. 1. ad Glauc.

Lib. meth. 12. initio.

faciunt,quàm ab his calefiant. Cũ igitur febris alias ex horum trium alio incipiat,ſæpe in eo non permanet: ſed alia ſimiliter afficit, & febres alias facit:ut poſt audies.Cũ uerò ſpiritus primi incaluerunt diariam excitantes,ſi humores quoque calefecerint, ita ut putreant, priori natura febris & nomine relicto putridam efficiunt:ueluti hecticam,ſi ſolida corpora calefecerint.Si quoque humores primi incaluerunt, quanquam promptè ſpiritus ipſos calefaciant,tamẽ putrida uocatur,non etiam diaria, uti cum partes ſolidæ incaluerunt primæ,etiam ſi ſpiritus,& humores ſimul prõptè calefecerint,tamen hectica dicitur, non etiam diaria,nec putrida:niſi humores ad continendum febris calorem & putrendum habiles,etiã febrem putridam excitent cum hectica cõiunctam: quæ Galeno aliquoties uiſa eſt:ac nobis:ut in Ioanne Maio Chirurgo Noſocomij Parrhiſiorum publici optimo & exercitatisſimo, & haud ita pridem in Maria Ioannis Barthomarii uiri illuſtrisſimi & integerrimi filia,uita dignisſima.in quas febres ex diutino,& crebro,& ualenti mœrore & motu inciderat: & in aliis non paucis putridam hecticæ implexam obſeruauimus.Sed cum ſpiritus omnis animalis ſcilicet,in cerebro:uitalis,in corde:& naturalis (ſi quis eſt) in hepate ſimul accendatur,uti & partes ſolidæ omnes,non tamen humores ſimul omnes. Diaria unica eſt,ſolum differentiis a cauſa externa ſumptis diuidua:& hectica unica eſt,maioris & minoris ratione tãtum uaria.Putrida uero in humoribus uariis, ſanguine,pituita,bile flaua,humore melãcholico putrentibus uaria:ut interim omittã uarias ſingulorũ humorũ differentias,& uarios putredinis locos ac fomites:a quibus etiã uariæ febrium putridarum differentiæ naſcuntur: ut in putridis febribus dicemus,

Lib,metho. 10.

De

De febrium cauſis: primum effectricibus deinde materialibus.

FEbrium, atque adeò morborum aliorum calidorum, effectrices cauſæ ſunt quinque. Prima eſt, motus uehemēs tum corporis: ut labor, exercitatio, frictio, & motus quiuis alius partium corporis, uel actiuus & uoluntarius & a nobis, uel paſſiuus ſeu ab alio mouente externo: tum animi: ut cogitatio uehemens, cura, ira, mœror, & ſimiles animi affectus, dū uehemētes ſunt, aut diuturni, aut crebri. Quies quoque tum corporis, tum animi immodica, febres etiā per accidens excitat, ut omiſſa exercitationis conſuetudo: quia excrementa uacuari exercendo ſolita retinet: & calorem natiuum exercitatione augeri ſolitum, languere ſinit: & partes ſolidas motu roborari conſuetas, uelut effœminatas & imbecilles ad actiones ſuas relinquit. Animum quoque ſecuritas & ociū ad ignauiam, ſtoliditatem, & ſtultitiam præparat. Secunda autem eſt putrefactio, ſeu a calore externo & alieno in humore non difflato corruptela. Caloris enim externi in putredine, natura eſt: totius corporis putrentis ſubſtantiam ad corruptelam mutare. Hęc autem cauſa putridarum propria eſt, in hisq́ de ea re fuſius dicetur, diariæ & hecticæ non conuenit. Tertia eſt ſuppreſſio calidi effluuii. Per cutis poros noſtra triplex ſubſtantia a calore natiuo diſſipata diffluit: ad cuius repletionem & inſtaurationē neceſſaria eſt nutritio ſeu uacuati repletio. Ad hæc tertiæ coctionis, quæ in ſingulis corporis partibus nutriendis obitur, excrementum duplex: tenuius ſcilicet & humidius, ἰχὼρ ſeu ſanies dictus: & craſſius ac terrenum magis, ſordes in ulceribus uocatum & πύ☉ ſeu pus dum per cutis poros continenter tranſpirat, ſana

Libr. 1. febrium. ca. 4. Lib. de cauſis morborū.

li. meth. 11.

lib. 3. meth. & lib. 1. ſanit. tuendæ.

ſana facit corpora omnia,ſed ea iuuat magis,quibus quod tranſpirare ſolet,acre, mordax,fumoſum,fuliginoſum eſt: minus uerò, a quibus ex ſanguine bono,uaporoſum,halituoſum,blandum, lene tranſpirat. Hoc igitur effluuiũ,præſertim acre, ſi retinetur, quia calidum eſt,conculcatum,& diffIari ob denſatã cutim prohibitum, febres promptè excitat aut diarias aut putridas:ut poſt dicemus in diaria a denſata cute. Quarta,contactus caliditatis alterius:ut ignis, cauſticorum medicamẽtorum,ſolis,corporis febrientis,uel etiam ſine febre admodum calidi:quale eſt picrocholorum,& melãcholia,humore,ac morbo,agitatorum.Quinta,eſt permiſtio calidæ ſubſtantiæ:ut alimentorum ſalſorum, aut cum dulcedine amarorum,acrium, aut medicamentorum calidorum:qualia ſunt aromata,medicamenta purgantia,deleteria plurima,& alia uel ſalſa,uel amara,uel acria.Subſtantia quoque calida permiſta temperatæ magis alteri ſubſtantiæ, eam alterando immutat, & febres excitat:ut oſtendunt febres,ſymptomata,phlegmonarũ internarum omnium:& etiam externarum,quando magnæ ſunt aut propè maxima uaſa:præſertim dũ pus in eis conficitur. De his quinque cauſis febriũ genitricibus nos plenius egimus commentario noſtro in librum Galeni de febribus.Ad cauſas febrium materiales,ſeu in quibus ſubiectis calor febrilis accenditur,ſpiritus ſcilicet,humores, ac ſolida corpora,trãſire tempeſtiuum eſt. Spiritus,ſeu ſpirituoſa & aerea ſubſtantia,triplex nobis ſtatuitur : animalis,in cerebri uentribus quatuor præcipuè : ſed & in tota cerebri ſubſtantia:& per uigilias, etiam in dorſali medulla & neruis,puritate,copia,ſplendore,tenuitate & horum contrariis diuerſa & ob id magis & minus inflãmari apta. Quæ affectiones etiam uitali ſpiritui in cordis

cordis ventribus præcipue,& arteriarum capacitati bus contento,ſed etiam in ipſos cordis & arteriarũ corpore,ſunt communes.Cum etiam ipſum animalem ſpiritum vitalis ipſe,per arterias carotidas in plexum retiformem elatus, ibique coctior,& purior,& ſplendidior,& tenuior affectus,nutriat nõ ſolus aer inſpirãdo per nares in cerebrum attractus . Qui etiã uitalem nutrit,uentilat,refrigerat,& temperat, qua ſui portione maiore inſpiratus in pulmonis aſperas arterias & carnem trahitur:ibique elaboratus per arterias venoſas in ſiniſtrum cordis ventriculum : magis ſpirituoſum,corde dilatato rapitur,& una cũ ſanguinis vapore fit familiare calidi innati alimentum. Sic & naturalis (ſi quis eſt) ſanguinis , ſed adhuc craſsioris,ſeu vapor quidam eſt in hepatis carne, & venis omnibus multus,propinquum ſpiritus vitalis alimentum . Vt ſit,quomodo facultas naturalis in hepate,ſita,omnium prima & reliquarum baſis, animalis in cerebro omnium poſtrema tempore, & natura,ſed dignitate prima:vitalis in corde ambarum media ſitu,tempore, dignitate:ſic & ſpiritus ipſe (in cuius,& partis ſolidæ,& humorum temperamento eſt facultatis eſſentia)animalis,vitalis, naturalis eſt varius:febrisq; incipit alias a naturali magis, ut ab inedia,ſatietate,ebrietate:alias a vitali,ut in ira, furore,mœrore:alias ab animalis,ut in uigilia,cura, cogitatione:ſed mox in ſpiritus alios inuadit.Id mihi uerius ex dictis apparet quam in ſpiritu ſolo vitali, & eo fluẽte,febrẽ collocare.Ad ſpirituoſam ſubſtantiã, flatus:humorũ quoque veluti vapor quidã, ſed fere impurior,craſsior,turbidior reduci poteſt: ſiue is eſt a materia quauis calfacta genitus in nobis,ſiue ab externo flatu,aut alimẽto flatulento excitatus : & aut quietus,aut motus per cauitates tum ſenſui mani-

feſtas

feſtas, vt cerebri ventres, & cordis, & pulmonum, vẽ triculi, inteſtinorum, veſicæ, vteri, venarum, arteriarum capacitates: tum ſenſui occultas, vt quæ ſunt in ſpatiis inanibus inter partes ſimilares, & neruorũ ſpiraculis. A quo motu fiunt in quibuſdam murmurilla, ſtrepitus, ructus, crepitus, efflatus: ſedis, vteri, ueſicæ, cordis & partium aliarum quarundam palpitationes. Porro his flatibus non difflatis, ſed diu in parte calida concluſis, uti interdum & ſpiritibus per febres quaſdam peſtilentes, quandoque putredo aduenit: quam graueolentia declarat. Corpora autem ſolida & partes corporis omnes, ſimilares ſunt: exceptis ſpiritibus, & humoribus: &, ſi vis, excrementis, (quæ tria etiam Ariſtoteles partibus ſimilaribus acLib. 3. hiſt. ani. cap. 1. cenſet.) Hæ uero ſunt Galeno oſſa, cartilagines, liganienta, uilli corporis cordis: neruorum, in muſculis: uentriculo: ueſica: utero: uenis: arteriis: & aliis quibuſdam. Caro ipſos uillos ambiens & muniens: in corde, muſculis: & ſua quædam caro neruoſis partibus dictis. Caro item uiſcerum, cerebri, cordis, pulmonum, hepatis, lienis, renum: adeps quoque, & mẽbranarum genus plurimum: & glandulæ, vaſorum diuiſionem explentes, quibus & alias actionis alicuius opifices addere potes: in faucibus, ad aſperæ arteriæ initium: in mammis, in pancrea, in teſtibus. Venas quoque, & arterias, atque etiam muſculos partes re vera compoſitas, Galenus interdum ſimplicibus adnumerat: quod minimum ſint compoſitæ, & ſimplicibus propinquæ: præſertim venæ & arteriæ. De his omnibus abunde ſcripſimus primo noſtro de re anatomica commentario. His etiam putredo interdum accidit per phlegmonas, & quoſdam tumores alios, per gangrænas, ſphacelos, abſceſſus, vlcera prope infinita: per ſumma quædam frigo-

ra,extinćto illarum calore natiuo partes ipſas viuificante & conſeruante.

De humoribus quatuor ſanguine,pituita, bile tum flaua, tum atra reliqua febrium materia ſubiecta, iam nobis plenius dicendum eſt: vt clarius febrium differentiæ cognoſcantur:& ipſæ febres cauſam adhuc præſentem habentes certius & tutius curentur.

De ſanguine.

SAnguis interdum ſyncerus,& ſolus,ab aliisq; humoribus ſecretus,(id quod in animalis ſanguine præditi corpore etiam ægrotante raro cernitur) intelligitur:aliquando & quidem frequentius cæteros humores ſecum complexus:qualis fere ſecta, tum vena,tum arteria vel aliter aperta excernitur. Et dicimus partes corporis omnes ex eo ſanguine & conflari & nutriri,ſanguineas,ſcilicet & rubras, nullius interuentu:ſed primo & per ſe: ſpermaticas vero & albas,intercedente ſemine.cui ut lacti origo eſt omnino ex ſanguine a partibus ſpermaticis & mammarum glandibus alterato & dealbato. Sic & Gale.cō. ſecūdo in,lib.6.epi.ſanguinem inquit bifariam dicimus:interdum ſyncerum & a ſero, pituita,bile utraq; ſecretum:interdum permixtum aliis humoribus: vt cum dicimus vacuatum eſſe ſanguinem, nunc ſeroſum,nunc pituitoſum,nunc bilioſum, nunc melancholicum.In hoc ſanguine ineſt pituita dulcis & ſemicocta, quæ temporis proceſſu per coctionem in ſanguinem tranſit.Ineſt & bilis pallidæ aut flauæ, ſed naturalis & benignæ portio, ac etiam humoris melancholici:vt conſtet partibus omnibus temperamento maxime variis & quantitate. Sanguinis enim portio plurima,deinde pituitæ & ſucci melan

Gal.lib. de natura hominis.

cholici,

Gal. li. uſus partium & 2. facul. nat.

cholici, bilis paucisſima. Ex hoc alimenti promptuario, ſanguine ſcilicet, alimentum familiare, hoc eſt, quibuſdam ſanguineum magis, aliis pituitoſius, aliis biliosius, aliis melancholicum & terreum magis trahitur. Cũ autem ſanguinis generandi cauſa ſit animalium calor temperatus & idẽ modice' humidus, ſanguis calidus & humidus poteſtate ſuccus dicitur vt flaua bilis calida ſicca, quãtũuis ſit aſpectu humida. Hippocrati autem ſanguis calidus natura nõ eſt: cum in mortuo animali calorem non retineat etiã ſi humores alij temperamentum retineant: pituita, ſcilicet frigidum humidum. bilis vtraque calidum ſiccum: humor melancholicus frigidum ſiccum ut videri posſit in viuo animali miſtum aliquid eſſe ſanguini cuius occaſione calidus ſit. Eſt autem id ſpiritus triplex: naturalis, vitalis, animalis ſanguini miſtus, & in eo ſpiritu ceu vehiculo & pabulo calor. Quapropter ſanguinem, ſpiritum, calorem natiuum hunc ſimul moueri ſcribit Galenus nunc foris, intro, ut initio accesſionum, verecundię, per ſomnum, metum, mœrorem, nunc intus, foras in augmento & ſtatu accesſionum verecundiæ uigilia, gaudio, æſtu, balneo, laconico & id genus aliis. Vnde fit, vt animalia ſanguinata exanguibus ſint calidiora & partes corporis noſtri quantò plus habent ſanguinis, tanto' plus habent & caloris. Sanguis fit a calore moderato vẽtriculi & hepatis. Pituita, & humor melancholicus, ab imbecillo. Bilis flaua & atra ab immodico, ſic certe' habet humorũ generatio: quoad ad causã affectricẽ attinet, ut oſtẽdunt animaliũ tẽperamẽta, ętates, vitę cõditiones, aer per anni partes, regiones, cœli ſtatũ. Tamẽ ad horũ quoque humorũ generationẽ, magni eſt momẽti partiũ in qbus hi gigni incipiũt & perficiuntur, ab excremẽ-

Fimeli, de sorde.

Gal. lib. 2. de facul. nat.

tis

tis puritas & corruptela ſæpe multiplex, in horũ vel horũ humorũ generationẽ propẽſior Ad hæc alimẽti natura ſanguini, vel alteri homori gignẽdo opportunior. De quo poſteà. Hinc dulcia a tẽperato calore in ſanguinẽ bonũ & multũ abeũt: eadẽ & his magis, ſalſa, amara, acria, in picrocholis propterà in bilẽ vertuntur a calore intẽſo: vt a calore vel ſuo, vel alieno, vel citò amareſcit: tardius uinum, & lac, & caſeus, & alia plurima. Eadẽ dulcia in uentriculo frigido & hepate in pituitam aut crudiorem ſanguinem abeunt. Quin & ipſius alimẽti quantitas ad huius vel huius humoris generationem non leniter cõfert: ut vinũ, quãuis poteſtate calidũ & ſiccũ, tamen, ſi largius ſumatur, pituitam & affectus frigidos, epilepſiam, apoplexiam, paralyſin gignit. Naturarum quoque proprietas quædam eſt, quæ ſola experientia cognoſcitur, humoribus quibuſdã gignẽdis aptior: uti & partium cachexia. Adde his quoſdam aſpectu & habitu planè pituitoſo, bilem tamen largã genuiſſe: ut teſtatur Galenus. Quanq̃ ergo hic calor multũ poteſt in humorũ generationẽ, tamen in eo nõ ſunt omnia, ſed alimenti natura etiam obſeruãda. Quòd autem multũ poſſit, indicio eſt bilis multæ generatio, in calida & bilioſa natura, ex dulcibus omnibus, nõ tantũ perfectè dulcibus: ut melle, ſaccharo, glycyrrhiza: ſed ẽt parũ dulcibus, ut lacte: q̃ ob id febricitantibus uehemẽter negat Hippocrates: immo & ex minimũ dulcibus, ac certè inſipidis: vt aqua q̃ promptè in bilem verti, Hippoc. idem auctor: dum ſcribit in bilioſo natura homine bilioſam eſſe, & amareſcere, & ſitim excitare. Cum ſcilicet eius calor, per febrem aliquam uehementem & ardentem, omnino igneus euaſit. Non enim ſemper in bilem uertitur aqua, in uentriculo calidorũ, Quod etiã indicat Hipp. dum calidæ

li. 4. ſimp. cap. 17.

Gal. lib. 3. temperamẽtorum.

Lib. artis medicæ ca. 74.

Libr. 4. de rat. uic. acutorum in aqua.

calidæ naturæ, refrigerationem conſulit, per aquæ potionem, & quietem, & alia ſimiliter refrigerantia & humectantia: tum per ſe & primo, vt aquam: tum per accidēs, vt quietem. Quomodo enim ignis æque propinqua ligna ex æquo calefacit: ſed rara, tenuia, aerea, incendit citius, quàm craſſa, denſa, frigida, humida: vt ligna uiridia, albumen, ſalamandram. Et ſol omnes ſibi expoſitos ex æquo calefacit: non omnibus tamen febres diarias, putridas, hecticas, coryzam, catarrhum, cephalalgiam excitat: ſed affici paratis, quę cauſa magni eſt momenti Galeno ad morborum generationem. Sanguis autem optimus ac pulcherrimus multum rubet, præſertim in venis. Nam ab arteriis fluens, flauior eſt, vti & calidior: cũ in venis ſit temperatior. Dulcis præterea eſt, quia fit a calore temperato: & craſsi ac tenuis eſt medius. Sanguis tam venarum, quàm arteriarum, extra vaſa effuſus aut foras, aut in aliquam corporis capacitatem, vt aſperas arterias, thoracem, ventriculum, inteſtina, vterum, veſicam: ſubito propter fibras concreſcit in grumos: cum nullus ex cæteris humoribus extra corpus concreſcat. Eſt autem ſanguis interdũ flauior, & bilioſior: interdum ater magis, & melancholicus: interdum aquoſa & tenui humiditate miſtus, quæ in ſuperiorem vaſis regionem ſecreta, concreſcente effuſo ſanguine, effertur.

Lib. 6. epi.

Lib. 1. feb. cap. 6

Gal. lib. de atrabile.

Eſt cum pituitoſus humor ei miſcetur. Fit quoque & ſanguis craſſor & nigrior, pici liquidæ ſimilis.

Alius quoque humor ſanguini craſſo & nigro ſimilis: qui vomitu, & deiectione reiicitur: neque vnquã concreſcit: quantumuis diu in aere verſetur: quem vomentes, acidum & acerbum ſentiunt. Interdum tamen inſipidum. De quo fuſius in atra bile. Sanguis autem ſalſus, vt pituita ſalſa, uel amarus, vel alio ſapore

Lib. 4. ſanit. tuendæ.

pore

pore quam dulci præditus,uitioſus,ac morbidus eſt. Sanguis ergo bonus,in medio eſt ſuccorum crudorum ſeu a natura non percoctorum,& bilioſorum. Illi autem ex ſanguine nondum perfecto fiunt: hi ex ſanguine ſupra iuſtũ modũ percocto: ratione maioris & minoris in vtroque ſpectata. Nam priuſquam ad exactum ſanguinem, nutrimentum perueniat: alii ſunt ſucci ueluti ſemicocti: alii prorſus incocti & crudi: alii paulum abſunt a ſanguinis forma: alii ſanguificationis velut pars vltima ſunt. Et qui exceſſu caloris proueniũt ex ſanguine ſucci,alii paulum alii plus,alii plurimum a ſanguine ad bilem flauam receſſerunt.

Sanguinis largioris cauſæ.

Calor noſter, ubi naturalem ſeruat temperiem, plus ſanguinis quam aliorum humorum facit. In igneum uerſus,flauam bilem: imbecillior, pituitam facit. Calor temperatus uentriculi, & inteſtinorum,& venarum meſaraicarum, chylum temperatum proximam ſanguinis temperati materiam, hepati temperato ſuppeditat ex alimentis mediis & temperatis,uel natura (qualia ſunt admodum pauca) vel arte noſtra & miſtione varia contrariorum. Temperatura corporis totius,aut ſaltem hepatis, & cordis, inculpata & media: uel calida temperate & humida,ad coquendum aptisſima,adoleſcentia ſanguinis boni plurimum fœcunda.lib.1.prog.37.& li.3.prog.14.& aphor.27.& 30.lib.3.

Gal. cõ.3. lib.3.epid. & lib.2.facul.nat.

Gal. lib.3. aliment.

Vernum tempus,Hippocrati lib.de nat. hominis & aph.20.3 Victus ratio temperata,Galeno ſcripta: libris primis ſanitatis tuendæ: & calida modice, & humida plenior,euchyma,polyhæma: in ſumendis, vt

cibo,potu:i faciẽdis, ut cõditione vitę libera: hilari, parũ anxia,cũ exercitatione tẽpeſtiua & moderata, & ſõno mediocri,aut paulo' lõgiore:in educẽdis, va cuatione ſãguinis ſpōtina, vel medica, intermiſſa. Lac optimũ,ſi bene coquatur nutrit abunde' & ſuccos bonos gignit:quanq̃ id tẽperatũ nõ eſt,ét ab animali temperato. Nam in glandulis mammarum natura exanguibus,ob id frigidioribus,veluti, recrudatur:& ſit medium inter pituitam & ſanguinem ,ex quo procreatum eſt:ſanguini tamen quàm pituitæ propinquius,ſed tanto' ſanguine frigidius : quanto' glandulæ illæ hepate ſunt frigidiores.

Lib.3.alimẽt.& ap. 4. lib. 5. Gal. com. in aph.40. lib 5. Li. 5.ſimp, cap.21.

Panis ſilignites,& proximus illi ſemidalites bene' fermentatus,modice' ſalſus,probe' piſtus,coctus mediocriter in clibano.

Suum ætate florentium,aut etiam adoleſcentum exercitatorum,& pabulis idoneis nutritorum caro elixa optime',& in ventriculo percocta. Huic propinquus ſanguis ſuum eorundem,& hepar præcipue' ficatum,nutrito ſcilicet porco ficubus.His accenſe veruecum ætate florentium, pabulo ſicco nutritorũ carnem:& uitulorum,& capreolorum, & adoleſcentium cuniculorum,lepuſculorum,ceruorum & aliorum eius generis nondum per ætatem ſiccatorum immodice'.

Volatiliũ ĩ aere puro & libero exercitatorũ, & bene educatorum caro:ut gallinæ,gallinaceorum,phaſianorum,perdicum, attagenum, id eſt, francolinorum adoleſcentum, columbarum, turdorum, turturum, merularum, paſſerum,& auicularum ſylueſtrium, & campeſtrium:ut alaudarum, coturnicum. Piſces ſaxatiles, & gobio litora arenoſa & ſaxa incolens:aſellus, mugil, mullus, lupus,ſi pelagii tantum ſunt, aut circa litora arenoſa viuunt.

Aliorum quoque animalium, tota ſubſtantia per experientiam cognita, nobis familiarium carnes molles, ſimul & friabiles, ſeu lentoris expertes.
Vinum rubrum, ſubcraſſum, multo ſanguini gignendo eſt aptisſimum: cum minima egeat mutatione, ut ſanguis fiat: maiore tamen quàm igneum & medium calore & conſiſtentia.
Quin & cibus omnis ſuccum craſſum & lentum gignens, bonum quoque & diuturnum ſanguinem generat: ſi probè in ventriculo & hepate coquatur. Si uerò non rectè coquatur, obſtruit, & putreſcit, ſic ſuilla plurimum & diu nutrit. Sanguinis largioris ſigna, præter dictas nuper cauſas. Sanguinis dulcis prompta reiectio per deiectiones, hæmorrhoidas, menſes, vrinas, ſputa, nares: & facilitas tolerandi etiam multam hæmorrhagiam.
Tenſio uaſorum omnium plenorum etiam in oculis manifeſta: præcipuè calfacto corpore maximè. Calor cutis totius blandus, mitis, halituoſus: uenæ autem prominentes & liuidæ, ſanguinis crasſi & pici liquidæ ſimilis, in ſuppresſis menſibus, copiam indicant, Galen. commentar. 3. in 6. epidem. Quibus item exercitatis aut aliter calfactis uires ſunt mediocres, & ſanguis bonus, corpus rubeſcit: quibus uerò imbecillæ, & ſanguis uitioſus, palleſcit corpus aut liueſcit. Gal. comment. 3. in. 6. epid. Pruritus, quo loco eſt aliquãdo ſecta uena. Carnosũ corpus ſine multo adipe: lib. 2. temperamẽtorũ. Multi tamẽ ſummè graciles multũ habent ſanguinem. Gal. cõment. 3. in 6. epid. & aph. 44. lib. 2. Graciles, in uenis, & arteriis multum habent ſanguinem. & ſpiritum, & calorem natiuum, ſed ob carnis pænuriam cauſis externis expoſiti, calfaciẽtibus, refrigerantibus quaſſantibus minus uitales quam benè carnoſi. Color faciei

 & corpo-

& corporis reliqui rubicundus, roſeus, floridus, ſeu ex albo & rubro miſtus ac ſplendens a ſanguine, ſpiritu, calore bono. Oculorum, cutis, & linguæ color humorem redundantem indicat. Nam rubra lingua ſanguinem, viridis bilem, nigra atrã bilem, alba pituitam indicat. Er aliæ partes duæ ſimiliter. Sed oculi & linguæ color, ipſarum partium humores, non totius ſemper indicat. Color autem in cute efflorefcit ſimilis humoribus ſubiectis: niſi introꝰ receſſerint.

Hipp. lib. 6 epi. et Gal. com. 4. & 5. in eund. & com. 3. in. 3. epid. Lib. 2. & 4. ſanit, tuendæ.

Vrina craſſa, rubra, multaq; ſuccorum tantum in vaſis abundantium nota eſt, ſudor autem multus, lutum & virus olens ac hircum, in calida & humida natura. Dulcis autem eſt ac ſuaueolens, ſi bonus eſt ſanguis. Is veroꝰ ſudor ſuccorum in toto corpore redundantium nota eſt. Pulſus magnus, velox, frequens, plenus. Pulſatio in temporibus valida. Laſſitudo ſpontanea tenſiua, oſcitatio, pandiculatio, nauſea, grauitas capitis & oculorum. Morbus a ſanguine multo conſuetus, & frequens: vt phlegmone, ſynochus putris & non putris, exanthemata ſanguinea toto corpore, libr. ſecundo ad Glauconem.

A calidorum humidorum vſu multo læditur: iuuatur a contrariis, & temperatis. Somnus facilis, & placidus, & moderatus. Somnium frequens rarum iucundarum, rubrarum, hæmorrhagiæ, notationis in dolio ſanguinis pleno. viſa enim per ſomnium a ſanis & ægris plerũque humorum copiam, inopiam, qualitatem declarant. Gal. lib. de diuinatione per ſomnia: & Hippocrates lib. de ægrorum ſomniis. Morum ſimplicitas, & ſtupiditas: Gal. lib. de natura hominis: & ſẽſus impediti, cogitatio tarda, iraſci tardus. Liberalis autem, hylaris, facetus, ridibundus, iucundarum rerum & hominum amans, interdum vinoſus,

ſus,cupediuorus, libidinoſus.

De Pituita.

Φλέγμα,contra etymologię rationem,eſt pituita ſeu omnis humor in nobis frigidus humidus.Eius differentiæ ſunt tres,a ſapore eā expuentibus percepto appellatæ:dulcis(quę minimum frigida eſt:ut ſaporis dulcis natura oſtendit) acida, ſalſa.Sub acida autem comprehenditur humor crudus ſeu pituita,Praxagoræ vitrea ob id dicta, quod vitro fuſo ſit calore & conſiſtentia ſimilis.Nobis autem rectius albuminea vocatur:quod albumen res ſit omnibus nota & eius conſiſtentiam,calorem,facultatem retineat:hæc pituitę ſpecies,cum vitrum fuſum paucis videre contingat,& mox a frigido coaguletur:& dum eſt fuſum,ſit cauſticum.Humor vero hic crudus omnino frigidisſimus eſt,& craſſus:& mora in nobis lōga,lentus: graueolenſque euadit: tunc puri tam ſimilis vt ægre in purulentis auribus & deiectionibus & vrinis a vero pure ſeparari posſit. ob id etiam tunc puris appellatione veniat.Hic humor colicum dolorem Galeno excitauit, terebello perforanti, aut palo impacto ſimilem (frigidum enim continuum ſoluit diuellendo)aut nephritico: quia e regione renum vexabat colum:ſed vi olei rutacei clyſtere iniecti excretus,adhuc frigidus ſentiebatur.Hic humor per partes ſentientes motus, tantū horrorem ſine febre excitat in mulieribus ſępe uictu inordinato vtentibus, & in viris crapuloſis & ebrioſis.Si vero moueatur & moderate putreat,epialam febrē excitat:in qua,ſingulis corporis partibus, toto morbo,& horrent,ab eius portione nondum putrente:& calent,a putrente.Sin magis putreſcat,

Lib. 2. feb. cap. 6.
φλέγω uro
φλέγμα Vſtio.
Lib. 4. rat. nic. acut. lib. 4. ſimp. medic. cap. 10.
Li. loc. aff. 2. cap. 1.
Li. 4. ſimp. cap. 1.
Lib. 2. feb. cap. 6.
De his poſtea in febribus pituitoſis.

initio horrent:deinde,uicto per calorem frigore,febricitant:ſicut in augmento,multò magis in ſtatu, ceſſet omne horroris & frigoris ueſtigium. A dulci autem pituita febricitantes, acceſsionis initio tantum frigent. A ſalſa verò per putredinem, aut ſalſæ & ſeroſæ humiditatis,lotium & ſudorem facientis, miſtionem genita febricitãter initio acceſsionis horrent. Pituita uerò inſipida quibuſdam dicta,aliis aqua,quod aquæ calore,odore,ſapore, conſiſtentia uiribus ſit ſimilis, eã'que vacuantia cathartica, Dioſcoridi & Galeno ὑδραγωγὰ vocantur:ut pituitã purgantia, φλεγμαγωγά. Sed tamẽ pituitam naturalem, qualitatis ſeu ſaporis & odoris & coloris expertem, ut aquam ſcribit Galenus: & utramque dulcem ſæpe appellat:quod tempore dulcem qualitatem aſſumit. Dicitur eidem etiam alba vt aqua,pura, argentea. Illa foras effuſa nõ cõcreſcit:& naturali qualitate mutata,tum ſalſa,tum acida redditur. Pituitæ enim quod dulce eſt,id ſalutare eſt animanti, & naturale,& quantum eius in uenis fertur, cum ſit animalibus ex uſu,id nulla vacuatione eget. Quæ uerò in uentriculo & inteſtinis creatur pituita, commodisſimè & celerrimè a bile in ecphyſin effuſa,uacuatur. Salſa uerò pituita cõputruit,acida autẽ omnino cruda eſt:crudita te,quę fit in coctione, nõ prima in uẽtriculo,ſed ſecũda quę in uenis:ſine qua coctione,ne ſuccus qdẽ eſſet. Pituitoſus ergo humor in uẽtriculi coctione,quæ prima ſtatuitur, ex cibis aut multis, aut pituitoſis genitus,ſuccus nondũ eſt:qui tamen coctione ſecunda in hepate & uenis eſt dulcis genitus in ſanguinẽ tandẽ mutatur. In quo hepate etiam bilis utraque cũ ſanguine generatur:ob id natura nullum pituitæ receptaculum,ad ſanguinis purgationem condidit:ut ſeroſo excremento,& bilioſo, ueſi-

Initio li. de de atra bile.

Lib. 2. facul. nat.

Lib. 1. aliment.

Lib. 2. facul. nat.

ueſicas:melancholico,lienem,quia frigida & humida,& uelut ex dimidio coctum alimentũ, deſiderat non vacuari:ſed in corpore manẽs alterari. Quin & cerebrum natura aptum eſt ad generanda pituitoſa excrementa. Refrigeratum enim non poteſt alimentum conuincere,ob id pituitam generat. Pituita autem a frigiditate pauca quidẽ,dulcis & inſipida:forti autem,acida. Salſa autem fit a caliditate caput replente. Pituita autem a capite in uentrem defluẽs facit dyſenteriam. Hæc Galenus. Excremẽtum autem quod a cerebro deſtillat, fortaſſe nec pituitam quis recte appellet:ſed mucum & coryzan. Quin & ſuccos crudos,a pituita uitrea:& vtrunque,a pituita publice uocata ſeparat Gal. Nam crudi ſucci, quãq́ de genere ſint pituitę tamẽ ea minus sũt humidi:& plerunque carent lentore:qui ſi adeſt,ſuccus eſt uitreus Praxagorę dictus:inſigniter frigidus,ſed minus craſſus,q́ crudus per eminentiã dictus:qui colorẽ in cute nunc plumbeũ,nunc liuidum,nũc ex albo & liuido miſtum exhibet. Succus ergo crudus proprie dictus, eſt frigidus & craſſus. Pituita aũt ſuccus quanq́ crudus eſt ac frigidus nõ tamen craſſus:quia humiditatẽ multã habet,& ſpiritũ flatulentũ. Succus quoque crudus proprie dictus,talis eſt,quale quod in urinis ſubſidet puri ſimile aliquãdo ſed pus graueolẽs eſt, ac lẽtũ. Succus uero crudus craſſitie & colore tantũ, puri ſimilis:neq; graueolẽs,neque lẽtus. Alibi lẽtorẽ ei Galenus tribuit. Succus crudus omnino craſſus eſt non tamen perpetuo glutinoſus. Humor itẽ crudus cum lentorem accepit in meatibus per renes anguſtis,quod craſſiſſimum eſt & maxime lentum, ibi diutius moratus,calculos gignit. Ergo & lentorem tandem accipit: & ex putredine, graueolentiam, quando a pure ægre,ut ante dixi, ſecerni poteſt.

Gal. apho. 12.lib.3.

Lib. 2.facul. natur. ad finem.

Lib. 4.ſanit. tuendæ.

Lib. 1.aliment.

Lib. 6.ſanit tuendæ.

Lib. 1.aliment. in pane cloro.

Pituitæ largioris cauſæ.

CAlor imbecillus ventriculi, inteſtinorum, uenarum meſaraicarum, chylum incoctum aut ſemicoctum, hepati & cordi præſertim frigido, ſuppeditans: & alimentis frigidis humidis vel natura, uel præparatione, uel alia ratione. Nam primæ coctionis errorem, ſecunda: ſecundæ, tertia non correxerit. Temperatura frigida humida: uel natiua, cum vaſis exilibus: vel acquiſititia, infantia & pueritia, ex uictu immoderato & motibus inordinatis, ſenectus frigida & excrementis humida.

Hybernum tempus, & aer quiuis frigidus humidus, Hippocrates libro de natura hominis: et lib. 3. aph. & aer nebuloſus et caliginoſus, in pituitoſa natura. Idē quoque ſpiritum noſtrum innatum nebulæ & caligini ſimilem efficit: vnde Auſtri caliginoſi dicūtur. Gal cō. 1. in li. 1. epi. Sanguinis immodica vacuatio, uel medica, vel violenta, uel ſpontina: cui ſuccedit hydrops vti & ſanguinis ſuppresſioni intēpeſtiuæ. Hipp. 6. lib. aph. 12. Vitæ conditio ſedentaria, ſomnus longus, balneum, præſertim a cibo. Vtrunque & motus vehemens tum animi, tum corporis.

Victus ratio frigida humida, uel etiam temperata, ſed pleniſſima etiā e vino generoſo, ſed largiſſimo, pituitam & morbos frigidos, paralyſin, apoplexiam, epilepſiam excitant vt dixi. Gal. libr. 3. temp. Alimenta autem pituitoſa magis, hæc fere ſunt. Panis ſilignites & ſemidalites, parum & fermentatus & piſtus, nō ſalſus, male in clibano & uentriculo coctus, ſanguinem craſſum & lentum & euaporatu difficilem, ut ſuilla in athletis & aliis valde exercitatis & robuſtis generat: in nobis vero nō ita robuſtis, nec adeo exercitatis, humorem crudum: craſſitie quidem &

colore

colore puri ſimilem:ſed nec lentum nec graueolentem niſi hora in nobis longiore lentus & graueolens ex putredine (ut paulò ante dixi) euadat. Talis humor uterque, in urinis ſanorum & ægrorum ſæpe ſubſidet. Talem quoque magis gignunt panes azymi, & opus piſtorium, & triticum in aqua elixum & alica ſeu ptiſſana triticea ſine aceto, ſale, porro coćto, anetho elixa. Vuæ etiam non ſatis maturæ, nec bene in ventriculo coćtæ, in hepar, in venas diſtributæ ſuccum crudum gignunt: qui nō facilè in probū ſanguinem mutatur. Sic rapa uſu largo, & malè in uentriculo coćta, bulbi, tuber, fungi, maluæ, partes animalium neruoſæ: vt pedes, roſtra, aures, ventriculus, inteſtina, limaces, glandulæ duræ non coćtæ: mollia: ut ſepiæ, polypi. Cetacea: vt thunni, delphini, balenæ, cruſtatorum, & teſtatorum caro. Frućtus frigidi humidi: vt mora, ceraſa, perſica, pruna, poma, atriplex, blitum, portulaca, laćtuca, cucurbita, cucumer, phaſeoli, niſi prima ſumpta ſtatim per aluum deſcendant, & excernantur. Porcellorum & agnorū caro, glandulæ humidiores, cerebrum, dorſalis & oſſalis medulla, pinguedo, pulmo, ouorum albumen. Lac omne, præſertim animalium frigidorum humidorum. Piſcium magna natio, præſertim non ſatis exercitatorum, nec puris alimentis, nec euchymis vtentium, in aqua vitioſa degentium: ut anguilla, cyprinus. Vinum nouum, pomatium, piratium, aqua, cereuiſia, aquoſior & crudior. Neglećta conſuetudo pituitam purgandi, per phlegmagωga, digerentia, hydrotica, vretica, motum, laconicum, balneū. Vſus quoque frequens medicamentorum opium, uel meconium recens habentium, vel alia narcotica.

Exercitatio aut nulla, aut mox a paſtu, pręſertim pleniore, Somnus diuturnus, præſertim mox a paſtu lar

giore

giore.Balneum aquæ dulcis frequens, diuturnum, mox a paſtu,aut etiam inter paſcendum : quæ conſuetudo hìc eſt mulieribus quotidiana.

Ad pituitam reduci poteſt ἰχὼρ ſeu ſeroſum & aquoſum excrementum,quod per urinas ſudoresq́ vacuari debet,& miſſo ſanguini ſupernatat:quod multum excitant in nobis,ſequentia.Fructus frigidi humidi,olera hortenſia frigida humida,aquoſa quam plurima,aqua,uinum album,tenue,& cauſæ propè eædem quæ pituitam pepererunt.Signa autem huius,ſunt:corporis tumor œdematodes:ſeri multa vacuatio per ſaliuam,vomitum,ſedem,urinas,aliquando & ſudores.

Gal. cõ.2. in libr. 6. epid.

Tamen vt lactis ſerum eſt maximè varium:ſic ſanguinis,& aliorum humorum ſera, inter ſe differunt pro humorum natura . Nam atræ bilis ſerum moleſtisſimum eſt:minus moleſtum,flauæ:mitius, pituitæ:mitisſimum,ſanguinis. Si uerò ſerum corrupti ſanguinis,aut praui alicuius humoris, in uaſis ſanguineis contineatur:deſipientias,phrenitidem, manias excitabit:ut pituitæ ſerum,timiditatem, quia pigrum eſt & frigidum,non mordicans, neque malignum:niſi per corruptionem acre & ſalſum fiat.Tũc enim etiam vigilias,& turbationem, & animæ motionem timoris plenam facit. Ad pituitam quoque, flatus a calore imbecillo gigni ſoliti,reducendi:quod ab ea calefacta,& in uaporem mutata,fieri ſolent in uentriculo frigido humido,ex alimentis frigidis humidis , & flatulentis ob id appellatis, quòd intra ſe ſubſtantiã habeant flatibus gignendis expoſitam, & ſæpe vix expugnabilem.Quanquam & cauſa calida ex pituitoſa materia etiam flatus ſæpe excitat : ut in doloris colici curatione docet Galenus lib. methodi 12.Vbi humor frigidus,craſſus,lentus,colicum dolorem

lorem creat:ualenter calefacientia ſumpta: iniecta, admota, humorem liquant, & in flatum mutant: niſi prius tenuentur, incidantur, coquantur.

Flatus largioris cauſæ, præter cauſas pituitæ iam dictas.

TRiticum in aqua elixum: hordeum, niſi longa coctione, quantum tumere natum eſt, intumuerit. Faba quantumuis cocta: niſi addita cæpa, hyſſopus, ſatureia, & alia acria, flatulentam ſubſtantiam tenuarint, & diſſiparint. Piſa minus quàm fabæ: cicer æque vt fabæ. Ficus, quàm uuæ, minus diuturnos flatus excitant: & minus, quàm cæteri fructus autumnales: & quàm omnes horæi ſeu fugaces. Caſtanea, rapa, præſertim cruda: bulbi, paſtinaca, & alia quæ ſemen augent ac promouent. Hipp. lib. de diæta acutorum. Gal. lib. 5. ſimp. cap. 23.

Sorbitio, quæ inſpirando fit, multum quoque flatuum iuribus miſcet.

Pituitæ largioris ſigna, ultra dictas modò cauſas.

PItuitæ uel inſipidæ, uel dulcis, uel acidæ, uel ſalſæ, prompta & multa & innoxia vacuatio, per aures, oculos, nares, palati foramina, ſputum, uomitũ, deiectiones, flores albos mulieribus & uiris communes: ſed illis, per uterum & ueſicam: his per ueſicam, per ſudores acidos, uel aliam ſaporis qualitatem redolentes: utriſque, habitudo etiam corporis obeſior.

Corpus graue, facies tumida, lingua alba, mollis.

Corpus totũ albicãs, molle, tactu frigidũ, ſitu obſitũ. Color

Lib. 4. ſanit. tuendæ.

Color autem plũbeus, liuidus, ex albo liuidus, crudũ ſuccum pituitæ ſpeciem, ſignificat.

Saliua dulcis, inſipida, acida, ſalſa, multa in ore, mucus multus per nares, palatum: ſaliua ſtomachi, cum ſputo multo, aquoſo. Coryza, brachus, catarrhus in pulmones, & corpus reliquum frequens: appetentia deprauata, ut canina, vel acidorum, acrium: ſed coctio tarda, ructus acidi: nauſea ſumpto cibo, & grauitas maior. Deiectio pituitoſa, frigidior humidior: cruda: aquoſa, alba, mucoſa, lenta, Gal. lib. primo, ad Glauconem.

urina alba, pallida: nunc craſſa turbida.

Ibidem. Sudor in ſtrigile, linteis, albicans, acidum olens: & in ſabulo, menſes aut ſanguinem alium recipiente, calor albicans.

Morbi pituitoſi conſueti: vt œdemata, leucophlegmatia, alphi albi, ophiaſis, alopecia cũ cuti albiore, quotidianæ febres.

Tolerandi purgationem per medicamentum phlegmagogum facilitas: præſertim hyeme, & in morbis pituitoſis. Iuuatur calidis ſiccis: læditur frigidis humidis, ſumptis, admotis, factis, educentibus. Somnium frequens aquarum, pluuiæ, niuis. Ariſt. lib. de ſomnio. Hipp. & Gal. lib. de ſomniis. Ad ſomnũ profundum propenſio. Pulſus paruus, tardus, rarus, mollis. Senſus hebes, motus tardus. Partium omniũ ſegnities, & grauitas.

Mẽtis pigritia, & torpor, & obliuio prompta. Ad morum autem cultum, pituitæ natura nihil facit. Gal. lib. de nat. humana.

Signa pituitæ acidæ & ſalſæ, linguæ ſunt manifeſta in ſaliua, & ſanguine per dentiſcalpium in os effuſo, Ad hæc ſalſam oſtendunt color, calor, præcedens in ſalſis alimẽtis victus conſuetior, pruritus, ſcabies. Si-

gna

gna flatuũ:ex uiĉtu prędecẽtes pituitoſo,&flatulento, & tenſione ſine grauitate, ex ructu,borborigìnis,crepitibus,dolore turgido & vago cito naſcente & deſinẽte,tumore tractui multũ cedẽte, tranſparẽte,leui. Somnium quoq; de uolatu,aut ſaltu ẽt fluuios ſuſpẽſo corpore ſuperãte,hac ætate frequẽs eſt.In aliis aũt pituita & flatu carẽtibus,humorũ æqualitate, & euchymiã ſignificat Hippo.lib.de ſomniis ægrorum.

De Bile.

KOλὴ id eſt bilis,cum abſolute & ſine alia adiectione dicitur:pallida,rarius flaua, intelligitur. Aliæ autem huius differentiæ, cum caloris aut conſiſtentiæ nomine appellãtur χολὴ πυῤῥὰ, χολὴ ξανθὴ, χολὴ ἐρυθρὰ, χολὴ πρασώδης ἢ πρασοειδὴς καὶ χλωρὰ, χολὴ λεκυτώδης,χολὴ ἰώδης ,χολὴ ἰσατώδης,χολὴ μέλαινα,χολὴ ὑδατώδης. Gal. com. 5.in lib.6. epid.

Vitellina fit ex flaua incraſſata,ouorum crudorum uitello,colore & conſiſtentia ſimilis. Pallida, quæ aquoſam accepit ſubſtantiam.Viridis,bile pallida & crocea eſt tincta.Eadem prope ſed plenius & dilucidius,initio,lib.de atra bile.Humor a pituita alius eſt ſemper amarus,vt uomentibus ſentitur,non tamen ſemper flauus,ſed interdum pallidus,& is flauo ſemper tenuior:quod pallida bilis ex flaua fit,& miſta ſimul humiditate tenui,& aquea ſubſtantia ſeu ſeroſa:ex qua fit urina & ſudor.Contra uero ex flaua bile impenſius digeſta & diſcuſſa,fit bilis λεκυθώδης,id eſt uitellina:uitello oui crudi ſimilis craſſa & ſume flaua,uomitu ſæpe & deiectione reddi ſolita : humidior autẽ bilis & minus flaua,quæ propriè maximè ὠχρὰ ſeu pallida uocatur,permiſtũ habẽs in ſe tota, pituitoſum humorẽ tenuẽ,vel aquoſum quoddã excremẽtũ.Hęc aũt ὠχρὰ bilis gignitur in corpore ſecũdum naturã habente:πρασοειδὴς aũt habẽte,præter Gal.com.in prog. 3.& lib.2.

natu-

dum naturam habente: πρασοειδὴς autem, habente præter naturam, & hæc in uentriculo ſępe gignitur, ob ciborum quorundam cruditatem: & olerum, ut betæ, cæpæ, brasſicæ. Aut etiam his non ſumptis, gignitur interdū a morbo ſeu calore præter naturam in venis, a quibus in uētriculū & īteſtina deponitur. Et ea triplex bilis differentia, in uenis generatur. In uentriculo autem, πρασοειδὴς, id eſt porracea, a porri colore appellata: quomodo ἰώδης, id eſt æruginoſa & ἰσατώδης. i. glaſtea, ab æruginis & glaſti colore. Omnium moderatisſima & minimum calida, amara, mordax, eſt pallida: acerrima verò, calidiſ. & mordaciſſ. eſt, iſatodis iā atræ bili conſiſtētia, colore, uiribus ꝓxima. Quę in medio harū sūt: quò magis pallidæ, propinquant, minus ſunt uehementes: quo magis ἰσατώδει, eò ſunt ſęuiores & maligniores.

Præter has eſt bilis rubra sāguinis ſerū ſeu sāguini tenuis ſubſtātię ꝓpinqua: ſed bilis dicta, ꝙ extra uaſa, ut sāguis ipſe, nō cōcreſcit. Ea aūt bilis, ī nobis ſic gignitur. Vti ex uino recēs expreſſo, ſed feruēte & alteraſcēte a ſuo calore, duo excremēta per mutationē illā ſeparātur: alterū leuius, & magis aereū: alterū grauius & magis terreū (illud florē, hoc fęcē vocāt) illi bilē flauā: huic, atrā aſſimiles licet. Qui duo ſucci, in nobis, ſanis, aliā q̄ in ægris, habēt ſpeciē. Nā bilis flaua, quādiu animal a natura regitur, naturalis eſt & utilis. Vſta uerò efficitur uitellina, ſeu ouorū uitellis, colore, & cōſiſtētia ſeu craſſitudine, ſimilis: ſic & ſuccus ater naturalis eſt moderatusq̧: niſi vſtione aut putreſcētia malignior lōgè euadat: quæ iā, nō ater ſuccus, ſed bilis atra uocatur. De qua ſuo loco. In sāguine. n. generādo quod abūdè craſsū & terreū ex cibo xū natura in nutrimēto fertur, nec cōmodè a calore natiuo alteratur, id liē ad ſe trahit: quātū uerò eius

Lib. 2. fa. cul. nat.

nutri-

nutrimẽti dulciſſimũ,& callidiſſimũ,aſsũq; ac uſtũ, flaua bilis dicitur:& a folliculo fellis trahitur. Eſt autẽ hoc naturale ſeu ſecundũ naturã tenue,humidũ, fluidũ,nõ flauũ:igneũ,craſsũ, uitellis ouorũ ſimile, ad vltimum ſcilicet iã excoctum & pręter naturam. In utraq; aũt hac bile,multę sũt maioris & minoris rationes.cum quædam, ſanguinis aduſtione parua, fiant:aliæ,maiore:aliæ maxima. Lib. 4.ſanit. tuendæ

Cauſæ bilis largioris

CAlor hepatis & cordis & uenarũ & arteriarũ immodicus:qui chylũ,& partẽ sãguinis tenuiorẽ, in qualitatẽ amarã & acrẽ vertit.Tẽperatura totius, calida ſicca immodice:ut in iuuẽtute omniũ ætatũ biliosiſsima,li.2.feb.ca.1.& in aere calido ſicco:qualis eſt æſtate ſuã naturã ſeruãte,& opωrę parte canis ortũ ſequẽte,li.1.antidotorũ:& in regione intertropicos media. Exercitatio celeris,robuſta,uehemẽs multa,frequẽs,in æſtu,per inediã aut cũ cibo pauco,calido ſicco:& cũ medicamẽtis calidis ſiccis. Inedia vnius diei,multo magis bidui,tridui,immo paſtus alicuius cõſueti omiſsio:potus parcior,rarior,calidus, ſiccus. Omiſſa cõſuetudo bilẽ uacuandi,ſpontanea,uel medica præſertim æſtate, & in morbo bilioſo per medicamẽta cholagωga,ſeu bilem purgantia vomitu,deiectione,urinis,ſudoribus,aut per balnea aquarũ dulciũ. Vigilia,cura,ira,furor,cogitatio,mœror, animi impetus alii uehementes, frequentes,longi. Alimentorum partes vſtæ:coquendo,elixando, aſſando,frigendo:ut cruſtum panis,placentarum, carnium pars extima,nimis aſſando ſalſa,amara acris: cortex fructuum aſſatorum,oua frixa, lactis portio imæ ſartagini affixa. Salis,& ſalſorum,& amarorũ, & acrium vſus frequens & largus:præſertim primis epulis, & in temperatura calida ſicca; & aere calido

Ca. 12.li.2. fe.et aphro. prob. 83. lib. 1.

lido ſicco:ut ſalſorũ,tum quadrupedũ,tum piſcium. Vt apii,gingidii,ſii,naſturcii,ſinapi,pulegii,calaminthes,origani,thymi,maioranæ,roriſmarini, hyſopi, ſatureiæ,& aliarũ herbarũ ſimiliter calidarũ:vt aromatũ omniũ:ut cępæ,allii,porri,paſtinacæ,cari, rhaphanidis,& cæterorũ humores craſſos,ſuo calore, tenuãtiũ.Et e fungis,boleti:cholerã.n.morbũ gignũt, vti & pepones:& magna pars eorũ quę flaua ſunt,ue luti alborũ magna portio,pituitã:nigrorũ, melãcholiã gignit,& trahit ſimilitudine totius ſubſtantiæ,in medicamentis catharticis. Sic rhabarbarum, aloe, bilem uacuant. Cnicus & elleborus albus, pituitam: elleborus niger, melancholiam trahendo, purgat.

Bilis flauæ largioris ſigna,cum cauſis nuper ſcriptis.

CORpus,tãgentibus,calidũ ſiccũ,mordax,gracile, hirſutũ,lib. 1.temperamentorũ.Venæ & arterię amplæ.Color oculorum,faciei,corporis reliqui,pallidus,ruffus,flauus,nigellus. Vacuationes & ſpontinę & medicæ,bilioſæ,ſalubres,& toleratu faciles, ut vomitus bilioſus & amarus:nũc flauus,nũc viridis.Aluus aſſiduè ſicca:& ſtercus paucũ,ſiccũ acre & uirés ſępe bilioſum,flauũ,pingue torminoſũ.Vrinę admodũ flauæ,tenues,cũ paucis cõtẽtis.Et ſi cibo diutius abſtinuerint:igneę,mordaces.Sudor flauus in ſtrigili,linteis,amarus linguæ ęgri,& per ſudoris initium horret,ceu acubus pũgatur.Auriũ excremẽtum flauius,largius. Mucus narium ruffus,flauus, uiridis, paucus. Lippitudo oculorum,ſimilis.Lingua ſicca, aſpera, pallida, ruffa, flaua præſertim manè aut poſt laborem. Os amaricat,ſaliua,ſputum, amara. Morſus aliquis in uentriculo,& magis in eius ore,& inde conuulſio epileptica, ſyncope ſtomachica. Siuehemens & inexpleta, frigidis humidis placanda, quibus calidæ & ſiccæ naturæ delectantur, & iuuantur:

uantur:ut contrariis læduntur. Appetentia cibi deiecta:ut aliis, æſtate, & per febres præſertim acutas. Somnus omnino paucus, leuis uigiliæ prope perpetuæ & inquietudo. Somnum ignis, incendiorum, rixarum, pugnarum. Animo eſt dextero & prudenti. Gal. lib. de natur. humana: niſi ꝙ ſæpius eſt ad omnia præceps, aſtutus, fallax, iracundus, audax, temerarius, gloriæ cupidus, uindictæ appetens, acer ultor iniuriarum, liberalis & ſæpe prodigus, ingenio perſpicaci, ad cogitationes propenſo, celeris incrementi. Pulſus magnus, uehemens, uelox, frequens, durus. Morbi frequens bilioſi: ut herpes, eryſipelas, febris tertiana, & ardens cholera morbus.

De humore melancholico, & melancholia.

Ὑποχωρήματα μέλανα, ſeu deiectiones nigræ, medicis ueteribus dicuntur: quæ χολὴ μέλαινα ἀκριβῶς non ſunt. Nam illa nihil habent δριμὺ, neque ὀξῶδες, neque διαβρωτικὸν: neq; in terram effuſa ebulliunt, terramq; fermenti & aceti modo attollunt (quod atræ bili, ſeu melancholiæ proprium eſt) ſed ſunt ueluti ſanguinis limus, fæci uinorum craſſorum ſimilis. Porro hic limus, ſi diutius in corpore retinetur, nec uacuatur per meatum aliquem ſenſibilem aut occultum, tranſmutatur & putreſcit, & a febre inflammante uritur: fitq; bilis atra exquiſita. Quum autem ſanguinis uelut limus eſt, eum humorem melancholicum lien, hepar expurgans: ad ſe trahit: eoq; ad ſui nutritionem alterato, utitur, reliquias ad uentriculum expellens, una cum aliis excrementis uacuandas. Quod ſi lien, hepar male hoc humore purgarit, hepar grauabit & debilitabit: fientq; tunc deiectiones nigræ quales per

aphor. 21. lib. 4.
Li. 14. met.
Lib. 3. loc. affe. cap. 6.

per aluum aliquando excernuntur non paucis hepaticorum, vt docet Gal. lib. 5. loc. aff. cap. 7. Idem clarius & fuſius explicat Gal. initio de atra bile. μέλαινα χολὴ (quam paulò poſt μελαγχολίαν vocat) ſeu atra bilis, ab atro ſanguine diuerſa eſt: quia non concreſcit, vt ſanguis ater. Ab his autē quæ propriè μέλανα, id eſt, atra vocantur multū diuerſa: virtute, & qualitatibus ſenſibilibus. Nam atra bilis vomentibus manifeſtè, στρυφνὴ καὶ ὀξεῖα, id eſt acerba, & acida, & acris (vt paulò antè dixi (guſtatu & odoratu ſentitur: & terram fermenti ritu & aceti acerrimi eleuat, ſplendet: ex aduſtione, liquidior.

Eadem partes quibus incubat erodēdo vlcerat: eam, nec muſca, nec mus, nec aliud quoduis animal, deguſtat. Ex humore autem atro, & fæculento ſupramodum exuſto, conflatur præcipuè. Quorum nihil adeſt dictis propriè nigris, ſiue humoribus, ſiue deiectionibus, ſiue ἐδέσμασι & cibis. Atra bilis alia, ex bile flaua vehemēter vſta naſcitur: tantò priore malignior, quantò ipſa bilis flaua humore melancholico, ſeu ſanguinis fæce eſt malignior. Ob id bilis atræ excretio Galeno ſemper viſa eſt perniciosa: & Hippocrati, dyſenteriam ab atra bile inceptam lethalem pronuncianti. Atrorum autem vacuatio, non rarò ſalubris. Nam in peſtilētia per ſedem die 7. aut 9. aut 11. plurimis ſalubriter ſunt excreta ꝙ conualuerunt: ac etiam quibus humorem hunc melancholicum, natura ad cutim per criſin expulit, exāthemataꝗ purpurea excitauit: qualia etiam plurimis ſine febre excitantur, naturam humorem melancholicum ad cutim expellēte. Sed qui exactam bilem atram ex ſanguine vſto natam deiecerunt, omnes mortui ſunt. Idem repetit Gal. comment. in prog. 29. lib. 3. his verbis. Quartana ex humore melancholico gignitur:

gnitur:cui humori generatio duplex eſt. Vna, ex ſanguine craſsiore, qui in venis proportione reſpondet fæci vini in dolio ſubſidenti. Altera, ex bile flaua vehementer aſſata. Ipſa igitur *μέλαινα χολὴ* malefica eſt:& erodit partes:in quibus abunde' collecta eſt. Altera vero' *μέλαινα* mitior eſt quàm hæc: potisſimum quando in animali non eſt morata cum multo calore præter naturam. Sic & Gal.lib.2.facul.nat. ſuccus ater vocatur, quādo naturalis eſt:quando autem ſeipſo longe' malignior euaſit, iam bilis atra vocatur. Eadem ὀξεῖαν qualitatē habet, & δριμεῖαν modo aceti:& illius more radit & rodit corpus animalis & terram, ſi in eam effundatur:in eaq́ fermentationem & ebullitionem efficit.

Gignitur autem ex ſucco atro naturali, per aduenientem illi putredinem. Naturalis autem ſuccus, infra ſæpe deiectus, & ſæpe ſupra fluitans, terram non fermentat. Quòd autem fermentationem in terra excitat, præter naturam eſt, in talem vim & ſpeciē mutatum ex vſtione, a calore præter naturam:a quo acrimoniam acquiſiuit & uelut cinis quidam eſt redditum:vti fæx vini ante vſtionem, frigida, ſicca:poſt vſtionem, adeo' calida eſt, vt carnem vrat, liquet, corrumpat. Fit & ex vitellinæ bilis vſtione. In eaq́ ſunt multæ aliæ differentiæ.

Humoris melancholici & melancholiæ cauſæ.

TEmperatura totius, frigida ſicca: natiua, vel acquiſititia:cum lienis imbecillitate, ex alimentis frigidis ſiccis, & aliis ſumendis, admouendis, faciendis, educendis, humorem melancholicum fæci ſimilem, hoc eſt, craſſum, frigidum ſiccum, gignentibus.

Temperatura uerò calida ſicca:uel natiua uel acquiſititia:ex bile flaua, & bilioſis alimentis:& calidis ſiccis,craſsis: & ex ſanguinis parte craſsiore : & ex humore melancholico uſto, atram bilem fæci uſtæ ſimilem, ideſt, calidisſimam ſiccam, & cauſticam,gignit.Et quibus ſanguis multus generatur, his promptè in cacochymiam melācholicam peruenit.Ætas declinans,iuuentuti ætatum bilioſisſimæ ſuccedēs, & bilē retorridam excipiens. Autumnus,æſtati omnium anni partium calidisſimæ ſiccæ ſuccedens, & uſtam in ea bilem excipiens: & alius quiuis ſtatus autumno ſimilis, ideſt, nocte, manè, ueſpere frigidus ſiccus, meridie calidus ſiccus. Vere autem furores, atræ biles deteguntur aph.20. lib.3. non autem gignitur,uel augetur uere,atra bilis. Exercitatio,qualis quæ bilem gignit: ſed diuturnior, frequentior:& in æſtate uel autumni die medio, & cum multo ſudore,ira,cura,uigilia,metu,mœrore,cogitatione uehementi rerum grauium aut triſtium, uitæ ſorte anxia.

Gal. cō. 3. in lib, 3, epi.

Febris ardens præcesſit,non commodè refrigerata, humectata.Omiſſa conſuetudo ſpontina,uel medica,humorem melancholicum, uel atram bilem uacuandi per hæmorrhoidas uenas, deiectionem potius quàm uomitum, per menſes, urinas, ſudorem.

Vſus multus, & frequens, alimentorum hos humores craſſos gignentium:qualia ferè ſunt. Gal.in alimentis, & libro de attenuante uictu, & lib.3.loc. affe.cap.6.iſta.

Panis furfuraceus & ater, etiam ex laudatisſimo tritico.Panis item ex typha ſeu ſecali, uitia, lens quouis modo parata.

Zythus, & curmi ex hordeo putrefacto potus Alexandrinorum noſtræ biriæ & cereuiſiæ proximus.

Caro

Caro caprina:hircina magis:bubula,taurina magis: aprugna,ceruina,leporina:maximè autem,aſinina, camelina, canina, uulpina, ſalſa item multò magis quàm recens:lien,ſanguis eorundem animalium,caſeus uetus,cydonia,meſpila, ſorba : nux, præſertim auellana : germina tenera terebinthi, lentiſci,rubi, caniſrubri:muria , uel oxyhalme condita, braſsicæ corpus,cinara iam durior. Limaces:cruſtatorum, & teſtatorum,& cetaceorum præſertim ſalſorum caro. Vinum craſſum,nigrum: & biria,cereuiſia noſtras·ſed lupulorum ſatiuorum flore foliato,ipſi inincocto,innocentior efficitur : ut doctè ſcribit Manardus epiſt.2.lib.5.& alibi. Ab his ergo & ſimilibus cauſis,humor uterq; augeſcit: ab euchymis uerò,& temperatis,& contrariis,miteſcit & minuitur. A partu quoque ſanguis melancholicus, & is reliquus ex fœtus alimento. Portionem enim ſanguinis optimã trahit fœtus:deteriorem & fœculentam,in chorio & uaſis ad uterum pertinentibus deponit. Gal.com.33 in lib.3.epi.

An uerò pituita,ſiccando & urendo, in melancholiam:ut in calculũ & tophum, tranſire poſsit,a multis dubitatum audio. Mihi tam ſcrupuloſa animaduerſione hoc loco opus non eſt : præſertim cum uideam morbos propè omnes planè melancholicos à ueteribus æſtimatos,quartanam, alphos,elephantiam,ſcirrhos, etiam a pituita in his regionibus frigidis, alimento multo & crudiori aſſuetis generari: ac etiam Galeno confirmari omnem humorẽ craſſum,quodãmodo eſſe melancholicum : & epilepſiã, a pituita craſſa , & melancholico humore naſci.lib. 3.loc. aff.cap.5. & pituitam uel ſubamaram & calidam urendo fieri in melancholia flatulenta, ibidem,cap.6. Initio lib. meth.13.

Humoris melancholici & bilis atræ ſigna cum dictis nuper cauſis.

CORpus totum emaciatum, venis latis, hirſutum, nigrum, ſæpe ruffum & flauum, calidum ſiccũ, atram bilem ſignificat. Tumidum verò, & venis anguſtis, nigrum, depile, frigidum ſiccum, humorem melancholicum. Lienis durities, tumor, dolor grauis, color palpebrarũ, præſertim inferioris & totius corporis, fuſcus, viridis: ſanguis, vena ſecta vel aliter diuiſa excretus, niger, craſſus, concretu facilis. Facilitas tolerandi vacuationem per medicamenta hunc vtrunque humorem purgantia: & per hæmorrhoidas, & per venæ ſectionem amplam, ſi ſanguis craſſus excernatur. Morbi melancholici frequentes: vt ſcirrhus niger, alphi nigri, phagedæna, cancer, elephas, pſora, lepra, varices, hemorrhoides, melancholia morbus. Febres inordinatæ, quartanæ, quintanæ, ſextanæ, ſeptimanæ, octauanæ, nonanæ, Hip. & Gal in epidemiis & prorrheticis. Vrina craſſa, nigra, fuſca: Interdum viridis, liuida: interdum rubra, obſcura: interdum alba, tenuis.

Sudor niger in ſtrigili, linteo: paucus, acidus odore & ſapore.

Deiectio nigra, acerba, acida, concreta, obſcura ab humore melancholico: acida & acris, fluida, ſplendẽs ab atra bile: ſputum paucum. Ructus acidus, interdum & acer & mordax cum ardore quodam in ore ventriculi.

Appetentia corrupta, interdum canina, a materia acida os ventriculi imbuente & ſuggente. Hypochondrii ſiniſtri, interdum dextri læſio: in melancholica, & flatulenta paſſione.

Color menſtruorum, in ſabulo vel panno, fuſcus: & aliorum

aliorum humorum, alius: Hipp.lib.de morbis muliebribus.
Dolor grauis capitis, præcipuè ſiniſtri: vt ab hepate ægro, dextri. Oculi limpidi, lucentes: aſpectus fixus,& terribilis.
Vigiliæ & inſomnia: aut ſomnus leuis, plenus inſomniis turbulentis,terribilibus, a ſomno expergiſicantibus.
Somnia terribilia: vt mortis, cadauerum,ſepulchrorum, tormentorum, dæmonum, nigrorum aliorum.
Pulſus varius, pro contraria humoris natura in ſanis:& ægris.
Integer,grauis.Galen.lib.de natura humana.
Malignus interdum: vt etiam ſibi mortem conſciſcat: inuidus,fraudulentus, auarus, parcus, ſoluere lentus:taciturnus,lachrymabundus,cogitabundus, ſolitarius,miſanthropos, ideſt, oſor hominum.Immoritur ſtudiis, propoſiti tenax, iratus ægrè placatur.Ingenioſus: problemate 1.ſect.30. Ariſt.
Timidus & mœſtus,aph.23.lib.6.& 41.lib.7.
Libidinoſus Gal. commentar.3.in lib.6.epidemion & Ariſt.problem.31. ſectionis quartæ: quia flatulentus.
Ex his notis, quæ magis aut humorem melancholicum,aut atram bilem,aut communiter vtrunque declarant, diſtinguere non erit difficile: ſi dictam vtriuſque humoris naturã memoria tenueris.Quãuis,vt humorem melancholicum, ſic atram bilem Galenus frigidam ſæpe appellat:hoc eſt, quæ ab incendio illo bilis, aut ſanguinis, aut humoris melancholici, deferbuit: quomodo glebam fæcis vini vſti,aut calcis, ubi ab igne refrixerit, frigidam actu ſentimus: tamen in his calor quidam cauſticus

eſt ſopitus,qui in actum productus, vrit.

De his humoribus plura & certiora ederemus: ſi Hippocratis librum de humoribus, & Galeni in eũ librum commentarios tres,haberemus integros.

Cauſis febrium tam effectricibus, quam materialibus explicatis, docẽdum eſt in quo corporis affectu, cauſæ effectrices febrem promptius generent:ſed minus periculoſam. Corporis enim afficiendi præparatio, magni eſt momenti ad febrium & morborum aliorum generationem: & in corporibus ſymbolum,ſeu naturarum quendam conſenſum habẽtibus, mutua tranſmutatio eſt propenſior.

Ob id corpora calida ſicca,ad febres,affectus calidos ſiccos,ſunt opportuniſſima:& quæ,ex diaria in acutam prompte abeunt:niſi mature cibentur. Tamẽ illis corporibus febris eſt minus periculoſa:quia per eam minus a natura recedunt quàm frigidi humidi,febre æque vehementi laborantes.

Aphc:34. lib.2. Ob id recte Hipp. In morbis minus periclitantur quorum naturæ,ætati,habitui,tempori morbus cõgruit:quàm quibus ſecundum nullum eorum conſentit. Intemperies calida humida,poſt dictam,febribus opportuna. Ad alia vero vitia putredinoſa, priore eſt multo vitioſior. Tertia,calida,humido ſicco temperata, quæ diariis, & plurium dierum febribus,etiam opportuna eſt. Quarta, ſicca, calido frigido temperata.

Abſolute autem temperata,in vtraq; primarũ quatuor qualitatum oppoſitione, media inter præcedẽtes & ſequentes. Nam ea omnibus intemperaturis potentiſſime reſiſtit, vt calidæ frigidæ tantum:frigida,calidæ tantum & aliæ ſimiliter. Quinta,frigida humida. Sexta,humida, calido frigido temperata.Septima,frigida,humido ſicco temperata.Octaua,

ua, frigida ſicca. Pituita item & bilis, tum flaua, tũ atra, quantumuis vel in corpore toto (vt in leucophlegmatia, ictero vtroq;, elephantia) vel in aliqua parte (vt in alphis albis, nigris, œdemate, eryſipelate, herpete, cancro, phagedæna) cumuletur: niſi putreſcat, febrim non excitat. Natura enim ſuis facultatibus vſa, aſsimilare partibus nutriendis, quod utile fieri poteſt. expellere autem, quod inutile eſt, ſemper nititur. Quod prauum, totum ſi excernere nequeat, ob ſuæ facultatis expultricis imbecillitatem, vel excrementi copiam, aut craſsitiem, aut lentoré, vel ob meatuum conſtipationem, id diutius in corpore immoratũ, putreſcat neceſſe eſt. Nullus enim humor, qualis erat initio, permanere in corpore poteſt: etiam ſi erat vtilis: multò minus, qui adeò prauus eſt, vt a natura coqui ad nutritiouem, nequeat. Quin & vtilis ipſe, niſi coctus apponatur, & aſsimiletur ſolidis animalis partibus, corrũpitur & putreſcit. Sic ictericis, & melancholicis, & pituitoſis affectibus, bilis alterutra, & pituita in corpore diutius immorata putret: febremq́; putridam excitat. Sæpe etiã hepatis aut lienis phlegmone uel obſtructio icterũ, febris cauſam excitauit.

De febrium ſignis generalibus.

FEbrium omniũ ſigna maxima, & maximè propria, ſumuntur ab ipſa caloris proprietate: quę reliquorum propè ſignorum cauſa eſt. Nam quæ à pulſu & vrinis, maxima febrium ſigna Galenus ſumenda ſcribit: ea ſuæ mutationis cauſam, calori acceptam referunt. Quanquam & facultas pulſifica, & naturalis, adhæc organi obedientia, & alimenti natura, eas in pulſu & urina mutationes etiam afferre (Initio. lib. 1. ad Glauc.)

poſ-

poſſunt. Sitim vero, tolerandi facilitatem aut difficultatem, inſomniam, & alia non pauca febrium ſymptomata & ſigna, a calore proficiſci certum eſt. Alia febrium ſigna ab actione omni, id eſt naturali, vitali, animali, læſa ſeu potius ab actionis læſæ differentia, & ab excretis, & a propriis morbi ſymptomatis quæ vna cū morbo inuadunt (vt febris acuta, dolor lateris pungens, tusſis, difficultas ſpirandi in pleuritide) & ab his quæ mox apparent (vt ſputo in pleuritide) & a cæteris quæ communiter de ſignis affectuum ſcripſimus lib. de ſignis, hic ſcientes omittimus. At cum febrium cauſæ, tum internæ: vt temperatura, conſuetudo, ætas, habitudo, ſexus: tum externæ: vt vitæ conditio, victus ratio præcedens, & alia ſexcenta, ante ſigna ſcribi debeant & in ſignorum catalogum a Galeno vbique reducantur: nos eas inter prima febrium ſigna, etiam ante calorem, in ſingulis febrium differentiis, cogitatione tātum repetendas collocamus: quod febribus generandis prætendantur, & ſæpe partim genitis, partim gignēdis adhuc adſint. Per ſigna igitur omnia aut ſaltem præcipua febrium, vt morborū aliorum, primo ſimplicium deinde compoſitarum naturam cognoſces. Simplicium quidem, primo die: duplicium, ſaltem ſecūdo: vt triplicium, tertio. Obſerua autem primum, quæ ſecundum propriam ſubſtantiā morbo inſunt: vt febris formam, ex acceſſionis principio, augmento, ſtatu, declinatione, intermisſione, caloris qualitate, pulſu. Deinde ex his quæ ſæpius accidunt: vt acceſſione in dies, vel alternis diebus, vel quarto quoque die repetente, quæ ſola nonnulli obſeruantes, ſæpe falluntur: vt dum quotidianā, quæ quotidie: tertianam vocant, quæ die tertio repetit, & deſinit. Nam ex hac nota, duas tertianas ita implexas, vt vna hodie

die, præhendat,cras altera,vnam quotidianam putabunt:& duas quintanas ſic miſtas, ut vna hodie, altera perendie præhendat, vnam tertianam. Febris igitur tibi cognoſcenda potius ex ipſius ſpecie & forma,quàm ex circuitione quotidianæ,tertianę, quartanæ,aut acceſſionis proportione. Nec ſolam febris ſpeciem & formam noſcas oportet: ſed etiam ægri virium robur,& morbi magnitudinē ſeu quantitatem: quæ nec ſcribi nec dici exquiſitè poteſt,ſed longam exigit experientiam, & crebram exercitationem circa quantitatis cōiecturam. Morbi autem magnitudo & uiriū robur, duo ſunt verbis breuia: ſed vſu maxima.Cognoſcas item,ſi morbus ſit exitialis,vel ſaluber.Si enim vires adeò validæ,vt morbum ſuperaturæ ſint,euadet æger.Si contrà,morietur. Qualitas autem remediorum, breuibus verbis manifeſtè doceri poteſt:vt in calido morbo,refrigeratio:& in aliis,ſua contrarietas.Sed qualitatis quantitas,ſeu ordo & gradus certus, tum morbi,tum remedii certis limitibus vix circunſcribitur:ſed coniecturalis eſt. Adhæc in omni morbo acuto cum febre,reſpiratio facilis eſt ſaluberrima:& alia huius generis infinita ſigna ſunt ſalutis aut mortis,non modo demonſtratiua,ſed prognoſtica. Quę ex aphoriſmis,prognoſticis,prorrhet:cis,coacis,epidemiis,& aliis Hippocratis libris adſcribi poſſunt. Prog. 29. lib. 1.

De communi febrium omnium curatione.

MOrborum curatio omnis, methodo & ratione certa, & ordine bono conſtituta, per indicationes procedit. Eſt autem indicatio faciendorum inſinuatio:ſeu reſpectus quidam & circunſtantia,ad rectam curationē neceſſaria. Ea autē ſumitur a rebus

naturalibus:vt temperaméto natiuo & acquiſititio, & temperamenti cauſis:vt conſuetudine,ſeu conſue ta victus ratione,quæ téperamentum potenter mutat & efficit:vt ætate,vt ſexu, vt corporis habitudine,vt vitæ conditione,vt aere ſeu anni parte, regione,cœli ſtatu. Aerem enim Galenus cauſis naturalibus accenſet:vt exercitationem,balneum,cibum,potum, non naturalibus quarum facultas naturæ familiaris & ſimilis,& morbo autem contraria,eſt deligenda. Sumitur indicatio curatoria, etiam a rebus præter naturam,cauſa morbi,morbo,interdum & a ſymptomate: non quatenus ſymptoma eſt . (Tunc enim nihil indicat) ſed quatenus habet rationem cauſæ morborum augentis, aut vires debilitantis:a quibus vitalis indicatio potius,quàm curatrix ſumitur. Illa autem priora,in morbis indicant ſui conſeruationem per ſimilia: temperamentum enim vitiatum,per morbos immutare non tentabis. Aer vero, ſi temperiem habet morbo contrariam , ſeruandus eſt:ſi ſimilem,alterandus,& in contrarium mutandus,vt cauſa ſit ſalubris. Hæc veró poſteriora:morbus,cauſa morbi, &, ſi vis ſymptoma , indicant ſui ablationem per contraria. Cum enim differentiarum febris primarum , vna ſit in qua cauſa adhuc adeſt febrim creans,aut febri excitata,iam deſijt:altera,qua febris iam facta,eſt ſchetica ſeu ſolutu facilis:vel hectica ſeu ſolutu difficilis:ab harum differentiarum ſingulis propria ſumitur indicatio. In febribus veró vel affectibus aliis , indicatio quædam eſt ſumma & generaliſſima a morbo ſumpta,ipſius ablationem per contraria præſcribens: ſecunda,ſpecialis,ſeu ab tali morbo: quæ non abſoluté ablationẽ, vt prior:ſed certam quandam ablationem indicat: per frigida ſcilicet, cum febrilis intemperies ſit in calore.

In iſagoge pulſuum.

lib. 11. met.

lib. 8. meth.

lore.Omnis enim exceſſus per contrarium & æqua- lem exceſſum ſanatur. Itaque ſi febris eſt cauſa iam deſita,vt diaria, hectica,ſolum frigidis humidis alte randa & oppugnanda febris eſt:per ſumenda,admo uenda,educenda,facienda: quæ calorem redundan tem,æquabili exceſſu refrigerando,abigant. At ſi fe bris adhuc in generatione eſt, cauſa eam accẽdens; prior eſt ſubmouenda: cum nullus affectus tolli poſ ſit,manente in corpore cauſa, quæ ipſum gignit ac fouet. Sin pars febris iam genita eſt, pars adhuc in gignendo:vtrique conſulendum eſt,prius accenden tem cauſam ſubmouendo. Deinde accenſam fe- brim extinguendo. Scias ergo cauſas febrim accen- dentes:& in quo corporis affectu,vt quod meatuum conſtipatio febrim excitat in corpore, a quo prius tranſpirabat per cutim effluuium acre, mordax, fu- moſum,fuliginoſum:ut in picrocholo homine,ideſt bilioſo:& atra bile vexato. Quanquam verò mor- bus,& cauſa morbi, hoc habent commune,ꝙ per cõ traria ſint abigenda: tamen nõ ſemper eadem ſunt ipſa contraria:ſed interdum quod morbo ipſi eſt cõ trarium,cauſæ eſt ſimile,& ipſam fouet:atque con- tra.Tunc autem potentioris indicationis maior eſt habenda ratio:non neglecta tamen altera. Vbi au- tem indicationes ambæ conſentiunt: & idem vtriq; eſt cõtrarium:tunc modis omnibus refrigeranda & humectãda febris: ſi indicatio a rebus naturalibus, eadem cum morbo, & cauſa morbi, poſtulet reme- dia. Vt ſi febris pituitoſa eſt,aut ab humore melan- cholico:cauſa vtraque,ſi oppugnanda eſt:prior cali- da poſtulet & ſicca, in pituitoſa:& humida, in me- lancholica. At calida ſicca febrim augent. Vi- aph. 16. lib. 1. ctus enim frigidus humidus febricitantibus omni- bus confert,at is cauſam febris exacerbat Ergo in

ea

ea indicationum pugna, maiorem habe rationem eius, cauſæ ſcilicet aut morbi, a quo maius impendet vitæ periculum. Si verò febris eſt biliosa, victus frigidus humidus, & cauſam, bilem calidum ſiccum humorem, & febrim affectum calidum ſiccum, ſimiliter oppugnat. Ergo modis omnibus refrigera: ſi temperamentum eſt humidum: vt puerorum, & victui humido aſſuetorum. Si verò etiam frigidum: cautius agendum eſt.

lib.7.meth. Nam tutius calfacimus & humectamus, quàm refrigeramus & ſiccamus: ꝙ illæ qualitates ſint vitales magis, (vita enim a calido in humido) hæ verò ſenectutem ac mortem accelerent. Si igitur cauſa febris, febris, temperies, ætas, conſuetudo, aer vnam victus ſpeciem poſtulant: hanc inſtituamus: ſi diuerſam: quæ indicantia valentiora & plura ſunt, præferemus: contraria tamen non negligemus. Sic verò in pugna indicationum, earum numerum & magnitudinem expendemus. A febri ſumpta indicatio, reliquis omnibus contrarium præſcribentibus, numero quidem, inferior eſt: magnitudine autem ſeu poteſtate, ſuperior: pręſertim ſi febris magna eſt, & indicationes contrarias abolet ſic, vt refrigerandum & humectandum ſit. Si verò parua febris eſt: non refrigerandum humectandum abſolutè: neque calfaciendum ſiccandum (ſi id fortè aliæ indicationes contrariæ poſtulant) ſed media victus ratio, (vbi hæc ſunt paria) inſtituenda eſt. Porrò in diariis, vtpote breuiſſimis & mitiſſimis indicatio a viribus, locum rarò habet: nunquam a cauſa: nempe iam deſita: tamen vtraque putridis conuenit: hecticis ea quæ a viribus non quæ a cauſa. Refrigerant & humectant, quædam per ſe: vt ſumẽda, actu vel poteſtate frigida humida: quædam per accidens,

dens, ideſt per calidæ ſiccæ materiæ vacuationem: vt medicamenta cholagωga, tranſpiratio materiæ febrilis: libera, per cutis poros: a calore, vt ſtragulorum, vel balnei in declinatione, patentes. Ocium quoq; per accidens refrigerat, ſeu per abſtin n*iam exercitationis calorem augentis: vt inedia per accidens uacuat: quia humorem triplicis ſubſtantiæ nō reſarcit: & calfacit, ſiccat.

Ob id picrocholis, tum ſanis, tum ægris, aduerſiſſima eſt: minus noxia calidis humidis, calidis humido ſicco temperatis, ſiccis calido frigido temperatis. Salubris autem frigidis humidis, humidis frigido ſicco temperatis, frigidis ſiccis: ubi humoribus citra corruptelam abundant: quod illis eſt perpetuum.

Non tamen omnibus his ex æquo ſalubris eſt: ſed præcipue frigidis humidis. Frigidi autem ſicci ex inedia lęduntur: ita ut uix longo tempore ad naturam redire posſint. Sicca autem natura calido frigido temperata, in longa inedia gracileſcit quidem magis quàm frigida ſicca: ſed uictu idoneo facilius reficitur, ob caloris mediocritatem, quæ cum frigidæ ſiccæ naturæ deſit ſenium & mortem promptius ſentit.

Cæterum uictus ratio in febribus, non ſolum a febris eſſentia, & cauſa, & dictis nuper indicationibus aliis ſumenda eſt: ſed etiam a uiribus & totius morbi ſtatu. vt illa uictus qualitatem magis indicent refrigerantem, humectãtem, calfacientem, ſiccantem: hæc autem, & qualitatem, ſed magis & minus nutritoriam: & quantitatem, tum continuam, ſeu cibi potusq; mēſuram: tum diſcretam, ſeu quoties die eſt nutriendus æger: ac præterea tempus, quo ſalubriter nutriri æger debeat. Quæ Hippocrates

libro

libro primo, aphor. plenius docuit.

aphor. 10. Quibus morbus ſtatim conſiſtit: iis ſtatim tenuis vi ctus adhibendus: quibus vero poſterius debet conſiſtere: iis & in ipſo conſiſtendi tempore, & paulo ante illud, cibus ſubtrahendus: prius vero vberius agẽdum, vt æger ſufficiat. Nam quando morbus in ſuo vigore conſtiterit, tunc victu tenuiſſimo eſt vtẽ

aphor. 8. aphor. 6. dum. Vbi autem morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, id eſt ſtatum (Nam dum morbi conſiſtunt, omnia & febris & ſua ſymptomata ſunt valentiora) & extreme tenuiſſimo victu neceſſario vtendum eſt.

Vbi vero non, ſed pleniorem victum contingit adhibere: tantum cibi indulgendum eſt, quanto mor-

aphor. 9. bus extremis eſt mitior. Coniectabis an æger cum tali victu ſufficiat perdurare, donec morbus conſiſtat: & nunquid prius ille deficiat, nec poſſit cum tali victu perdurare, vel morbus ante deficiat & hebe

apho. 27. teſcat. Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura aut pauciora particulatim offerenda, conſiderandum: ſed condonandum aliquid ætati, conſuetudi-

aphor. 11. ni, tempori, regioni. In acceſſionibus abſtinere oportet, nam cibum dare, noxium eſt. Sic igitur morbis bilioſis (quia cito & fiunt, & creſcunt) ſtatim victus tenuis eſt ſaluber. Pituitoſis autem, & melancholicis diuturnis, initio plenior, in ſtatu & ante ſtatum tenuior.

Alioqui æger cum morbo perit: aut intempeſtiue, & in ipſo ſtatu victum tenuiſſimum & inediam poſtulante, nutrire cogeris. Neque ab his ſolis perfecta victus ratio in morbis inſtituitur: ſed etiam a natura, & ætatibus, & cõſuetudine, & ſomno, & anni parte: vt recte etiam eodem libro admonuit Hippocra-

apho. 13. tes. Senes facillime ieiunium ferunt: ſecũdo loco,

qui

qui ætatem declinantem habent: minus, adoleſcentes: minimum, pueri pſertim viuidiores. Qui enim creſcunt, plurimum habēt calidi innati: plurimo igitur egent alimento: alioqui corpus abſumitur: ſenibus vero, parum calidi innati adeſt, paucis ob id alimentis egent, quia a multis extinguuntur. apho. 14.

Ventres, hyeme, & vere, natura calidisſimi ſunt: & ſomni longisſimi, quare his temporibus alimenta copioſiora ſunt adhibenda. aph. 15. Somnus quoque in febribus magni eſt momenti. Nam accesſionis initio, (præſertim dum frigus extremorum, vel horror, vel rigor adſunt) ſanguis & ſpiritus, & in his poſitus calor naturalis totus, in profundum corporis vergūt: ibique conculcati, veluti ſuffocantur, & accesſionem atque conſtitutionem febris augent: ita vt vix ad ſtatum veniat. Gal. cō. in aph. 1 li 2.

Si qua vero phlegmone eſt viſceris, per eum ſomnum augetur. Ob id per initia accesſionum, vigilias imperamus: per quas ſanguis, ſpiritus, calor, foras ad exteriora feruntur: motu ſcilicet oppoſito illi, quem accesſionis initio habent. Ibid & cō. 4 in lib. 6. epid.

In declinatione autem particulari & vniuerſali, eſt ſaluber ſomnus: aliquando & in ſtatu, & in fine augmenti.

Cum igitur artem medicam tria perficiāt: morbus, æger, medicus artis miniſter: ægrum quæ cum medico aduerſari morbo oporteat: in victu medicus dicta prope omnia ad morbum & ægrum reducit: ita vt diligenter prouideat, ne morbus augeatur: neve ægri vires, præſertim tempore longiori laboraturæ proſternantur. Quæ duo exacte obſeruare, admodum difficile eſt. Nam inedia, aut victus quiuis tenuior, quantum ad morbi coctionem & curationem confert: tantum vel etiam amplius viribus Hippo. lib. 1. epid. Lib. 1. ad Glau. in curatione tertiane nothæ

officit. Victus autem plenior, quãtum vires ægri adauget: tantum morbi coctionem impedit.
Ergo morbi magnitudinem, & ægri vires, in victu ſtatuendo, obſerua: & vtrum eorum potiora auxilia poſtulet, vt viribus robuſtis, & morbo coctu difficili, inediam, aut ſaltem victum tenuiorem imperes: pleniorem vero, viribus imbecillis, vbi morbus nõ eſt adeo coqui contumax. Vires autem omnino integras, & quantas ab initio morbi accepimus: per morbum, victu idoneo ſeruare non licet: ſatis eſt, ſi multum debilitari non ſinamus. Quin & chamæmelum, febres citra viſceris alicuius phlegmonẽ natas, præſertim ex humoreললbilioſo aut cutis denſitate prouenientes, diſcutit & diſſoluit & ſanat: dum percoctæ ſunt. Reliquas omnes, quæ melancholicæ & pituitoſæ ſunt, & ex viſceris phlegmone natæ, concoctas ſtrenuisſime iuuat. Nam hypochondriis etiam gratum: dura emollit: conſtipata rarefacit: incidit, tenuat, terget. Vt non omnino male ab Ægyptiis ſapientibus, ſoli ſit cõſecratum, & febrium omnium remedium æſtimatum: quanquàm bilioſarũ præcipue, & a cute denſata natarum.

Gal. lib. 3. Cap. 9. Simpl. med.

De febrium accesſionis temporibus quatuor.

IN curatione febrium omnium communi, ad victus rationem recte inſtituendam, & accesſiones, & conſtitutiones obſeruandas docuimus: illas quidem, quia in accesſionibus cibum dare noxium: has vero, quia a totius morbi ſtatu & viribus, vitæ formula ſumitur.
Accesſionem vero ſeu παροξυσμὸν, vocamus partẽ periodi & circuitus febrilis priorẽ & peiorem: ut intermisſionem, poſteriorẽ & mitiorem. Porro accesſio-

ceſsionis tempora ſunt quatuor: principiū, augmentum, vigor, declinatio: quæ in tertianæ intermittentis exēplo, clarius exponentur. Principium acceſsionis tertianæ, eſt dum quis inhorruit. Deinde iterum atque iterum inæqualitatē quandam validiorem, & horrorem euidentiorem, ac rigorem ſeu vehementem plurimarum corporis partium concuſsionem ſentit, cum partium externarum vehementi frigore: quia tunc ſanguis cum calore & ſpiritu, in altum ad viſcera cōfluit: vnde & tunc ſitiunt: vt a frigore, ſomnolenti fiunt. Duratq; hoc tēpus, cum ſumma illa caloris & frigoris inæqualitate: donec æqualiter totū corpus caleat. In eo quoq; tēpore, ægre citra offenſam actiones conſuetas obire nequit: ſed decūbit, & operiri poſtulat. Pulſus tunc durior & minor euadit: idq; horis trib⁹, pluribus, paucioribus. Calore mox inſigni augeſcente, & in partes etiam exteriores extenſo, & pulſu ob eum maiore, velociore, frequentiore, fit augmentum: perſeuerante vero æquali caloris magnitudine: & perſeuerantibus dictis pulſuum differentiis, quantum ſenſu iudicare poſſumus, fit ſtatus, ſeu vigor, & ſumma acceſsionis magnitudo. Decreſcente vero paulatim calore, fit declinatio, quam finiunt halitus quidam per cutim, ac ſæpe ſudores.

Cui ſuccedit integritas, ſeu quies, ſeu intermiſsio, ſeu interuallum, ſeu ἀπυρεξία & infebricitatio, in qua ceſſat calor: & pulſus, ex magno, veloci, crebro, ad halitum naturalem redit.

Hæc ſunt tempora quatuor intermittentium febriū acceſsionis, ſeu particularia, calore & pulſibus maxime diſtinguenda. Continuarum vero, quotidianæ, & tertianæ finitimarū (nam rara eſt admodum continua quartanæ affinis) tempora, quanquam

ſunt in acceſsionis portione intermittentes imitante,eadem tamen ſunt obſcuriora, vt ſæpe principiũ in augmentum coeat. Status tamen his ſemper adeſt: ſed pro integritate habent ſolum παρακμὴν, ſeu inclinationem quandam, & caloris febrilis ac eius ſymptomatum remiſsionem. Quę in vna acceſſione,aut continuarum reduplicatione, per ſimplices periodos ſpectaſti tempora: in reliquis acceſſionibus & in reduplicationibus exercebis & obſeruabis ſingula,nunc longiora,nunc breuiora pro variis cauſis mox dicendis.

De febrium conſtitutionis temporibus quatuor.

aph. 12. lib. 1. & lib. 1. epid. Καταστάσιας Hippocrates vocat,quandam morborum formam ex talibus & tantis vniuerſalibus temporibus conſtitutam: ſeu qualemcunque ex totius morbi temporibus,compoſitionem:interprete, Gal.lib.1.criſ.cap.4. quam nos vocamus conſtitutionem ſeu totius morbi durationem, circunſcriptam temporibus quatuor, nomina eadem ſeruantibus,principium,augmentum, ſtatum, declinationem:quæ totius morbi tempora ſeu vniuerſalia uocamus: & eadem morbis omnibus præſertim ſalubribus,cõmunia,in febribus exercemus. Hæc ſignis cruditatis & coctionis maximè diſtinguntur. Et ſunt ad uictus rationem rectè in febribus (ut idem de morbis omnibus aliis intelligas)inſtituendam,cęteraq; præſidia fœliciter inuenienda & uſurpandã, omnino neceſſaria: ut ex Hippocrate diſcas,licet.

aph. 29. li. 2 Dum morbi inchoant: ſi quid mouendum uidetur, moue.

apho. 30. lib. 3. Circa initia & fines omnia imbecilliora: dum uerò

apho. 22, lib. 1. conſiſtunt,fortiora. Concocta medicari,non cruda:

da:nec in principio. In morbis acutis rarò, & in principiis,purgandum. Victus tenuis atque exquiſitus, in morbis longis ſemper eſt periculoſus. Vbi morbus peracutus eſt:ſtatim extremè tenuisſimo uictu utendum eſt. Quando morbus in ſuo uigore cōſiſtit: tunc uictu tenuisſimo eſt utendum. Febris autem quæ phlegmonarum,præſertim internarum,ſymptoma eſt,tempora cum phlegmones tēporibus cōcurrunt. Eius uerò quæ morbus eſt,principium eſt:quandiu humor,in quo eſt febris, crudus eſt. Vbi coqui incipit, augmentum: ubi maximè concoquitur, uigor, ſeu tempus morbi totius uehementisſimum. Vbi ſymptomata minuuntur,& humores,declinatio. Coctio igitur humorum obſcura, principium:manifeſta,augmentum:perfecta,ſtatum determinat. Huius autem coctionis in vaſis,ſigna ex urinis: ut eius quæ in ventriculo fit, ex deiectione:& eius quæ in reſpiratoriis inſtrumentis ex ſputo ſumenda ſunt. Vrina enim aquoſa, cruditatem in venis:deiectio liquida,in uentre inferiore:ſputum tenue,in pleuritide & peripneumonia. Vrina autem colorata,ut pallida,mediocriter craſſa,cum nebula, uel ſuſpenſione,uel hypoſtaſi alba,læui,æquali,optima,eſt:colore,conſiſtentia, contentis uariis:pro uaria morbi natura. Alia enim ſubſident in morbo bilioſo:alia in copia crudorum humorum. Vrina uerò alba,aquoſa,tenuis,non pallida,non craſſa,ſine nebula uel ſuſpenſione uel hypoſtaſi, cruda eſt: magis quidem,cui omnia hęc deſunt:minus cui pauciora,& minoris momēti. Nam urinam tingere eſt naturæ facillimum.Lethalis autem urina eſt,ſi tota eſt maximè turbida:uel grauiter olet:& nebula,aut ſuſpenſio,aut hypoſtaſis,nigra eſt:uel habet quædā parti farinæ crasſiori,uel lamis ſimilia:uel pinguedi

aph.24. lib.1.
aph.4. li.1.
aph.7. li.1.
aph.8,9. & 10.

nem oleoſam. Sic intemperiei totius corporis calidæ ſiccæ, id eſt febris, tēpora diſtinguntur. Aliarum vero intemperaturarum, ſimplicium, compoſitarum, ſolarum cum humore, totius, partis, æqualium, inæqualium tempora, ſignis cuique propriis diſtinguenda: vt tumorum præter naturam, & ſolutionis continui. Phlegmones enim principium eſt, quā diu pars ſanguine impletur. Augmentum, quando influxus ceſſat, & ſanguis in phlegmone collectus putreſcit, & calor a putredine fit, & a calore fuſio maior partem magis diſtendens etiam ſi nihil amplius affluat. Vigor, dum pus conficitur: & dolor ac febris maior. Declinatio, vbi pus effluit, aut digeſtum reſolutumve eſt: ita vt tumor & tenſio minuatur. Ophthalmiæ principium, humor copioſus, tenuis, incoctus, defluens. Augmentum, humor parcior, craſſior, coctionis quędam nota. Statum oſtendit humor eo parcior adhuc, & crasſior: vt iam palpebræ dormientium glutinentur: coctionis maioris ſignū, declinationem, omnia hæc meliora. Vlceris principium, ſanies aquoſa, tenuis, incocta ſignificat. Augmentum eadem parcior, crasſior. Statum, pus tenue. Declinationem, pus album, craſſum, paucum.

Catarrhi a cerebro, per palatum & nares, principiū: humor copioſus, aquoſus, tenuis, acer, defluens, cruditatis maximæ ſignum. Augmentum: parcior, crasſior, minus acer. Statum, hæc meliora: & declinationem, optima indicant. Sic, humoris qualitate & quātitate, tempora quatuor, cruditatem & coctionem declarant. De morbis autem ſalubribus, hæc intellige. Nam lethales, omnia tempora vniuerſalia non percurrunt: cum in principio interdum: ſæpe in augmento: ſæpius in ſtatu: nunquam

in declinatione,ægros iugulent,ob morbi malignitate,& uiriū ægri imbecillitatem. De alio duplici principio, ſcilicet primo & indiuiſili morbi inſultu, & primo morbi triduo, Galenus multa, libr.1. criſeon. Tempora hæc totius morbi,ſeu vniuerſalia quatuor,æqualia non ſunt:nec certo dierū numero cōpræhenſa:non in diuerſis tantū morbis. (Nam breuis & acutus morbus ea habet breuiora, q̄ diuturnus)ſed in eodē morbo, vnum altero nunc longius,nunc breuius, non ſemper æquale. Præter dicta temporum ſigna,morbi augmentū declarat acceſſionis anticipatio:vt declinationē, tardatio:non tamen omnis,neq; ſola. Nam quædam quotidianæ,tertianæ,quartanæ,ab initio ad integram ſolutionem,ob quādam morbi proprietatem,perpetuo anticipauerunt, vti aliæ perpetuo tardauerunt. Sed in his tamen anticipatio & tardatio, maior q̄ proportio exigit,augmentum & declinationē declarat. Quę vero augmentū acceſſio anticipans ſemp̱ ſignificat.ſimul ſit longior,& vehemētior,& malignior: & intermiſſio breuior,& impurior,& intolerabilior, cū reliquiis magnis caloris & febriliū ſymptomatū. Contra tardior acceſſio,& breuior, & ſimplicior,& mitior,& benignior:ſymptomatibus vel nullis omnino ſuperuenietibus, aut multo paucioribus,& minoribus,& ſimplicioribus factis: & intermiſſio longior,& purior,& integrior declinationē.Morbi magnitudo ſeu vehemētia, & mos noſcitur:tū ex propria morbi ſpecie,cōſiderando q̄ propriā ipſius nām cōplent:vt in pleuritide, dolorē lateris punctoriū,febrē acutā,tuſſim,ſpirādi difficultatē:tū ex ſup̱uenietibus ſymptomatibus,multis, diuturnis,validis,malignis:vel paucis,breuib⁹, paruis,ſimplicib⁹.Horū.n. peiora, augmentū:meliora, declinationē ſignificāt. Lib.1. criſ. Cap.3.

Cum uero' quæ ad acceſsiones duas pertinét, æqualia permanent, ſtatus eſt tempus aliquando momentaneum: & adeo' breue, ut ſenſu percipi nequeat: cum uidelicet acceſsio, aliqua augmenti ſigna habuit: ſequens, declinationis. Immo' in primæ acceſsionis initio, principium: medio, augmentum: reliquo, ſtatus interdum uiſitur: acceſsione ſecunda declinationem faciente. Sed ſtatum præcognoſcere oportet, ꝙ ad ipſum inſpicientes, omnem uictum inſtituemus: non autem, dum præteriit, cognoſcere. Febrium uero', ut aliorum morborũ, conſtitutionem, ipſæ morborum ſpecies oſtendunt (Nam cauſus, pleuritis, peripneumonia, breue habēt principium: epilepſia, arthritis, iſchias longum & anni tempora. Nam
apho 15. lib 2. æſtiuæ quartanæ breues ſunt: autumnales, longæ: hybernæ, longisſimæ.

Cur febrium & morborum aliorum acceſsiones, & conſtitutiones, nunc longæ ſunt, nunc breues.

EXcrementa, in partem aliquam debilem a ualidiore trãſmiſſa: uel calore, dolore've attracta: aut in ipſa ex proprio alimento, collecta: nec alio' expulſa ob facultatis expultricis imbecillitatem, vel viarũ anguſtias, compreſsionem, contractionem, obſtructionem tandem putrent: quia non uincuntur a calore natiuo partis, nec diflantur. Citius autem calida humida: tardius, frigida ſicca: & alia, pro ratione. Dum verò putrent, quicquid a febrili calore attenuatum eſt: per cutim, halitus modo, tranſpirat. Reliquiæ uero' paucæ ſuperſunt, ſi craſsior eſt humor: nullæ, ſi ſeroſior, quia in eo excremento aqueum elementum præpollet: non vt in lignis terreum: a quo, poſt vſtionem, & humidi naturalis conſumptio-

ſumptionem,cineres multi ſuperſunt. Pro portione autem tranſpirantiũ per cutim ſuccorum,febres omnes minuuntur,& vbi tranſpirauerunt vniuerſi,acceſsiones ceſſant:citius,tardius,pro humoris genere, qualitate,quantitate, & virium diſpoſitione & corporis habitu : talis enim citius quàm pituita exuritur,& quàm melancholicus humor : ob id acceſsiones puræ tertianæ,vt poſt audies, & conſtitutio breuis eſt: humor præterea tenuis quàm craſſus & virium naturalium præſertim coctricis & expultricis robur quàm imbecillitas & corpus rarum ac laxum meatibus quàm dēſum & poris anguſtis breuiorem facit acceſsionem & conſtitutionem : breuisſimam verò, ſi omnia ſimul adſint : vt longisſimam contraria.

At diariæ acceſsio legitima , quanquàm horas 24. non excedit:interdum tamē breuior, ſæpe longior: ob caloris febrilis paruitatem, incenſi ſpiritus craſsitiem,virium imbecillitatem,cutis denſitatem , quæ etiam ſæpe diarias in putridas transfert: vt poſt audies.Hectica denique vnicam habet acceſsionem:vt diaria , & ſynochus : quæ longisſima interdum eſt, priuſquam interimat,ꝙ humidum naturale,ſeu inſitum,& radicale partium ſolidarum, in quo accenſa perſeuerat,multum eſt,ac craſſum,ac imputribile:& & calor aut remisſior eſt:aut victu refrigerante humectante, continenter obtunditur. Febres prorogant,affecta pars aliqua curatu difficilis:aut humor craſſus,crudus,incoctus:aut peccatum medici, ægri asſidentium, exteriorum:vt tēporis , regionis, cœli ſtatus,domus prauę,ſtrepitus,ſolicitudinis,angoris.

Cur intermittentium acceſsiones,& continuarum reduplicationes,horis ferè certis repetant.

PArtes

PArtes corporis ſingulæ, quandiu facultates ſuas naturales quatuor habent inculpatas:& alimentum ipſis ſimile & æquale,eodem tempore diſtribuitur:ſimilia & æqualia eodem tempore excrementa colligunt:& aliis,per vias communes vacuanda,certis periodis,tranſmittunt. Vti menſtruæ purgationes:in ſana muliere:deiectiones,vrinæ, & alia in ſanis, ſimilia & æqualia , & eodem temporis circuitu uacuantur:quandiu cauſa agens,ſeu facultas naturalis,coctrix præſertim & expultrix æquè valida;& paſſum ſeu alimentum ſimile & æquale partibus attrahitur . Quòd ſi facultatis coctricis & expultricis imbecillitas adſit,& excrementum ex pari alimento ſimile & æquale,partibus eodem tempore tranſmittitur,vel attrahitur , vel in his generatur & colligitur,nec a partis calore natiuo victũ , nec expulſum: parti ipſi onus fit alienum qualitate , aut quantitate,aut utraque:& putret, quia non difflatur:& diſpoſitionem putrificam, in parte a prima acceſſione relictam , accipit (quomodo nidorulenta in uaſis còcta , his nidorificam diſpoſitionem impertiuntur) idq; certis aliquot horis efficitur. Vnde fit, ut acceſſiones multæ,hora eadem repetant . Aliquando autem anticipant , ob cauſarum putredinis magnitudinem:aliquando tardant,ob earum paruitatem: (Sed de anticipationis,aut tardationis cauſis,plura mox audies.) Aliquando autem horis omnino incertis præhendunt. Quòd ſi facultas partis imbecilla permanet:& ſanguis, proprium partis alimentum, ſimilis non mittitur, nec æqualis : aliud tempus,ſed breuius,ipſi parti ſatis eſt:ad tanti excrementi collectionem,quanta parti ſit grauis,ob id excernenda. Hinc igitur acceſſionum longitudo inæqualis:atque etiam ex meatuum ſenſibilium uel ſenſui

occultorum anguſtia: & uaſorum obſtructione, a ſucco multo, craſſo, lento: & ſpatiis omnibus inter partes ſimilares conſtitutis, omnino oppletis in plenitudine ad uires. Acceſſiones uero ſine ordine repetunt: ob humoris multitudiuem, uel prauam uictus rationem. Sanguis enim putreſcens, portione tenuiore, in bilem flauam tranſit: crasſiore, in ſuccum melancholicum: ut ante docui, in ſanguinis cauſis & ſignis. Per talem ergo humorum mutationem, circuitionis & acceſſionum ordo mutatur: & ex ſynocho putri fit continua biliofa. Victus quoque prauus, ſanis quidem, morborum cauſa eſt, ac neutris recidiuæ: ægris uero, acceſſionum inordinatarum. Ob id per omnem inſignem errorem, in ſumendorum, admouendorum, educendorum, faciendorum qualitate, quantitate, tempore, circuitiones multum anticipant: uel quaſdam alias, a prioribus diuerſas, gignunt: a quibus acceſſionum ordo corrumpitur. Sæpe vero circuitum ordo corrūpitur ob uariarum febrium implexum: aut uerius, corrumpi uidetur. Nam re uera ordinū peruerſiones nō ſunt. Ἀναδιπλώσεις autem, Galeno, cap.10.lib.2.febriū, ſeu ἐπαναλήψεις, commentario ſecundo in lib.6.ἐπιδημιῶν, ſunt propriæ acceſſionis cum horrore quædam ingeminationes: ut in ſemitertiana exquiſita. Hoc autem loco, tranſtulimus ad quaſdam febrium continuarum exacerbationes, intermittentium paroxyſmis ſubſimiles. Quod fere cum quodam partium extremarum frigore, imo cum quodam leui horrore, uel quotidie poſt meridiem uelut repetant, ſi quotidianæ intermittenti ſint affines: aut tertio quoque die, ſi tertianæ. Nulla enim febris continua exquiſita, ſuapte ratione, cum horrore aut rigore exacerbatur.

De

De febribus diariis.

Εφημέρα ſeu diaria, in ſpiritibus noſtris omnibus accenſa, ob id dicta ꝙ ex ſua natura, eius tota conſtitutio acceſſione vnica conſtans, vltra viginti quatuor horas non extendatur. Has excitant cauſæ febribus aliis communes: præter putredinem. Motus tum corporis multus, & ab eo laſsitudo: tum animi, vt ira, furor, amor, cura, cogitatio, vigilia, mœror, timor, & alii animi affectus, præſertim vehementes, aut diuturni. Quies quoque, motui priuatiue oppoſita: & miſſa exercitationem conſuetudo: ſuppreſſio calidi effluuii, a cute denſata, per refrigerantia, ſiccantia, emplaſtica, vel aſtringentia: vt balneũ aquæ aluminoſæ, vel ſimile. Quibus quod per cutim tranſpirat, acre, mordax, fumoſum, fuliginoſum eſt: non ſuaue, & vaporoſum, & halituoſum: vt in euchymis & ἐυχύμοις apparet. Obſtructio mediocris, a ſucco multo, craſſo, lento, etiam diariam facit: ſi ab idoneo medico recte curetur: alioqui putrida fit. Cõtactus calidæ ſubſtantiæ: vt aeris æſtiui, & meridiani, & ſub cane ſydere. Æſtus enim ac inſolatus, caput primum, & præter cætera, calefacit. Ignis quoque, & balneum, aut laconicum feruentius, aut medicamenta actu, uel poteſtate nimium calida, corpori admota. Permiſtio calidæ ſubſtantiæ actu, & poteſtate: vt aeris prædicti, alimentorum, medicamentorum, venenorum. Sic ſatietas & ebrietas a vino generoſiore, caput calidis vaporibus, & cor cito replente & feriente. Quod ſi largius eſt potum, aut imbecillum, aut crudum: diariam quoque facit, ex cruditate primas venas obſtruente, habilem multum tranſire in putridam.

Cauſæ.

Fames etiam, longior præſertim, in calida ſicca natura,

tura, etiam diarias excitat, propenſas tranſire in febres ardentes: & inde, aut etiam omiſsis ardentibus, in hecticas, etiam maraſmodes (præcipue ſi ieiunium ſit triduanum) in calida & ſicca natura: per aerem calidum ſiccum, laborem, motus animi. Bubon quoque, id eſt glandula inflammata, ſi cum vlcere eſt manifeſto, diariam facit: ſine vlcere vero, febris ex bubone ſuſpecta eſt, ac mala, Hippocrati. Aphor. 55. lib. 4. Non tamen ſemper: vt oſtendunt bubones, pueris & adoleſcentibus crebri: & bubones venerei. Peſsima autem febris ex bubone, peſtilens. Vlcus autem manifeſtum capitis, bubonem in collo: manuum, in axilla: pedum, in inguine excitat. Ea autem diaria, eſt ſymptoma bubonis calorem febrilem in cor iaculantis: & bubon, vlceris: vt a coriza vel catarrho, diaria, ipſorum eſt ſymptoma.

Signa omnium diariarum communia.

Calor mitis & blandus, omni diariæ communis eſt: non tamen proprius. Nam & febres peſtilentes, calore vehementes non ſunt. Gal. lib. 9. ſimpl. ca. de terra Armenia, in fine. Pulſus nullum habet inflammationis ſignum, nullamq; omnino inæqualitatem, in vna pulſatione: aut certe minimã. Paucæ enim admodum diariæ, in vno pulſu inæqualitatem oſtendunt: neque eam manifeſtam. Sed pulſus naturalem inæqualitatem, mollitiem, ordinem, ſeruat exquiſite. Quanquam communiter, pulſus omnibus eſt minor & frequentior: nonnunquam tamen maior: ut in ira, & furore, id eſt diaria ab his cauſis. Vrinæ omnino ſimiles naturalibus, aut parũ ab his mutatæ: bene coloratæ, & ruffæ, communiter omnibus, Quibuſdã harum, nebula: aliis, eneorema:

alìis,

aliis, hypoſtaſis optima ineſt. Facilitas tolerandi acceſsionẽ, ſignum diariæ maximũ eſt. Ea enim mitisſima eſt:quia calor omnibus (ut dixi)eſt uaporoſus. Quibuſdam,primo manus occurſu:aliis,poſterius. Adhæc, ſymptomata maligna ab Hippocrate dicta, & morbis acutis attributa, in prognoſticis, omnibus diariis abſunt. In ſolutione autem acceſſionis,& pulſus ſano prorſus asſimilatur (cũ in nulla febre alia,etiam intermiſsionẽ longam habente, ut tertiana,quartana,ad ſtatum naturalem redeat) & urinę ad ſuam naturam redeunt:aut ſaltem ſunt multò meliores,quàm circa febris principiũ. Prętereà quibuſdam ſudor æſtiuus,aut ſaltem mador, & tranſpiratus halituoſus ſeu humidus quidam uapor,ex intimo corpore exit. Et dolor omnino ceſſat capitis, aut partis alterius: qui cum febre inuaſerat. Imo loti balneo aquæ dulcis & temperatæ, melius habẽt,nec horrent,nec alia moleſtia capiuntur:ſed cibati,& uino poti, omnino ſibi reſtituũtur. Poſtea non febricitant:ſed ad conſueta opera tutò redeũt. Signa ſingularũ diarię cauſarum propria, ſumpta à calore,pulſu,urina,colore, habitudine,hæc fere ſũt: ordine eodẽ. Laboris calor paulò acrior:pulſus magnus: ſi uerò immodicè laborauit, paruus. Cutis ſicca magis ad ſtatũ uſq;,q̃ cęteris diariis. Poſt ſtatũ uerò,niſi ſupramodum laborauit,multis ex intimo corpore humiditas quædam, aut uapor calidus erũpit. Quibuſdam, poſt ſtatum ſiccitas perſeuerat: præſertim qui multum laborauerunt, atque ſub ſole:uel qui refrixerunt. Iræ,furoris, calor maior:& è profundo celerius prorumpens. Pulſus magnus: urina calidior, quàm acrior, nulla oculorum cauitas:nullaq; manifeſta decoloratio.
Triſtitiæ,curæ, cogitationis multæ mathematum,

aut theoriæ alicuius calor moderatior, ſiccus tamē: pulſus minor: urina acrior, quam calidior: corporis extenuatio maior: ob id manifeſtior oculorum cauitas, & inſolita decoloratio, ſiccitas.

Vigiliæ, calor, pulſus, urina, ſimilia: & oculorum cauitas, & pallor: ſed propria, ſunt facies ſubtumida: oculorum motus ligati, & difficiles: multaq́ in his humiditas.

Æſtus, calor primo manus occurſu acrior: ſed poſtea miteſcit: cōtra autem, in diaria ab aſtrictione. Caput peruri uidetur: quia primum, & præter cætera, a ſole incaluit: utpote apertum, aut minus tectum. Cutis quoque calidior ſiccior, quam pulſus febrilem diſpoſitionem oſtendens. Ob id ſitis minor, quam ubi intus & foris æque calent. Oculi rubicundiores, calidiores, ſicciores: niſi ſimul adſit coryza, aut catarrhus: qui affectus etiam a capitis frigore excitantur. Imo diaria horum affectuum interdū ſymptoma eſt. Vbi igitur caput impurum eſt ac excremētoſum: æſtus, venas oculorum, faciei, frontis, & temporū, ſanguinis copia replet: & liquatis humoribus, coryzam & catarrhum excitat: vt frigus, compreſſis. Frigoris & denſationis ſeu aſtrictionis, cutis minus calida & mitior, occurſu primo manus peritæ: acrior, diuturno: minusq́ ſicca in facie, quam in diaria ab æſtu. Pulſus non minuitur: vt in diaria a mœrore, cura, vigilia, labore immodico. Vrinæ minus ruffæ. Corpus tumidius: aut ſaltem eius, dum ſanum erat, tumor non collabitur.

Oculi, neq́ caui neq́ ſicci: imo quibuſdam prominētiores & humidiores euadunt. Bubonis, calor plurimus vſq́ ad ſtatum. A ſtatu, emergit humiditas calida: ſed mitis, non acris, neque mordax.

Pulſus maximus, velox, frequens, æqualis. Vrina

ſubal-

ſubalbida,facies tumida,rubicunda.

Ex his, & ſimilibus ſignis, medicus cauſæ externæ ſpeciem,quæ diariam hanc illi peperit,prædicere debet:non rogare,vel expectare ab ægro,aut aſsidentibus. Quam prædicendi facultatem qui habebit medicus,magnam ſalutis ſpem ægro excitabit:vt erraturus in curando non videatur.

Si vero' remanent adhuc in febriente animi affectus (Nam aliæ externæ cauſæ, excitata diaria prope` ſemper deſierunt) ex pulſibus cognoſces,& aliis affectuum animi ſingulorum ſignis ante dictis. Si affectus hi ceſſarint, remanet autem in corpore excitata ab his,vt cauſis aliis externis, diſpoſitio:tunc ſine pulſibus(quia tunc animi affectuum debile ſignũ exhibent(vrinas,& ſigna alia obſerua, prius dicta.

Diariarum curatio, tum omnium communis, tum ſingularum cauſarum propria.

OMnes diariæ curantur balneis aquæ dulcis & temperatæ,& laconico:niſi corpus ſit plethoricum, excrementoſum, putredini obnoxium. Id enim ex diaria,per balneum, in putridam prompte' tranſit. Sed diariæ a cutis denſitate & bubone,mora in aere balnei minuatur.Cæteræ ab eo aere citiſſime' ſunt amouendæ: ſed in aqua diutius retinendæ. Oleo tepido, multo, cum manu molli, plurimum omnes ſunt perfricandi : præſertim qui ex labore febricitant:deinde, qui ex meatuum aſtrictione:tertio' qui ex bubone. Sed hos tres ſæpisſime' laua. Cibus paucus,frequẽs,ex labore febricitanti: parcior & tenuior victus,a denſata cute,aut bubone febricitanti:vt melicratum,ptiſſana. Labori,cibus coctu facilis:ne in cruditatem incidat. Vinũ detur,

quan-

quantum æger poteſt vincere:ſi vires, temperatura, ætas,conſuetudo,anni tempus,regio,& cætera conſentiant. Buboni vinum circuncide,uſque ad phlegmones ſolutionem:& his quibus corpus eſt plethoricum. Cuti ſine corporis plenitudine denſatæ, mediocriter quidem,da vinum:immodice uero, nega:vti & plethoricis.

Vigiliis audacter da uinum,niſi caput doleat: aut pulſus temporum moleſtus ſentiatur. Quæ in aliis cauſis,quibus vinum daturus es, obſerua. Vigiliis, & aliis animi affectibus,a balneo da cibum humidum, euchymum. Iræ,furori,mœrori,curæ, cogitationibus,da vinum:furioſis nega: donec a furore omnino quieuerint.Contrarium cuique cauſæ remedium ſemper adhibe.Labori, quietem: uigiliæ, ſomnum:iræ,furori,mœrori:Iucunda omnia: ſermones,narrationes,actiones,ſpectacula:cogitationi,ratiocinationum ceſſationes.Buboni, ulceris curationem:deinde,bubonis:poſtremo,febris, adhibe.

Febricitantibus picrocholis diaria ex meatuum ſtipatione(quæ diaria rara,ſæpius enim putrida fit) ob retentam tranſpirationem excrementi acris & mordacis,ſaluberrima eſt lauatio ex aqua dulci & temperata,etiam frequens:& diuturnior, in primæ acceſſionis inclinatione.Frictio quoque rarefaciens: ut mollis,& blandiſſima,cum largiſſimo oleo.Exercitatio modica: victus ſuccos dulces efficiens:ut cremor ptiſſanæ,lactuca,piſcis ſaxatilis,aſelli in albo iure,vinum aquoſum.

Alimenta enim boni ſint ſucci,& exquiſita, & quæ utile in ſe plurimum contineant,non tamen omnino plurimum nutriant:ut panis purus, alica,oua, carnes. Nam picrocholi coctionem habent imbecillam:uel primam in uentriculo:uel ſecundam, in

uenis:uel tertiam,in ſingulis partibus. Vitabis autem minimum nutrientia:ut olera,fructus,& acerba,auſtera,acida,ſalſa,amara, acria, & qualitatem aliam uitioſam habentia,ſuccũque malum gignentia: mirificam διάτριτον,in cibi inedia: perquam calidæ & ſiccæ picrocholorum naturæ,& acutisſimis & acerrimis febribus corripiuntur:& poſt has,hecticis,& maraſmo torrido, & ſyncope,ſi os uentriculi iniuriis eſt expoſitum.Naturam enim calidam, ſiccam,acrem,cibi mitiorem,& minus mordacem reddunt. Vitabis etiam iram, furorem, mœrorem, curam,cogitationem,uigiliam,vſtionem in ſole, fatigationem:exercitationem acutam,robuſtam, uehementem:frictionem nullam,uel duram: lauationis abſtinentiam,lauationem frigidã aluminoſam; niſi quod calidi ſolii aquam egreſſus,vnctus,frictus, frigida mergi,& frigidam bibere poteſt: moxque in balneum redire. Quæ uerò ſigna ſint picrocholorum, abundè legiſti in ſignis flauæ bilis largioris. Quæ alia ſunt remedia diariæ a ſtipata cute, in picrocholis,& a cauſis aliis,lege libro octauo methodi.

De putridis febribus.

Lib. 4 metheor ca. 1. Probl. 64. lib. 1. Alexand. Aphrod.

PVtrefactio,Ariſtoteli rectè dicitur fieri a calore alieno & externo: vt aeris,per æſtum, & conditionem peſtilentem.Externus quoque,eſt calor quiuis, rei conſeruandæ immodicus. Si enim calor humori eſt mediocris,coctionem facit eius, & conſeruationem.Si ab humore uincitur,paululum quidem ipſum humorem putrefacit,multum autem is calor extinguitur:ſi humorem plurimum vincit, ipſum vrit.Ob id corpora animalium calida humida, præcipuè in loco calido concluſa,promptè putreſcunt:

ſcunt:niſi difflentur bifariam,expulſis quotidie ſcili-cet per cutim foras excrementis uaporoſis & fumoſis:ſed multo' magis,attracta intro' aerea ſubſtantia refrigerante,& ventilante,& nutriente naturalem caliditatem.Ob id ex materia humida, omnis putredo,a cauſa effectrice externo & præter naturam calore fit,Galeno:& augetur immobilitate. Nā ſicca exquiſite',non putrent:& putreſcibilia, in aere frigido, diu imputria permanent:præſertim flatu aquilonio frigido,ſiue vētilata:& uitium captāt aer, & qua,& ueſtes, & alia:præſertim aere calido humido,ni moueantur.Quæ omnia in animali præſtat arteriarum motus:ſyſtole,& magis diaſtole, corpus difflans.Vtranque hanc difflationem impedit plethora,ſeu omnium humorum æqualis in toto corpore redundantia,ſeu plenitudo ſupra uaſorum capacitatem:& plenitudo item altera, ſupra uires partium coctrices, & retentrices,& expultrices. Quia utraque meatus,per quos difflari humores debent, obſtruit:vti & copia, & craſſities,& lentor humorū.Nec ſola in profundo corpore obſtructio febrim parit:ſed etiam cutis dēſata a frigidis,uel aſtringētibus,uel ſiccantibus,vel emplaſticis:quoties quod per ipſam cutim tranſpirabat,acre erat ac mordax,& fumidū & fuliginoſum:quale picrocholis,& multis melancholicis, & malo alimēto nutritis,& his qui ſæpe male' coxerūt,aut medicamēta acria ſumpſerūt laborarūt,uigilarūt,triſtati sūt immodice',excernitur: ſed obſtructio,putridā:cutis denſata, plethoram in euchymis,in cacochymis uero' diariam initio creat, habilem tranſire in putridā.Sanguis quoq; & quiuis humor alius,in parte animalis aliqua copioſior, & ſupra uires collectus,& infarctus,quia bifariam non difflatur,nec a partis natura vincitur,putreſcit. Comment. 3.in lib.3. epid.bis.

Vnde tanta tumorum prẹter naturam & utriuſque generis abſceſſum colluuies:quibus febres ſuperueniunt nunc acutæ,nunc lentæ,nunc ſtatim ab initio,nunc ſolum,aut magis,dum pus cõficitur.Phlegmonis nanque internis,ut phrenitidi , cynanche, peripneumoniæ,pleuritidi,& quæ diaphragma, uentriculum,hepar,lienem,inteſtina,renes,veſicam,uterum exercent,febris acuta (præſertim cum magnæ ſunt) una cum ipſis inuadit:cum uerò paruæ ſunt, aut externæ,mitior & ſimplicior & diariæ affinis, poſt apparet:præſertim dum pus generatur . Quin & partium quarundam,tum internarum , tum externarum,putredo quædam paulatim lenta morte ipſas partes corrumpit.Id quod externæ,ante mortem : internæ, poſt mortem ſecto corpore , palam oſtentant.Cum anteà nemo horum quicquam corruptum uel ſuſpicaretur. Ob id quod harum partium alterationes,& ſolutiones continui dum paulatim fiunt,raro ſentiantur ab ægris:etiamſi in parte ſint ſentiente.

Ex phlegmonis autem orta febris,ſymptωma eſt ipſarum phlegmonarum:ob id curatis phlegmonis, ceſſat:tamen cum rationem cauſæ phlegmonas augentis,& uires proſternentis,ſæpe obtineat:non negligenda eſt.Sine phlegmonis uero, ex humorum putredine progenita,morbus eſt ſui ablationem indicans per ſibi contraria : ut in febrium curatione communi diximus. Febrium igitur ex humorum accenſorum putredine ortarum , duæ ſunt primæ differentiæ:febris morbus,& febris ſymptωma . At cum humores hi putrent in vaſis omnibus, præſertim maximis & calidisſimis,febres fiunt continuæ, ſine ulla circuitione fatigantes,& hominem deurentes:donec gignentes eam , humores,ſint conſumpti,

Gal. cap. VII.feb.

aut

aut concocti, aut utrunque paſſi: nec partem ullam habent peculiariter affectam, ut quæ continuæ putres phlegmonarum internarum ſunt ſymptωma: & intermittentes, & circuitione quadam repetentes. Hæ enim ſuperueniunt diſpoſitioni partium, excrementa aliunde miſſa recipientium, aut attrahentium, vel in ſe gignentium. Vel, cum Aphrodiſeo, putridæ fiunt ex humorum putredine: continuæ quidem, in magnis vaſis: intermittentes uero, in paruis. Aut etiam extra uaſa, ſeu in habitu corporis, ſeu in carnibus tã externis cuti propinquantibus, quàm internis: ut in uaſis, uel carne hepatis, lienis, renum, pancrei, vel capacitate uentriculi, inteſtinorum, ueſicæ utriuſque. Probl. 81. lib. 1.

In quibus tamen, ſi magna eſt putredo, continuæ excitantur (ut in phlegmonis internis) non amplius intermittentes.

Quem locum putredinis, per febres intermittentes, innuiſſe Galenus uidetur: cum raras eſſe quotidianas, in quibus non afficiatur uẽtriculus: raram quartanam, illęſo ſplene & ſtomacho. Cui addere posſis, raras tertianas, illæſo hepate & folliculo fellis. Vnde fit, ut recẽs uentriculi cruditas ſæpe quotidianas pariat: quas leuat, uel ſoluit, uomitus pituitoſus: & multæ tertianæ, a bilioſis cauſis recentibus excitatę, uomitu & deiectione bilis multæ plurimum minuũtur, & interdum ſoluuntur. Quomodo quædam quartanæ, uomitu nigrorum, ſanantur, quibus, opinor, uas a lienis ſima amplius eſt, ad ſtomachum. Alioqui tutius deiectione curantur: vt Hippocrates innuit. Lien nanque per inteſtina fœliciter uacuatur: materia, per ſplenicam, in truncum portæ: ac inde, mox in meſenteriam uenam, tranſmiſſa. Vacuatur & per uenas hęmorrhoidas a ſplenica natas: & Aph. 9. lib. 4. lib. 13 met.

per meſenterium arteriæ ramum,in renes. Quomodo igitur putridæ febres aliæ intermittentes a cõ generibus ſibi continuis materia putrente non differunt,ſed ſolo loco putredinis differunt:ſic bilioſæ. Nam bilis flauæ redundantia,tertianas & ardentes febres excitat:diuerſas tantũ locis,in quibus bilis collecta putret. Per ardentes enim febres putret in venis,præſertim hepatis,& ventris. Per tertianas autẽ, in totius corporis carnibus. Prohibita nanque per cutim denſatam tranſpiratione,quantum bilioſis naturis in carnoſo genere collectum prius per cutim purgabatur:nunc retentum tertianas creat. Febres uero ardentes raro ex bilioſorum excrementorum retentione gignuntur: ſæpius ex caliditate in vaſis & uiſceribus aucta , & aere multum calido in flammam conuerſa. Nos quoque crebra experiẽtia conuincimur, febres putridas tum intermittentes, tum continuas ſæpe fieri,denſatis uel obſtructis poris & uaſorum oſculis tum externis ad cutim pertinentibus,tum internis ad uentriculum & inteſtina deſinentibus:dũ per hos a frigida,aut adſtringente, aut obſtruente cauſa occupatos, tranſpirare bifariã corpus impeditur. Id quod multo citius: ſi ante corpus labore,aut ratione alia,incaluerit adeo , ut etiã ſudet,& tum moueri ceſſet. Si enim uel frigidius,uel craſſius & glutinoſius alimentum,ut uinum, aquã, lac,ſerum,fructus, homo larga manu & confertim ſumpſerit (a quo uentriculi os,& hypochondrium, uel alterutrũ,vel utrunque dolebit) uel aeri frigido, uẽto,pluuiæ,terræ,lapidi,corpus expoſuerit: mox caloris & frigoris inæqualitatem ſentiet:& deinde febris ſignificationem. Citius autem , ſi intus & foris corpus denſetur:niſi mox ille quidem vomat : deinde calidum vinum,aut oxymeli Galeni,aut aliud facultate

cultate ſimile biberit: & partes ad uentriculum attinentes calorificis fouerit, Galenum ſequutus: & calidus, in lecto collocetur. Hic vero corpus veſtiat, exerceat, fricet: ſoli, igni, balneo, laconico tradat. Si enim febrem eam naſcentem uterque ſuffocaret. Quæ enim febris in generatione adhuc eſt, ablata cauſa, hæc una ceſſat: niſi corpus plethoricum cacochymum, excrementis putrere paratis pleniſſimum ſit, & denſitas obſtructioq; contumaciſſima. Li.8.meth.

Ex his patet, febres putridas intermittentes, atque continuas, ex denſatis uel obſtructis oribus & meatibus, internis quidem, vomitu & deiectione, tum ſpontanea, tum medica, mox ubi cœptæ naſci ſunt, & iuuari & ſæpe ſanari: externis autem, inſenſili tranſpiratione larga, aut madore, aut ſudore. Ob id cauſa etiam externa inquirenda medico eſt: non quòd ab ea, utpote iam deſita, indicationem ſumat: ſed ut diſpoſitionem in corpore ab ea relictum, febris genitricem & fautricem, cognoſcat & tollat. Quod ſi febris a denſatione interna incipiēti, ſudorifica, aut uretica imperes: crudam ex uenis primis materiā, vbi erat coqui habilior, in corporis habitū uix tandē eam cocturum, rapies. Qua de cauſa his, quibus in vētre & primis uenis recēs cruditas eſt, phlebotome interdicit Galenus, quòd ſanguinē ſæpe bonū, ex uenis vacuat: crudum aūt ſuccū, ex uentre in venas traiicit. Sic etiam febri a denſata cute prodeunti, quæ intrò cohibita excrementa rapiūt, inſalubria ſunt. Vbi uerò iā morbus proceſſit, & coctus eſt: ſi per cutim uacuatio, a digerentibus, & ſudorificis, non ſufficiat: etiam purgandum per aluum, & urinas: & in primorum uaſorum cruditate iam cocta, urinis & ſudoribus ſtudendum: non ſolis Lib. 4. ſanit. tuendæ. Lib. 1. ad Glauc.

purgantibus utendum. Locus ergo putredinis per febres intermittentes,& ſæpe continuas, frequenter eſt in ventris inferni partibus:uentriculo, inteſtinis, vena porta,hepate,liene, ſæpe etiam in carnibus & corporis habitu:nonnunquam in ſpatio inter peritonæum & inteſtina:ut in febri aſcitæ & tympaniæ: interdum in thoracis ſpatio,aut pulmonum carne, per febres empyorum & aſthmaticorum, interdum in cerebro,& partibus ſubiectis catarrhum excipientibus.Quas febres medici in hos putredinis fomites uacuandos,& alterandos,& roborandos,intenti:citius & tutius curant.

Porro febris putridæ,ſeu ex humoribus in nobis putrentibus accenſæ,ſunt primæ tres differentiæ:pituitoſa,bilioſa, melancholica (ſynochus enim putris ex putrẽte ſanguine nata, ad bilioſam refertur.Gal. cap.12.lib.2.febr.& lib. 11.methodi & Aphrodiſ. probl.81.lib.1.) & harum unaquæque,aut intermittens eſt, aut continua:quanquàm melancholica cõtinua raro uiſa Galeno:& utraque aut uera eſt, ſeu pura & legitima,ex humore vno aliquo,ſui progenitore ſolo,excitata.Altera non vera, ſed notha ſeu ſpuria,ex miſtis duobus aut tribus humoribus vna putrentibus loco interdum eodem,ſæpe diuerſo,profecta.Sed hæc compoſita eſt ac implexa, non amplius ſimplex, de qua agimus.Adhæc ad continuã pituitoſam,cauſus hybernus ſeu pituitoſus ab Hippocrate deſcriptus refertur:ad bilioſam,cauſus æſtiuus ſeu bilioſus eidem deſcriptus, & Galeno.

Lib. rat. Vict. acut. Lib. 1.ad Glauc.

Peſtilens maligniorem & uenenatam magis ſequitur ex humorum prauitate,& ſæpe ſpirituum, putredinem:& anthracas,ex ſanguine per quàm calido, & per aduſtionem magis melancholico,nunc ſequitur,nunc præcedit,& procreat locis variis:pro varia

In fine cap. 5.lib.1.feb.

ſede fomitis malignæ illius putredinis. Hanc tamen frequentisſime excitat aer putris, corruptus, & peſtilens, a cauſis variis vitiatus, & inſpiratus, & tranſumptus per cutis poros, in uaſa ipſi adaperta in raris corporibus magis, quam denſis. Cap. 6. li. 1. feb.

Cum tamen hæc, quam illa, putredini a cauſis internis ſint magis obnoxia: ubi excrementis multis, & putrere paratioribus, quia male difflantur, abundant. Synochus autem, ſcilicet non putris, ad diariam refertur Gal. lib. 9. meth. quia utrique una & breuis eſt acceſſio: & calor blandior, quam putridis. Quin & ſynocho ſimilem facit hecticam Galenus, quod vtraque ſit homotonos, quum calore, & pulſibus, & aliis, multum differant. Febris ſymptωma. ſeu ſymptωmatica, phlegmonas internas ſecuta, etiam continua eſt: & ad bilioſam, ſed mitiorem, refertur: ſi purior eſt phlegmone: ad bilioſam ardentiorem, ſi phlegmone eſt eriſipelatodes: ad pituitoſam, ſi œdematodes: ad melancholicam, ſi ſcirrhodes. Febris autem cum ſymptωmatibus, multo alia eſt: non noua tamen febris differentia: ſed morbus eſt cum ſymptωmate magno, medici ſolicitudinem ad ſe trahente: febre in præſens omiſſa: vt cum lienteria, diſenteria, inſomnia, lipothymia, ſyncope, & aliis in ipſius curatione repetendis: quibus ſuccurrere cogimur per ea remedia, quæ frequentes febrem ipſam augent. Cap. 11. li. 1. febr.

Febris putridæ ſigna.

CAlor putridis omnibus, tam intermittentibus, quam continuis, eſt acrior & mordacior, quam diariis, & ſynocho non putri: ſed magis in augmento, & ſtatu tum acceſſionis, tum conſtitutionis: & in bilioſis, ſtatim manum medici acrimonia pungit: Cap. 9. li. 1. febr.

mox

mox autem a manu lenitus calor, miteſcit. In pituitoſis, contrà: uaporoſus initio, nec mox ſe prodit: ſed aliquanto poſt emicat, & manum medici mordet, ſed maximè inæqualis: tanquam per colum aut cribrū trāſmitteretur. Sic qualitas coloris, etiam humores febrim committentes, & febris ſpeciem maximè indicat. Caloris autē febrilis copia, in effluuij per cutim copia, ſemper poſita eſt. Calor & pulſus, initio acceſsionis & augmento, inæqualis: non tamen omnibus. Multæ enim ſine hac inæqualitate ſenſibili, ad ſtatum perueniunt. Inæqualis autem, nō modò in multis pulſationibus: ſed etiam in una: quia diaſtole tardior: ſyſtoles autem uelocitas, euidens in acceſsionis augmento: non tamen obſcura initio, & in uigore. Pulſus initio acceſsionum arctior, id eſt paruus, & inæqualis, & uelox, quibuſdam adeſt. In uigore, magnus, uelox, frequēs. A nulla cauſa externa incipit recente, uel diaria: a qua tamen in putridam fit tranſitus, in uigore: ſæpius in declinatione. Cuius tranſitus ſigna docet Galenus. Cum ergo febris cum frigore, horrore, rigore, incipit: nulla externa cauſa prægreſſa: ſuſpicari oportet meatus corporis exiles, uel ad cutim ſolum, uel intus ſolum, uel utrobique obſtructos eſſe, a cauſa aliqua interna: ut plethora utraque, cacochymia, uſu largiore alimentorum ſuccos craſſos & lentos gignētium. Vtriuſque autem plenitudinis, & eius ſcilicet quæ ſupra uaſorum capacitatem eſt, & eius quæ ſupra vires animales, uitales, naturales exiſtit, ſigna ex libro Galeni, de plenitudine repete.

Ibidem.

Ibidem.

Vrinæ putridarum febrium, colore, conſiſtentia, contentis, odore, multum variant: pro febris ſpecie, & temporibus acceſsionis, & conſtitutionis: ut poſt in ſingulis harum differentiis audies. Adhæc putri-

putridæ febres intermittentes, inuadunt: cum frigore quidem partium extremarum & eminentium, ut naſi, aurium, pudendi, quotidianæ. Cum horrore autem, quartanæ: ſed qui temporis proceſſu uehementior factus, ad rigorem accedit. Cum rigore denique, tertianæ: qui etiam primo inſultu ſæpe magnus eſt, ac ualidus. Adde quod quartanæ raro statim ab initio præhendunt: ſed fere πλανῆτας πυρετοὺς, id eſt errabundas & uagas & chronicas febres, ſequuntur.

De febris quotidianæ cauſis.

QVotidianæ febris ſimplicis ac puræ, effectrices cauſæ ſunt eædem, quæ pituitam largiorem in nobis gignunt: frigida omnia, & humida per ſe, & per accidens. Temperatura natiua, & acquiſitiua: infantia, pueritia, ſenectus, mulier, eunuchus, conſueta uictus ratio in ſumendis, admouendis, faciendis, educendis. Hyems ſuam ſeruans naturam: regio, cœli ſtatus frigidus, humidus: uita otioſa: repletio non ſolum a frigidis humidis, ſed etiam a contrariis.

Nam uinum, quanquam calidum ſiccum poteſtate eſt: tamen largius ſumptum, pituitam, & morbos frigidos gignit. Lib. 3. temperament.

Sic ebrietas, crapula, cruditas, balneum quoque; & labor mox a cibo, præſertim multo; & cætera ſimilia prius ſcripta in cauſis pituitæ. Quæ putreſcens, & per partes ſentientes a natura pulſa, cauſa eſt interna & continens febris quotidianæ intermittentis: ſiue in primis uenis a porta ortis, ſiue in ultimis a caua natis, ſiue extra ipſa uaſa & in carnibus viſcerum, uel aliarũ partiũ, ſiue

ſiue magnis uentriculi, inteſtinorum, cerebri, pulmonis, & aliarum partium capacitatibus collecta, putreſcat.

Lib. 6. epi. Quorum locorum quædam etiam continuam pituitoſam gignunt. Febris quoque pituitoſa a coryza & catarrho, Hippocrati eſt, uti & practicis, nunc intermittens, nunc continua: & interdum exquiſita: ſæpe miſta cum tertiana.

Tuncque tertiana eſt notha.

Quotidianæ intermittentis ſymptωmata & ſigna.

CAlor vaporoſus & humidior, primo manus medici occurſu, potius quam mordax: immoranti autem manui, paulatim acer ſentitur: tanquam fumoſus calor, cum multo vapore miſtus, foras per cutim exiret. Quomodo ſi ignis lignorum viridiū, in humore ſuffocaretur magis, quàm ipſum uincere posſit.

Ob id maximè inæqualis eſt calor: tanquàm per colum aut cribrum traſmitteretur: per quorum foramina vapor tranſmiſſus, calfacit plenius manum tāgentis, quàm quod pororum interualla attingit. Cum frigore partium extremarum inuadit initio, & procedit: nunquam cum rigore: interdum tamen cum leui horrore potius, quàm cum rigore. Pulſus inæqualis, inordinatus, paruus, debilis, tardus initio accesſionis: in augmento, uehementior, maior, uelociter: ſed obſcurè: ut in tertiana, manifeſtè. Pulſus enim quotidianæ, tantò minor pulſu quartanę: quantò quartanæ pulſus, quàm tertianę, minor eſt. Pulſus item rarior, quàm tertianæ: frequentior, quàm quartanæ: ſed quotidianæ & quartanæ, eſt æquè tardus. Quotidianæ ergo, minimus eſt, rarus, tardiſ-

tardisſimus. Tertianæ, maximus, uelocisſimus, frequentisſimus. Quartanæ, paruus, tardisſimus, rarisſimus. Pulſus autem inæqualitas, paruitas, debilitas, initio & primis diebus incrementi, quotidianæ adſunt: tertianæ autem, accesſionis initio, adſunt quoque: ſed citò abeunt: præcipuè ipſa inæqualitas: quæ magna ex parte cum præhendente hac febre non adeſt, neque eam comitatur.

Vrinæ primis diebus albæ, tenues, & aquoſæ: quales quartanis incipientibus: uel craſſæ, & turbidæ. Aliæ autem procedente morbo apparentes, ipſius tempora oſtendunt.

Quotidiana ægrè accenditur, & tardè mouetur, humore ipſis meatibus ſæpe hærente: longum habet incremētum, aduſque vigorem: quia humor, in quo conſiſtit, natura frigidus & humidus eſt, ac ſæpe conſiſtentia craſſus & glutinoſus, uires interdum premens, frangens, grauans.

Acces ſio quam tertianæ, longior: intermisſio, impurior: & quæ putreſcentis humoris indicium in calore, & pulſu, ſemper ſeruet. Quod etiam manifeſtisſimum eſt, in accesſionis principio & augmento. Plerique tamen, ubi uera eſt quotidiana, puram illi tribuunt intermisſionem, quāquàm ſit multò quàm tertianæ, impurior. Nam per inclinationes accesſionum, integrè non purgatur: ſed multam pituitam uelut ſuccenſam, in corpore relinquit: a qua impurior intermisſio, & ſecundæ accesſionis principium maturius. Nam quæ in accesſionibus relinquuntur, recidiuas accesſiones accelerant & augent. In ea ergo paucæ ſunt euacuationes. Nam declinatio primarum accesſionum ſudore non finitur: ut tertianæ, quartanæ. Ob id ad integram quietem paucæ quotidianæ perueniunt: procedente uerò tē-

pore,

pore,ſudant. Vomitus tamen illi ſunt ſæpe pituitoſi. Deiectiones pituitoſæ, frigidæ, humidæ, aquoſæ, crudæ. Nam corpus totum crudis humoribus plenum eſt: & os uentriculi & hepar illis fere laborant, ob multas cruditates præcedentes, & coquendi tarditatem. Vnde illis ructus ſunt acidi: & hypochondria, febris initio, multis intumeſcunt, inflantur, diſtenduntur. Calor cum pallore albus, etiam vigente acceſſione. Quotidiana minus ſiticuloſa, quàm quartana: & hæc, quàm tertiana. Non enim deurit: nec corpus nudare, & pallia ac ſtragula iactare, cogit: nec multum & ſæpe inſpirare, & uelut flammam ore efflare, & frigidum potum appetere, ut tertiana. Cum igitur in quotidiana, lingua & corpus totum ſit humidisſimum: in tertiana, ſiccisſimum: in illa, minimum ſitiunt: in hac, maximè. Nihil igitur cum tertiana commune habet quotidiana: ad quartanam propius accedit. Quotidianas febres multas, populariter graſſantes, ſignis quotidianæ accenſet poſt Archigenem, Galenus: & in aliis omnibus febrium differentiis, ſimiliter. Quotidianæ, in his regionibus frigidis, humidis, ſeptentrioni propinquantibus, & uictui, ob aeris frigiditatem, largisſimo & eidem crudo magis, & excrementoſo aſſuetis, ſunt frequentisſimæ. Quas a duplici tertiana facilè ſeparabis: ſi utriuſque ſpeciē, & cauſas longè pugnantisſimas, & ſymptomata obſeruabis. Adhæc quotidianæ præhendunt poſt meridiem, præcipuè ad ueſperam & noctem: non manè, nec vſque ad meridiem: ut de febre parua, a crudi ſucci copia, uētriculum premente, probat Gal. lib. 12. meth. Tertianę ſepius manè, & circa meridiē. Quin & quotidianæ acceſſiones, inuicem omnes ſunt ſimiles: etiam ſi quædam perpetuò uel anticipent,

pent, uel tardent: ut in aliis quoque duobus generibus. Coĉto autem iam morbo procedente tempore, acceſsionem magnitudinem & uehementiam miteſcere, id ſalubribus morbis omnibus commune eſt. Vbi uero duæ ſunt tertianæ, ſic implicatæ, ut una quotidie acceſsio fiat: tunc tertia, quinta, ſeptima, & aliæ diebus imparibus conſequutiuæ, erunt ſimiles omnino, caloris ſpecie & ſymptomatis, primæ acceſſioni: ſecundæ autem, quarta, ſexta, oĉtaua, & cæteræ omnes diebus paribus repetentes. Quapropter reĉte nos admonet Galenus exerceri in typis ſimplicium febrium: ne duas tertianas, vnam quotidianam: & duas quintanas, vnam tertianã putemus. Quo medici errore, nihil grauius ægro poteſt contingere. Nam alius erit vigor duarum tertianarum, & unius quotidianę: & alia viĉtus ratio inſtituenda: ut interim omittam in tertiana duplici, omnia frigida humida multum conuenire. Quòd talia, & febris cauſa, & febris ipſa poſtulet remedia: quum in quotidiana, indicatio a cauſa, calida ſicca poſtulet: indicatio a febri, ſemper frigida humida. Sed cũ abſurdum ſit, in quartana & quotidiana exquiſita, colligi amaram bilem exiſtimare: ut in tertiana & cauſo: nec in illis, ut in his, fiant uacuationes bilioſę, per uomitum, aut deieĉtionem, aut vrinas, aut ſudores: multæ febres quæ quotidianæ putantur, uideri poſſunt tertianæ duplices: quia in harum plurimis, uomitus fiunt bilioſi. Lib. 2. feb. cap. 1.

At uero bilis admodum pauca, cum plurima pituita, in his fere excernitur: & ea bilis uel a folliculo in ecphyſin vomenti, impetu trahitur, ac inde mox in uentriculum regurgitat: quod multum & moleſtę uomentibus propè omnibus commune eſt: imò & ſanguinem tandem euomunt. Lib. 1. aliment.

Qua-

Qualis humorum ſequi paratiorum ordo eſt in hypercathar:uel bilis ea in uentriculo eſt genita : ut de porracea diximus.

Vel etiam pituita in uentriculo aſſata , calida fit & ſub amara ut lib.tert.locor.affect.capite ſexto,in melancholia flatulenta:uti etiam aqua in bilem abit, Hippocrati,in uentriculo ieiuno picrocholi,per morbos acutos calidisſimo.

In diæta acutorum.

Pauca autem ea bilis multæ pituitæ miſta : & colorem uel viridem,uel flauum:& ſaporem amarum facile impertit.

Lib.2.feb. cap.1.

Id quod etiam in liquoribus externis,crocea,v irida, amara,probant.Ob id Galenus quæ febres has præceſſerunt cauſæ:& quæ accesſionibus adſunt ſymptumata,diligenter inſpicienda cenſet:ne circuitum phantaſia nobis imponat in typis deprĝhendendis: per quæ omnia tertianas duplices a quotidianis facile diſtinxeris.

Adde quod,uti flaua bilis per ecphyſin effuſa in inteſtina,ipſorum pituitam largiter & potenter detergit,amara qualitate ſua:ſic eadem bilis,uentriculum pituitoſo excremento,magna quidem moleſtia, ſed ſucceſſu fœlici,per uomitum & interdum deiectionem vacuat:ut ſequatur accesſio & conſtitutio breuior,& toleratu facilior.

Poſtremò cum ſapor ſalſus,pituitæ humorum ſoli proprius ſit:is autem amaro ſit proximus, imò idẽ, ſi paulò magis vratur:mirari neminem oportet pituitam in bilem flauam,ac inde in atram permutari.Sunt igitur hæ febres quotidianæ:& hæ, aut exquiſitæ,aut nothæ:non tertianæ duplices : niſi ſigna tertianarum adſint, uel omnia, uel ſaltem præcipua.

Quoti-

Quotidianæ curatio.

SI febris adhuc in generatione eſt, ablatâ cauſa, ſimul ceſſabit: ſi partim genita eſt, partim adhuc in gignendo, portionem genitam alterantibus moderatè, ſi magna eſt febris (id quod rarũ eſt) curabis: partem quæ gignitur, perfici prohibebis ablata cauſa obſtruente, hoc eſt humore frigido humido, ſæpe etiam multo craſſo, lento. Vacua igitur primò redundantem in ventriculo pituitam: per caſiam, aut catholicum. Si autem nulla recens cruditas præceſſerit, clyſtere ex hydromelite & oleo, aluum ſubduxiſſe ſat eſt: ac ſimul pugnare victu idoneo, & incidente, tenuante, tergente ſine calore manifeſto: præſertim ſi febris validior eſt. Ob id poſt dies primos da oxymeli Galeni, & alia vretica, & omnia ad aperiendum efficacia. Circa ſtatum, ventriculi & præcipuè oris eius, habe rationem. Deinde vomitum excita, per raphanidis ſuccum, & largum oxymeli: poſt cibos incidentes, & tergentes, & tenuantes ſumptos. Phlegmagωgis etiam vtere, vt diacnico Galeni. Cætera, in ſcopos febrium communes intentus, inueni.

De febre epiala.

PItuita acida, ſiue vitrea, ſeu crudus humor, ſi mouetur tantum per partes ſentientes, rigorem facit ſine febre: ſi etiam putret, mediocriter quidem, epialon: in qua febricitant & ſimul rigent per totam acceſſionem: illud, a pituitæ crudæ portione iam accenſa: hoc, a nondum accenſa, idq; per ſingulas corporis partes. Si autem magis putret, rigor ſeu horror præcedit: & febris in forma quotidianæ ſequitur: frigore ita victo per multũ calorem, vt per incrementũ Lib.2.feb. cap.6.

tum non amplius appareat: multo minus, per vigorem. Rariſſima hæc eſt, & admodum diuturna, ac ſolutu contumax. Mulieribus aquæ potui, & fructuū eſui immoderato, & intempeſtiuo, multum aſſuetis familiaris. Nocturnæ & diurnę febres, ideſt nocte & die exacerbantes, Hipp. frequenter commemoratæ,
Cōment. 3. in li. 7. epi. lib. de inęquali intēperie. lib. 1. & 3. epi. Galeno ad quotidianam reducuntur. Leipyria febris (per quam intus & in viſceribus calorem ſentiunt, & vruntur: in externis verò partib' vniuerſis frigent) & typhodes a qua fiant materia, Galenus (quod ſciam) nō ſcripſit: nec poſt eū Paulus, ſed Aetius. Tamen hanc ab humore bilioſo aut
Lib. 1. lib. cap. 9. melācholia fieri, vocis etymon ſatis declarat. Τύφω enim incendo. Leipyria item, in qua intus ſemper vruntur, & ſemper foris frigent, magnum aliquod in viſceribus incendium oſtendit: idq́ perpetuum. Tale præterea quoddam ardentium febrium pernicioſum genus, Hippocrati eſt. In febribus non intermittentibus, ſi exteriora frigent, interiora vruntur, & ſitim habent: lethale. Quod Galenus explicat in cauſo pernicioſa, vel febribus valde malignis: vt leipyriis.
apho. 48. lib. 4. Nulla verò febris alia, perurit interiora, cute refrigerata. Nam vehemens phlegmone, vel eryſipelas in corpore profundo, ex toto corpore ſanguinem ad partem affectam trahit: ob id interiora vrūtur: & cutis ſanguine deſtituta friget: vt in principiis acceſſionum.

De tertiana pura.

Tertianæ puræ, genitrices cauſæ omnes calidæ & ſiccæ, ob id bilem augentes: tēperatura, ætas iuuenilis omnium bilioſiſſima, conſueta victus ratio per alimenta calida, ſicca, pauca, aut inediam cum

cum labore,cura,vigiliis,mœrore,in aere calido ſicco,qualis æſtate ſuam naturam ſeruante:per medicamenta calida ſicca,crebra: & cauſæ cæterę bilis generatrices,prius ſcriptæ : quæ etiā tertianam continuam,& cauſon huic ſimilem,ſed vehementiorem, & morbos alios biliosos gignunt. Febris igitur tertiana,κουσώδης quidem eſt:& cum καύσῳ conuenit, materia bilioſa,& acceſsionis vehementia:ſed ab ea differt, ꝙ tertiana ſemper inuadit cum vehementi rigore,id eſt omnium corporis partiū concusſione: quam bilis flaua per totū corpus vehementer delata,excitat:& accenſa putret:donec bilis,vomitu,aut ſudore, aut vrinis , aut deiectione, aut duobus, aut tribus,aut omnibus ſimul,vacuetur, & ſuccedat intermisſio ad ſenſum integra.In ardente autē febre, nulla eſt acceſsionum ſingularum, ſeu exacerbatio nū intermisſio: & bilis cum ſanguine in uaſis continetur:& vehementer agitata, efferueſcit:nec vacuatur,donec a victrice natura per corpus expellatur,in fine totius morbi,cum rigore:cui ſuperuenit ſolutio vt Hippocrates ſcripſit. A febre ardēte habito,rigor ſupueniens febrim ſoluit:niſi die ſexto ſuperueniat. Tunc enim difficilē criſin ſignificat,& niſi vires ſint debiles. Nam ſi rigor incidat in febre non intermittente,ægro iam debili,lethale eſt, aph.46.lib.4. Rigor autē per ſe febrim ardentē nō ſoluit:ſed poſt rigorem bilioſorum excrementorū reliquiis velut cinefactis,vacuatis vomitu,deiectione,vrina,ſudore. Hunc vero rigorem excitat bilis, ſentiētia corpora, per quæ vehementius mouetur , pungens , feriens, ſenſum inæqualem excitans.In tertiana quoque calor,initio q̄dē,manui medici mordax : ſed mox ſub manu miteſcit , & cū vapore quodā effertur:cum in febre ardente,præſertim mala, quanto diutius ma-

Gal. apho. 59.lib.4.

apho. 58.li. 4. & pag. 40.epid.

apho. 59. lib. 4. Cōment. 3. in lib. 1. epide. & lib. 2. feb. & cō. 2. in li. 6. epi.

nus admouetur: tantò ſemper grauior & moleſtior appareat. Accesſio tertianæ exquiſitæ, horas duodecim non excedit: & ſeptem circuitibus, vt tardisſimè finitur ſeu a quinto circuitu, ad ſeptimum, pag. 194. epid. Quæ tertiana eſt exquiſita ſeu a cauſis omnibus bilioſis nata, ſic habet: ſi verò accesſionem habeat longiorem, & intermisſionem breuiorem, tertiana ſimpliciter, vel tertiana non exquiſita dicatur Galeno.

Extenſa autem, ſeu producta, quæ hac longiorem habet accesſionem, & breuiorem intermisſionem.

Tertianæ puræ ſymptomata, & ſigna.

CAuſæ omnes calidæ ſiccæ, temperatura, conſueta victus ratio, ætas, vitæ conditio, labor, animi affectus, aer æſtiuus, & cætera prius dicta in cauſis auctæ bibilis. Hæc enim omnia exquiſitæ tertianæ adſunt. Cum rigore inuadit valido, tanquam aliqua re acuta corpus pungente, & ſentientes partes vulnerante, ob acrem bilis naturam. Si autem paruus erit rigor, aut verius horror, aut tantum frigus: quotidiana, quartana, hemitritæus, vel alia continua, eſſe poteſt. Tunc, ob id, ſigna alia tibi ſpectanda. Calor autem, mox vbi rigor ceſſauit, accenditur luculentus: tanquam ignis quidam planè purus, & in quo nulla eſt fumoſa caligo. Is autem febre aucta, plurimus eſt ac mordax: & ægrum adeò deurit, vt corpus nudare, ſtragula iactare, multum & ſæpe reſpirare cogat. Velut enim flammam ore efflat: & aerem potumq; frigidum appetit. Tuncq; calor vbique æqualis: nec maior thorari, quàm extremis. Pulſus accesſionis initio, debilis & paruus: tardus quoque & rarus: ſed minus, quàm

quàm quartanæ : imò tarditas ad ſtatum naturalē prope accedit. Initio igitur acceſsionis tertiana ex pulſu cuiuis eſt notiſsima, ordinato æqualiq́ in vna percusſione, & in multis. Id quod rarò acceſsionū principiis accidit: ſed notior eſt in augmento.

In hoc enim pulſus æqualis, liber: ſtatimq́ magnus, vehemens, velox, frequens, calidus: & omnis inæqualitatis, præterquam febrilis, expers: & paulò poſt viget. In declinatione, ſed magis in intermisſione, magnus, vehemens, velox, frequēs: qualis ſanorum, qui ſe exercuerunt: aut balneo temperato lauerunt.

Pulſus ergo debilitas, paruitas, & inæqualitas, quæ tertianæ acceſsionis initio adſunt, citò abeunt: præcipuè inæqualitas: quę magna ex parte, tertiana inuadente non accidit, nec eam comitatur. Ob id tanquam non eſſet, omittitur: & æqualis pulſus dicitur.

Vrina tertio die, aut ſaltem quarto, coctionis ſignū habet. Quod ſi in primo circuitu, vrina redditur ſubruffa, aut ſubflaua, & mediocriter craſſa: & quæ paulò poſt, nebulam albam habeat, aut eneorema: vltra quartum circuitum non procedet. Si verò in primò circuitu ruffa quidem, ſed ſine nebula, aut eneoremate: ad circuitus ſeptem extendetur. Quòd ſi ſtatim primo die hypoſtaſin læuem & æqualem habeat: ſimpliciſsimam illam tertianam puram indicat.

Tertiana exquiſita celeriter iudicatur: & lethalis non eſt. Hipp. lib. 1. epid.

Tertiana pura, quæ longiſsima eſt, ſeptenis circuitibus finitur: acceſsionesq́ habet longiſsimas, horarū æquinoctialium, 11. vel 12. breuiſsimas verò quatuor aut ſex: in medio, magna eſt maioris & minoris ratio, pro bilis quantitate, & qualitate, & motu: ægri tum viribus, tum præſenti diſpoſitione. aphо. 59. lib. 4.

Nam bilis largior, craſsior, quietior, corpus imbecillum denſum, ſenſus obtuſior, longiorem facit acceſſionem & conſtitutionem: parcior, tenuior, uehementius mota, corpus robuſtum rarum, ſenſus tactus exactior, breuiorem.

Cum vero iam bibendi tempus eſt: ſtatim a potu, uapor plurimus, calens, per cutim exhalat, ſudoris calidi, & biliosi per totum corpus, æqualis nuncius: & vomitus ſuperuenit bilioſus, vrina bilioſa, deiectio bilioſa. Vnum, duo, tria, quatuor interdum ſimul concurrunt. Poſt quas vacuationes, propria febrium inæqualitas in pulſu manet. Cum vero tertiana multo calidior ſit: intermisſionem habet puriorem, quàm quotidiana: quia humoris bilioſi accenſio facilis eſt: & eius, quantum per accesſionem eſt feruefactum, promptè expurgatur. Ita vt poſt acceſſionem exiguum putridi caloris veſtigium remaneat. Nam ipſa intermisſio, poſt acceſſionem, ſignum putredinis in pulſu obſcurum habet, ac imperceptibile: & eo magis, quo propinquior eſt acceſſio ſecunda. In cuius principio, & augmento, ſignũ putredinis, in pulſu clarius apparet: quod in ſtatu minuitur: & multo magis in declinatione. Qua ex cauſa breuis eſt tertiana exquiſita. Sitis eſt vehemens. Multæ tertianæ populariter vagantur. Hæ, omnium intermittentium acutisſimæ ſunt, & breuisſimæ: ſed mitisſimæ & periculo carentes. Cum quotidiana ſit longa: & quartana longisſima. Hæc omnia, uel horum plurima & præcipua, ſi adſint: ſcito eſſe tertianam puram: perinde ac ſi tertio die acceſſionem uidiſſes. Si plura autem, vel præcipua, deſint: tertiana eſt impura, huic maximè contraria. Ex quibus extremis, multæ in harum medio conſiſtentes depræhenduntur.

Tertia-

Tertianæ febris puræ curatio.

TErtianam febrem puram, quia calidiſſima & ſicca, & fit ab humore omniũ qui in nobis ſunt calidiſſimo & ſiccisſimo, modis omnibus refrigera & humecta: tum per ſe, tum per accidens. Per ſe quidem, aere inſpirato frigido humido: cibis refrigerãtibus humectantibus, quantum facile coxerit: vt lactuca, oxalide, cucurbita, cucumere, atriplice, blito, malua, pane eloto, uel hordeaceo recenti, cremore ptiſſanæ uel alicæ, piſcibus ſaxatilibus, auibus carne molli præditis, aut aliarum alis, teſtibus gallinaceorum, ſuum adoleſcentum pedibus & cerebris, & porcellorum carnibus percoctis, ouorum ſorbilium vitellis mollibus (quia facilius quàm albumina coquũtur.) Fructibus coctu facilibus. Vino aquoſo, tenui, pauco: vbi morbus coqui cœperit. Nam initio negãdum eſt. Vbi iam propè ſolutus eſt morbus, largius: nunquam tamẽ vetus, & natura calidum. Mel quoque, ſalſa, acria omnia vitet. Hæc uictus ratio, plurimis & delicatis confert. Non delicatis autẽ ptiſſanæ cremor ad criſin vſque ſufficit, auctore Hippocrate. Per accidens verò, ſeu per calidæ ſiccæ bilis vacuationem, refrigerabis & humectabis. Vacuatur autem, per vomitum quidem: quando ad ventriculum ſponte naturæ ſuæ repit. Vt aphor. quarto & ſexto, libri quarti. Lib. de rõne uic. acu.

Per deiectionem verò, ſi ad inferiora vergit, cum mollibus clyſteribus: niſi per ſe ſatis eò deſcendat. Per urinas etiã, potione in qua apium uel anethum maduit. Per ſudores denique, balneis aquarum dulcium temperatis: etiam crebris, ſi his delectatur, & in declinatione morbi totius: quam ſigna coctionis in vrina oſtendunt. Bilis enim aliquid per cutim

vacuant,& corpus humectant. Quin & coctionis ſigna ſi apparuerint: da hydromeli, in quo abſinthii Pontici coma intincta fuerit. Quæ etiam ventriculum a bile offenſum mirè firmat.

Tertianæ nothæ, ſeu ſpuriæ & impuræ, cauſæ, ſymptomata, ſigna.

HÆc cum ex bile flaua & pituita fiat, Galeno: vel etiam humore melancholico, Arabum familiæ: horum humorum genitrices cauſas, ex prioribus repete, & fuge. Adoleſcēti cādidiori, pingui, otioſo, crapuloſo, pleniori, balneis plurimis vſo, eſt familiaris. Cum horrore inuadit. Calor quàm tertianæ, obſcurior: quàm quotidianæ, manifeſtior. Pulſus minor, tardior, rarior. In dies autem durior factus, multorum menſium febrem indicat.
Longa enim eſt, natura: præſertim cum prauo victu: ita vt ab autumno ad ver, interdum durauerit: nec ſine ægri periculo:
Quod is medicorū præceptis non paruit, & ab hyeme læſus eſt. A quibus cauſis lien intumuit: hypochondria flatibus repleta ſunt: facies, & magis crura, decoloria & ſubtumida euaſerunt. Cum verò pulſus molleſcit: & breuior fit acceſsio: & vrinæ initio multum crudæ, conſiſtentiam meliorem habent: ſolutionem oſtendunt: ſed nullo bilis vomitu, cum ſudore pauco: aut eius loco, tantum cum humido vapore tardius ſuccedente, nec febrem omnino extinguente: cum in pulſu febris ſignum adhuc appareat. Hæc, cum ſit ex bilioſa, & pituitoſa compoſita, ad implexas febres referri potuit. Nos autem Galenum ſecuti, hanc tertianis, ob affinitatem, ſubiunximus.

Tertia-

Tertianæ nothæ curatio.

VIctus ratio nonnihil calfaciat, & incidat: non autem corpus totum refrigeret, humectet: vt in tertiam pura. Cibus alternis diebus detur, per intermiſſiones. Nam in acceſſionibus cibum dare noxium eſt. Detur autem, quantum morbi magnitudo, & longitudo, & vires robuſtæ, vel imbecillæ, poſtulant: ſorbitiones coctu faciles, cremor ptiſſanæ cũ pipere. Oxymeli potum multos iuuat. Mulſum, cui hyſſopum vel origanum vel ſpica nardi infuſa ſit, bibat, & alia vretica: modò nimis calida ſicca nõ ſint. A die ſeptimo, detur aſſiduè abſinthij coma. Ventrem aſſiduè molliter ſubducat clyſteribus non ita mollibus, ſed ſubacribus. Hypochondria calefiant. Vomitus poſt cibum, febre iam diminuta, ſolus multos ſtatim ſanauit. Balneum adhibeatur: dum coctionis ſigna apparebunt. Sanguinem, ſi mittendum iudicabis, ab initio ſtatim mittas: quantum ægri natura, vires, ætas, conſuetudo, aer, morbus, poſtulant.

Quartanæ veræ effectrices cauſæ.

SOlus humor melancholicus, id eſt frigidus ſiccus temperie, putreſcẽs & per corpora ſentientia delatus vehementer, natura corporis melancholica magis, ætas inclinans, autumnus ſuam ſeruans naturam, hoc eſt inæqualis, & veſpere, nocte, manè frigidus ſiccus, die autem reliquo calidus ſiccus, & ver autumno ſimile, & regio, cœli ſtatus, vitæ conditio triſtis, victus ratio tota frigida ſicca, & quę alia prius ſcripſimus in cauſis humoris melancholici & atræ bilis. Hic autẽ humor paulatim ſuccenditur: vt lapis, & aliud

Cap. 5. lib. 2. feb.

apho. 21. & 22. lib. 3.

& aliud quoduis corpus frigidum ſiccum. Vbi uero flamma ex eo accẽſa eſt: nihil reliquit fumoſum, aut ſemiuſtum, poſt accenſionem: & ob id euacuationes fiunt plures ex tali humore, quàm ex pituitoſo:& intermisſio planè pura eſſe uidetur: eò ꝙ hic, omne id humoris melancholici quod eſt accenſum,vacuatur & diſcutitur. Homo ſplenicus eſt, ſeu liene eſt imbecillo & tumido:uel natura, uel ex prauo victu cruditates multas gignente, & uentriculũ, hepar, lienem, venas meſaraicas, pituita & flatibus implente. A qua in his regionibus quartanæ febres fiunt quamplurimæ, pueris, mulieribus,& aliis melancholicum nihil oſtendentibus:ſed candidis,pituitam uomentibus &deiicientibus craſſam,& lentam. Omnis autem humor craſſus quodammodo melancholicus eſt. Ob id ab utroque fieri ſolet epilepſia, lib.3.loc.aff.cap.5.Ab eadem materia,pituita inquã, in hypochondriis corrupta magis, aut etiam uſta, melancholia fit flatulenta ſeu hypochondriaca.

Gal.li.met. 13. initio.

Mœror autem & timor magnus, & diuturnus, ex cauſa fere manifeſta, etiam cauſis accenſetur. Cum autem hæc ſine cauſa externa euidente adſunt, ſigna ſtatuuntur. Quin ſi timor & mœror ſine cauſa manifeſta inceperint aut cum cauſa manifeſta inceperint,& longo tempore perſeuerent: melancholia ſignificatur.Pura & uera eſt quartana:cui cauſæ prædictæ, & ſymptωmata, ſignaq́ ſequentia, adſunt omnia.

apho.23.li. 6.&41.li.7

Impura autẽ,cui multa, aut ſaltẽ præcipua,deſunt.

Quartanæ puræ ſymptωmata & ſigna.

INuadit primo die, cum paruo rigore, aut potius horrore,ſeu frigefactione: qualis per gelu hybernum

num ſentitur. Sed in augmento uniuerſali horror ita augetur:ut ab ægro ſentiatur contundens,& cō-fringens carnes:ut etiam in oſſibus pati laborem,& quādam refrigerationem,uideatur. Calor minus æſtuans,feruens,deurens,quam in tertiana.Pulſus acceſſionis initio, uelut ligatus & intrò retractus, ſine libero aſcenſu,ſimilis pulſui decrepitorum: etſi æger ſit iuuenis.Ex naturali enim,ad tarditatem,& raritatem eximiè conuertitur: eſtq; admodum tardus & rarus. In augmento autem,& ſtatu, uelox,& frequens:ſeruata tamen etiam tum tarditate & raritate aliqua: ut tertianæ pulſu, ſit multò tardior & rarior. Quin & poſt acceſſionem adhuc tardior & rarior ſentitur. Initium enim quartanæ,cum tertianę initio, nihil habet ſimile,in rigore & pulſibus. Augmentum autem & ſtatus quartanæ,& tertianę, multum ſunt contraria, motu caloris & pulſuum. Pulſus enim in una percuſſione inæqualis, omnibus putridis febribus communis,in quartana maniſeſtiſſimè apparet:tanquam illi ſit proprius. Nam pulſus, initio & fine, celerius multò quàm in medio,mouetur: cum in tertiana, uelocitatis exceſſus ſit breuis: præcipuè in ſtatu.

Vrinæ, tenues, albæ & aquoſæ: omnino diſſimiles urinis tertianarum:interdum craſſæ, & uariæ:interdum crudæ.

Ob hæc oīa, qui quartanā a tertiana nequit ſtatim primo die diſtinguere,medici nomen non meretur. Acceſſio quartanæ ueræ,æqualis tertianæ:interdū longior,quia ex humore ſit frigido. Longior autem eſt huius,ut aliarum,acceſſio:ſi multus,craſſus, eſt humor melancholicus:& quietus,aut minus motus:& uires imbecillæ, & ſenſus tactus partium, per quas putreſcens humor defertur, eſt obtuſior: &

ægri

ægri corpus eſt denſum: breuis autem, a cauſis contrariis.

Sudor in declinatione, mediocris: ſæpe in ipſa intermiſſione, ſine vomitu bilioſo, tertianæ proprio. Multæ febres quartanæ populariter vagantur: raro' per ſe initio quartana præhendit: ſed vt febres erraticas & inordinatas ſequi ſolet: quæ ſunt diuerſorum ſuccorum ſoboles: ſiue quãdo atra bilis, in quibuſdam partibus mouetur: in aliis immota manet: & in quibuſdam partibus putret, aut feruere incipit. Cum vero' in cunctis venis, atra bilis exuperat & putret: fit quartana, præcipue' autumno: cum motus humorum, foras æſtate tractorum, conuerſio fit ad interiora, vi frigoris autumnalis. Succedit etiã autumni principio, uel æſtatis fine, febri æſtiuæ continuæ: in qua humor feruens ab æſtatis vt febris calore, in atram bilem vertitur. Ergo multis ex aliis febribus, & morbis, ἀποστάσεις ſeu digresſiones in quartanam fiunt: ſtatu frigido & humido præſertim.

Gal. com. prog. 29. lib. 3.

Ordine ſic quartanarum, interdum incipiunt quartanæ: ſæpius autem febres inordinatas, quæ particulares accesſiones, ſine ordine habet, ſequitur. Quartana longisſima: ſed tamen facillima & ſecurisſima. Nam ea præſertim mediocris & intermittens, placida eſt ac toleratu facilis. Continuæ autem quartanæ admodum raræ & aliæ vſque ad criſin nullam habent moleſtiarum intermisſionem: cum in quartanæ intermisſione liceat conſueta obire munia.

Hipp. lib. 1. epi & Gal. cõ. 3. in eũd. Ibidem, & Gal. cõ. 3.

Sępius ex liene grauem quartanam vidimus (inquit Gal.) quæ ſuperueniente hydrope, hoĩes interemit. At quartana ipſa per ſe & quantum in ſe eſt, ſine periculo eſt: & morbos magnos, vt epilepſiam ſanat. Æſtiuæ quartanæ, magna ex parte breues: autumnales, longæ: & maxime' quæ hyemem attingunt

Hipp. Ibidẽ & Gal. ac etiam cõ. 3. in li. 3. epid.

Aph.

Apho.25.libr.2.
A quartanis capti raro' conuelluntur. Si vero' iam conuellantur quartana ſuperueniente liberantur. Aph.70.lib.5. Ratio eſt Aphor.26.lib.2. Imo ſpaſmum & tetanum, febris ſuperueniens ſoluit. Apho. 57.lib.4. Quintana omnium pesſima. Nam ante phthiſin, & iam phthiſicis ſuperueniens, interficit. Septimana longa: nonana longior. Neutra lethalis. Hipp. li. 1. epid.

Quartanæ puræ curatio.

AVes boni ſucci, non paluſtres, aut aliter aquaticæ. Piſces ſaxatiles, & alii carne molli, non lenta præditi. Vitet ſuillam, & alia tenacia tardi tranſitus, & refrigerantia ſiccantia. Vtatur ſalſamentis, etiam cum ſynapi. Vinum album, tenue, mediocriter calidum, aut aquam ſolam cum pipere, quotidie bibat. Victus omnis uentrem ſine flatibus molliat: aut conſuetus, aut cum clyſteribus primum mollioribus, poſt acrioribus. Nam febris hæc, initio leniter tractanda eſt. Ob id valenti medicamento & vacuatione abſtine: niſi multum ſanguis abundat. Tūc ſecta vena interna, ſeu media brachij ſiniſtri: ſi niger & craſſus, qualis in ſplenicis, apparet, audacter mittendus: ſi flauus aut tenuis, ſtatim ſupprimēdus. Frictiones & ambulationes fiant ſine balneo. Opera conſueta per intermisſionē obeat: ſi accesſio breuis ſit & parum violenta. Diatriompepereon, & dioſpoliticon da, certis diebus. Hæc vſque ad ſtatum feceris. In ſtatu, ſi adhuc multum ægrotet: victu vtere tenuiore. Viſceribus proſpice, quiete, vnguentis, emplaſtris mollire & laxare potentibus, & ſumptis vreticis, & medicamentis atram bilem vacuantibus: ſæpe repetitis, ſi opus erit: modo morbi cocti ſigna adſint.

ſint. Tuncq́ uomitus a cibo ciendus, ſucco rhaphanidum cum elleboro albo, aut etiam ſolo elleboro: ſi illa nihil profecerint. Quod ſi ægre uomat: per aluum purgetur. Da theriacam, aut confectionẽ de ſucco cyrenaico. Quæ remedia, ſi initio & ante ſtatum dẽtur: ex ſimplici quartana, duplicem: ex duplici, triplicem: ex triplici, cõtinuam & lethalem, aut ſaltem omnino maiorem & difficiliorem reddunt. Atra bile uexatis, hęmorrhoides ſuperuenientes bonæ. Inſanientibus, ſi uarices uel hæmorrhoides ſuperuenerint, ſanantur: Et eadem, ut melancholiam morbum, ſic quartanam. Quartanæ κοπιώδεις, ideſt laſsitudinoſæ ſeu quæ ſenſum laſsitudinis habent ſpontaneæ, & ante morbum, & in morbo naſcentes ab humoribus craſsis & lentis, interdum ſoluuntur urina craſſa & alba: q̃ ab abſceſſu uendicat. Si uero ꝑter urinas, ſanguis multus e naribꝰ erupit: ualde cito liberat. Abſq́ his, ſępe in abſceſsũ finitur.

aph. 9. li. 4.

aph. 11. li. 6. aph. 21. li. 6. Hipp. lib. 6. epi. & Gal. cõ. 4. in eũd.

De ſynochis, & continuis febribus.

ΣΥ'νοχος ab initio ad finẽ unicam habet acceſsionem: & in ea, nullam aut minimã mutationem quibuſdam periodis exacerbantẽ: ſed uel ὁμότονος ſeu ἀκμαστική, ideſt æqualiter affligẽs ac uigens eſt: uel ἀναβατική ſeu ἐπακμαστική, id eſt aſcendens increſcens: uel παρακμαστική, id eſt inclinans. Σύνοχος autem duplex eſt: una quidem non putris, ex ſanguine plurimo tantum calefacto, de genere diariarum. Altera putris eſt: uel ſtatim ab initio, uel non putri ſuccedens, putrente ſcilicet ſanguine. Qualis etiã ex putreſcẽte in uteri uenis, omnium corporis partiũ plurimis & maximis, ſanguine illas replẽte, ob retenta mẽſtrua, uel partus excrementa, uel

Cap. 2. li. 2. feb.
Cauſa huius uarietatis acceſsionum initio. lib. 9. meth.

uel phlegmonē.Gal.cōm.1.in lib.6.epid. In qua pu‑tredine, quod in ſanguine, eſt tenue & pingue ma‑gis, mox bilē flauā abit: uti craſſum tādē in humorē melancholicū, melancholię quidē propinquū, nōdū tn̄ melancholiā. Id quod in carbūculis quoqꝫ perſpi‑cuū eſt. Lib.2. feb. cap. 12. Quo fit, ut mutata priore ſynochi natu‑ra, quę ex ſanguinea febre in billioſam degenerat, no‑men quoqꝫ immutet: & σωνεχὴς bilioſa uocetur. Totā σωόχων naturā, hoc eſt differentias, cauſas, ſympto‑mata, ſigna, curationē, Gal. pleniſſimè ſcribit libro methodi: nono quidā, non putris: undecimo autem, putris. Ex quibus fontibus, ad ſatietatem uſqꝫ, cū opus erit, exhaurias licet. Nunc σωνεχέων naturā ex‑plicabo. σωνεχὴς, ſeu continua febris, ab initio quoqꝫ uſque ad finē, unicā habet acceſſionem: ſed multis particularibus periodis exacerbatam: uel quotidie, ſi pituitoſa eſt: uel alternis diebus, ſi bilioſa: uel quarto quoque die, ſi melancholica.

Cōtinua autē bilioſa τριταιοφυὴς, ſeu tertianæ finiti‑ma, eſt duplex: una q̄dē ex natura, & mox ab initio. Altera, permutatione ex ſynocho putri, generatur. Cum enim bilis celerem ex ſanguine putrente gene‑rationē habeat: fit ut ſynocho putri ſuccedat mox, non melancholica febris, ſed bilioſa: quæ caloris le‑nitate, & cæteris ſymptomatis, ſimplicior, & mitior, & blandior, manui medici occurrit.

Qualis calor a balneo eſt: tamen is plurimus eſt: ſic & pleuriticis rubrum ſpuentibus. Febris tertia‑næ, circuitionis proportionem, per acceſſiones ſer‑uat: ſed ſimplicior atqꝫ clementior, quam quæ cum ſputo flauo ſtatim ab initio bilioſa fuit.

Id quod frequentiſſimum eſt. Sic in plegmonis lar‑gior ſanguis, q̄ parti ſit ex uſu, quia nec bifariā diffla‑tur, nec a partis natura uincitur; incaleſcit, & tandē aphor 33. lib.6.

putre-

putreſcit:vt in vaſis magnis per ſynochō: & febrem facit bilioſam:mitiorem tamen,q̃ ſi ab initio phlegmone ſit eryſipelatodes, uel eryſipelas. Bilioſarum autem continuarum, ſæuisſima eſt καῦσος,ſeu febris ardens:de qua poſteà. Sunt igitur continuarum febrium,primæ tres differentiæ.Quædam enim quotidie habent exacerbationem : & eam, ſingulis diebus,ſimilem: ſi ex humore fiunt pituitoſo : aut primæ,tertiam,quintam,& alias diebus imparibus accedentes: & ſecundæ,quartam,ſextam,octauam:in modum duplicis tertianæ. Quædam tertio quoque die exacerbantur: ex bile flaua ortæ,vel ex ſanguinis putrentis tranſmutatione.Aliæ quarto quoque die,in modum quartanæ,exacerbantur:& eędē raræ.Porrò continuæ huiuſmodi,cum ſibi cognatis intermittentibus conueniunt, materia febrē putridam committente, & cauſis omnibus eam materiam in corpore cumulātibus,& curatione tum cauſam ipſam auferente,tum febrem extinguente:non tamen omnino ſimiliter: vt mox audies. Differunt autem loco putredinis materiæ: ut antè diximus:& ꝙ poſt ſingulos paroxyſmos, deſinunt intermittentes quidē ad ἀπυρεξίαν ſeu integritatem:cōtinuæ uerò,ad παρακμήν, id eſt inclinationem quandam febrilem.Adhæc ut intermittens, ſic intermittenti affinis continua,modò pura eſt & uera:modò notha & ſpuria:& modò ſimplex, modò duplex,triplex:& implexa atq; cōpoſita,modò ſecum,modò cum alio aliquo genere,uel etiā cum duobus reliquis.Quin & ipſæ intermittētes cōtinuis, nunc ſibi affinibus,nūc naturæ diuerſæ,miſcentur:ut oſtēdit ἡμιτριταῖος,ex tertiana intermittēte, & quotidiana cōtinua cōſtās. De qua Romæ frequenti,hic rara,lege Gal.in differentiis febrium,& commentariis epidemion.

Cap.2.li.2. &b.

Febrium

Febrium continuarum curatio.

FEbrium continuarum uictus ſit admodum tenuis & exquiſitus: ſi ſtatus ſit prope ſeptimum diem futurus, ac uires ualeant, & ætas conſentiat. Quibus uerò ſtatus morbi, diu poſt ſeptimum diem futurus eſt: initio, victu pleniore ſunt reficiendi: prope ſtatum autem, tenuiore: ſed in ipſo ſtatu, tenuiſſimo. Poſtea uictus ſit aliquanto uberior: ut paulatim quidem augeas, quomodo ante ſtatum, paulatim minuiſti. Si morbi magnitudo, uires, ætas, conſentiant: & corpus totum rubentius conſueto eſt, ac tumentius: & uenæ eminentes & tenſæ, ſanguinem mitte, quantum morbi magnitudo poſtulat, & uires & ætas ferre poſſunt. Sumant ſorbitiones ex alica: panem ex aqua: cremorem ptiſſanæ, quibus non aceſſit: aut mulſam, quibus nõ bileſcit. Si uerò calida & æſtuoſa febris eſt: & coctionis ſigna appareant: ni ſit uiſceris alicuius phlegmone, da audacter frigidam: quantam febrilis calor, aer, natura, ætas, conſuetudo, poſtulant. Sic uniuerſim, febres continuæ ſymptωmatibus grauibus, & malis (de quibus poſtea) carentes, curandæ.

De cauſi ſeu febris ardentis differentiis & cauſis.

Καῦσος, eſt febris calore urenti, & ſiti inexplebili homine torquens. Iſque uel exquiſitius eſt, ac uehemens, & bilioſus: uel nothus, & pituitoſus, & mitior: ut tertiana uel exquiſita eſt, uel notha. Ab iiſdẽ enim omnino cauſis fiunt ueræ tertianæ, & cauſi bilioſi. Cauſi autẽ ueri cauſa eſt, ἰχὼρ ſeu ſanies tenuis, acris, bilioſa, a uenis per æſtatẽ ſiccatis attracta. Vt enim nos alimentis melioribus deſtitui, deteriora ſumimus: ſic uenæ uel partis alicuius, Gal. lib. 4. rat. uict. acut. & cõm. 1. lib. 1. epid.

vel corporis totius, uehementer ſiccatæ, ex partibus carnoſis humores bilioſos trahunt, & cauſon generant: ſiticuloſum quidẽ, cũ in totũ corpus bilis eſt tracta: nõ neceſſario ſiticuloſum, ſi in partẽ quãuis: niſi ea ad ſitim excitandã ſit idonea: qualis primo & maxime, eſt os uentriculi: deinde uẽtriculus: poſt ſtomachus: deinde pulmo: interdũ & inteſtinũ ieiunũ. Cauſum autem facit ἰχὼρ bilioſus, non ſolũ a uenis ſiccatis tractus, ſed etiam a parte robuſtiore, una, uel pluribus, expulſus in imbecilliorẽ. Neq; tamẽ in quibuslibet corporis partibus collectus humor bilioſus, cauſũ facit: ſed circa uẽtriculũ, & pręcipue ipſius os, ac circa pulmones, & partes ſimas, hepatis. Bilis enim flaua, in uaſorum capacitatibus cũ ſanguine contenta, & a quauis cauſa calẽte accẽſa, præcipue in uenis uẽtris, hepatis, pulmonis, febrẽ facit ardentẽ. Vbi uero per partes corporis ſolidas, & ſentientes, & carnes fertur, rigorem: diffluens uero per cerebri & meningum uenas, in febrium uigore, deliria, in cerebro autem & meningibus firmata, phrenitidem excitat.

Gal. com. 2. in lib. 1. epid.

Cauſa autem externa cauſi ſæpe eſt iter longum, & alia immodica exercitatio, in aere calido, & æſtu: & lõga in eo ſitis: & multa cogitatio: & ciborũ ardẽtiũ vſus: & cauſæ aliæ omnes bilificæ, prius dictę. Sic, ſua ratione corpus calfaciens, canis ortus, perpetuo febres ardentes facere ſolet: a quibus ſiccatæ venæ, humorem tenuem & acrem traxerunt.

Lib. 1. epi.

Huic propinquum quendam cauſum, ante ver, poſt dies aquilonios quidem paucos, auſtrinos uero multos, paucis cõtigiſſe ſcribit Hippocrates: ſed mitẽ admodũ, & moderatisſimũ, & celeriter ac facillime cõſiſtentẽ: & qui nihil pernicioſum haberet. Quorũ ſic febricitantium, paucis hęmorrhagia, id eſt ſanguinis e naribus fluor, contigit: neque ex his peribant. Cum

Ibidem.

cauſo-

cauſorum uehementium maximè proprium ſit:hæmorrhagia vexari,delirare,mortem afferre.

Cauſi ueri ſigna:ultra dictas cauſas.

CAuſi ueri συμπτώματα παθογνωμονικὰ quidẽ,id eſt propria & perpetua,& affectũ indicãtia,febris uehemẽs(a bilioſo enim humore eſt) & laſsitudo ulceroſa,ob tenuis humoris acrimoniã. Συνεδρεύοντα uerò,id eſt aſsidentia,& non perpetua,ſunt: lingua ſicca,& ob id, aſpera: ualde nigra, ab aduſtione, quam corpus febri calidiore ſicciore affectum, facit: uentris dolor mordax & torminoſus,a tenuis ichωris affluxu.Deiectio interdum liquida pallida, a copia crudæ & acris & tenuis materiæ intrò motæ per morbi uehementiam:cum cauſi ſedes hepar eſt, aut uenter.Sitis uehemens,a caliditate & ſiccitate. Inſomnia,a cauſis iiſdem. Delirium interdum,a bile in caput elata:præſertim cum ſedes cauſi in pulmone eſt.Tuncq́ lingua aſpera, nigrior: & ægrè ſpirant magna & denſa reſpiratione: efflantq́ igneum ſpiritum,ore ſemper aperto:& ſic,ac inſpiratione frigida iuuantur. Os amaricat, a bile flaua tunicam uentriculi internam ori communem imbuente. Cauſi autem lethalia ſigna ſunt, Hippocrati. Febris initio acuta, paruus rigor, inſomnia, toleratio difficilis, ſitis magna & nauſea: ſudor in fronte & clauibus paucus, in corpore reliquo nullus: ingens delirium,mœror,timor: extrema ut pedes, ſed magis manus, frigida: acceſsiones diebus paribus, plurimum quarto die: labores maximi, ſudores diutiſsimè frigidi:extrema amplius nõ recaleſcebãt,ſed liuida,ſubfrigida,manebãt:ſitis nulla, urinę nigrę,tenues,paucę:aluus aſtringitur:sãguis e na

Hipp. & Gal. lib. 4. diætæ acut.

Lib. 1.epi.

ribus aut nullus,aut paucus erupit.Sexto die,cum ſudore mortui ſunt.Quorũ ſymptωmatum cauſas, in Galeni commentarijs lege.Febrim ardentẽ non ualde acutam,ſtatui multum humido ſuccedentem,deſcribit Hipp.in qua ægri erãt,cωmatoſi ſeu ſoporoſi, humectato capite a ſtatu humido:anxij & horrẽtes, parum ſitibundi,non delirij:ſuccorũ malitia eo᾽ acrimoniæ nondũ deducta,ut vigilias,deliria,phrenitidas, excitaret.Vbi Galenus,cauſorũ παθογνωμονικὰ, & propria,& perpetua ſigna facit,calorem deurentem,& ſitim inexpletam.

Eadẽ paulo᾽ pòſt,nũc παθογνωμονικὰ & inſeparabilia & affectus ſubſtantiam cõplentia,nunc συνεδρεύοντα ſeu asſidentia, & quæ vt plurimum illis accidant.

Cauſi ueri curatio.

Hipp. & Gal. ibid.

Coctæ tũ aquæ,tum aquoſæ mulſæ, bibat æger quantum uolueris.Aqua enim cruda & ſola, ob frigiditatem tardè permeat:& diutius in hypochondrijs morata,corrũpitur in morbis acutis:imò in bilem flauam degenerat, Hippocrati. Mel autẽ per ſe & ſolum,facile in bilem vertitur.Ob id aquã,& mulſam dat aquoſam,& utranque coctam : ut citius diſtribuatur:aqua præſertim melli iuncta.Hęc quoque ſitim magis arcet:& flatu magis uacat:& vrinas magis mouet:& melius nutrit,quàm cruda mulſa: quæ tamen ad deiectionem eſt aptior.

Ibid. cap. de aqua.

Cocta autẽ minus acris eſt:ut quæ coquendo confecta eſt,& ſpumoſum omne depoſuit.In mulſæ autem crudæ ſubſtantia,acre & flatuoſum eſt. Ob id cocta,& morſu & flatu caret.

In morbis autẽ acutis,mulſa ſola pota ſatis nutrit, ſine ſucco ptiſanæ.Ob id in his ſorbitio nõ danda: niſi

niſi dies critici trãſierint:ſi uires ualẽt. Salſa, & acria uitabis:quia calida ſicca cauſum augẽt:illa magis ſiccando:hæc magis calfaciendo. Si os amarum, bilem vomat:& uentrem ſubluat clyſtere:per quem, ſi bilis non vacuetur:lacte aſinæ cocto purgabis, non medicamentis purgantibus: quòd acria ſint & calida. Id autem lac humidiſſimus eſt,& acrimonię expers. Coquendũ autem:quia flatulentum:aut lactis huius ſerum dandum eſt, a caſeo,& lacte cocto & calẽte ſecretum, iniecto oxymelite, aut in lac immiſſo ſæpe æneo vaſe, aqua frigida pleno. Soluitur hæc febris, a natura quidem criticè, per bilis aut ſanguinis uacuationem:a medico autẽ, per bilis & febris extinctionẽ a potu frigidæ. A cauſo habitus, rigore ſuperueniẽte ſanatur:niſi uires imbecillę criſin perficere nequeãt. Aphor. 46. lib. 4. Hunc uerò rigorem, ſi ad integritatem febris deſitura eſt, neceſſariò ſequitur, bilis rigorem committentis (ut initio acceſſionis tertianæ) uacuatio per ſudorem, uel vomitũ, uel deiectionem, uel urinas:uel horum duo uel tria, uel quatuor ſimul. Per quas criſis cauſas, bilioſi humores perfectè vacuantur. Sæpe autẽ ſudor criticus hanc ſoluit, tenuibus vacuatis humoribus:ſi cũ vrina hypoſtaſin albã, craſſam, læuem, habente:aut eius loco, eneorema naturali colore & conſiſtentia præditum. Cocto ergo morbo, ſudor criticus & uacuatio alia ſalubriter ſuperueniat. Exquiſitarum quoque febriũ ardentiũ maximè proprium eſt, per hæmorrhagiã narium indicari. Sanguinis enim in acutis febribus feruens, ad caput effertur:ubi, apertis & ruptis uenis, cũ aceruatis vaporibus effunditur a natura cæteris prõptius dominatura. Abſceſſu autem cauſus ſoluitur:uerus quidem, rariſſimè:nothus autem, interdũ parotidibus. Poſſunt etiam bilioſi humores extin-

Aph. 58. lib. 4.

Lib. 1. epi. com. 1.

Ccom. 1. et 2. in lib. 1. epid.

Comment. 4. in lib. rat. uict. acut. gui, per tempeſtiuam frigidæ potionem: quæ præcipua eſt cauſorum ſanatio. Et Galenus cauſos ſæpe ita ſanauit: nullo omnino moriente.

Non tamen cauſi omnes, frigidæ tẽpeſtiua potione ſanãtur: ſed tantũ ſalubres. Inſalubribus uero & perniciosis, frigida nec ſalubris, nec dãda. Quando aũt frigida tẽpeſtiuè in cauſo danda, & aliis febribus cõtinuis: in harum curatione, paulò antè dictum eſt. Si uerò cauſus abſque dictis uacuationibus naturalibus, tũ medicis ceſſet: recidiuã faciet: aut dolor erit crurum, aut coxæ: & ſputũ craſſum expuet: ſi ſanus Hipp. lib. 1. epid. eſt futurus. Imò quibus in cauſo, ſanguis die tertio, aut quarto, paucus fluxit: quia imperfectè fluxit: omnes mortui ſunt. Quibuſdam, bile ad cutim depoſita, iacterus die ſexto ſuperuenit: ob id prauus, quia Ibidem. ante diem ſeptimum apparuit: ut aphor. 52. lib. 4. ſed prauitatem emendauit eius uacuatio, per aluũ, urinas, hæmorrhagiam nariũ, die uiceſimo uel alio Ibidem. critico, ſuperueniẽs. In febribus enim ardentibus, bilis largior & calidior ſanguini miſta, ipſum urit: & ad caput attollit: donec venas in naribus ruperit, & effluxerit: præſertim adoleſcentibus & ætate florentibus. Cauſus autem nothus ſeu hybernus, eſt in quo corpus non uritur, & ſitis leuis eſt: dimidiumq; tantum habet cauſi ueri. Huius enim ſymptomata quædam, habet: & ea, mitiora: quædam, non habet. Lingua ſicca, aſpera, utrique cauſo communis eſt: nigra autem & amara, uero propria eſt: ut ſalſa, notho: a ſalſæ pituitæ copia. Sitis magna: non tamen ardens, & implacata: ut in uero: aluus deſcendit & ſubducitur, non a pituitoſo humore (is enim non facile excernitur) ſed a corruptis in uentre alimentis. Nõ enim potu ſolo uiuũt: ut in cauſo uero: in quo aluus cita eſt, ob tenuem & feruentem humorem.

rem. In notho autem tarda eſt aluus: a pituita frigida, craſſa, lenta. Vrina aut pauca eſt, aut nulla, ob pituitæ craſsitiem. Inſomnia eſt minor, quàm in uero: refrigerantur extrema. Nam in pituitoſa febre, fumoſa eſt caloris ſubſtantia: cum in uentre, hepate, pulmone, ſalſus humor putruit. Si uerò malignus ſit hic cauſus, extrema refrigerantur: ob uirtutis imbecillitatẽ, & magnitudinem phlegmones, totũ ſanguinẽ ad ſe trahentis. Finitur hic cauſus fluore ſanguinis e naribus, ut prior: uel abſceſſu circa collũ: ut parotidibus, aut dolore cruris, uel coxæ cũ aluo aſtricta, & ſputo craſſo. Febres enim pituitoſæ magis abſcesſibus, quàm aliqua inſigni excretione ſoluuntur.

De febre peſtilente.

FEbris peſtilens, putrida quidem, ac continua: ſed omnium malignisſima. Ea naſcitur ex humorum in corpore, ob paruum victum, aptorum in putredinem a leui aliqua occaſione, ut aere ambiẽte præcalido: ſed magna ex parte, incipit ab aeris peſtilentis inſpiratione: quem putrida exhalatio infecit: ex corporibus mortuis, nõ cremẽtis: ex palude, aut ſtagno, per æſtatẽ: ex inquinamẽtis vicinarũ regionũ peſtilentium, cũ aqua aut uento delatis. Quæ cauſa tamen non ſufficit: niſi etiam prior adſit, corporis ſcilicet afficiẽdi & putrefaciẽdi preparatio: quę morborũ generationis pars eſt maxima. Alioqui, in aere peſtilente omnes morerentur. Corpus autem affici paratum & putrere, eſt uariis excrementis ad putredinem paratis plenum: quæ meatuum omnium obſtructionẽ pariant: uti plethora. Talia autẽ excrementa parit cruditas, ex uita otioſa, epulis multis, Lib. 1. feb. cap. 6.

ebrietatibus,ueneris uſu immodico.Cõtra' uero',qui corpus habent huiuſmodi excrementis vacuũ,& ob id per meatus omnes neque obſtructos neque aſtrictos liberè tranſpirant ac diſſlantur,modicaq; tũ exercitatione,tũ uictus ratione utũtur:ab aere putrido uix afficiuntur.Tertia peſtilẽtiæ cauſa,eſt aer immoderatè calidus humidus. Ob id,in ſtatu peſtilenti Galenus corpora excremẽtoſa purgabat : obſtructiones omnes ſoluebat:humidiora,modis omnibus ſiccabat:ſicciora,conſeruabat:calidiora,tẽperabat: eaq; prçcautione,a peſtilẽtia impẽdente uindicabat.Plura de hac febris putridę differẽtiis,cauſis, ſignis,ſymptomatis,præcautione,curatione,ex practicis legas.

De hectica febre.

Gal. lib.1. feb. ca.10. 11. 12.13.

HEctica febris una eſt continua vt ſynochus propriè dicta in accẽſis partibus ſolidis & præcipuè illarũ humido naturali ab initio ad finẽ ſemper exigua,obſcura,æqualis:niſi quo'd aliquanto poſt paſtus nonnihil exacerbatur . Pulſusq; hecticæ tanto minor,tardior,rarior qua'm ſynochi: quanto illius qua'm huius calor eſt minor.In ſynocho enim uelut flamma quædam multa manui medici occurrit: a qua pulſus maximus,uelociſſimus,frequẽtiſſimus. Ab aliis autem febribus acceſiones ἀθλίπτους,ſeu liberas & ęquales habentibus differt hectica:quo'd illæ inęqualitatẽ quandã omnino habent poſt alimẽtum paulo' ante exacerbationem datum:hectica autem poſt alimentum quauis hora datũ velut acceſſionem quandam æqualẽ habet cum calore multo & magno & pulſu velociore.Hæc,quæ caloris & pulſus alteratio poſt nutritũ hominẽ in hectica durat: quandiu alimentum diſtributum & appoſitũ cordis

ſqualo-

ſqualorem humectat.Poſtea aũt ad ſtatum redit,in quo erat ante alimentum.Hæc aũt caloris alteratio in hectica fit ut in calce,aliquo humore irrigata. In qua ſqualidus calor ceu ab humida ſubſtantia nutritus augetur,ut in lignis accẽſio oleo reſtinctus. Porro hectica febris eſt appellata vel quo'd ſtabilis eſt ac ſolutu difficilis:ut ἕξις ſeu habitus uel quod partes occupet ſolidas,quas ἕξεις ſeu habitus uocant ab humoribus diſtinguentes. Lib.1.feb. Cap.9.

Febris hecticæ differentiæ.

HEctica triplex eſt:hectica tãtũ:hectica maraſmodes:hectica harũ media.Hectica tantum in humore inſito & naturali corporis cordis adhuc manẽte accenſa & cognitu quidem difficilis,ſed curatu facilis.Hectica maraſmodes in corpore cordi ſiccato accenſa eſt,in eaq́ cor ſic afficitur ut elychniũ in lucerna ualde crematum.Id enim ita vſtum fit friabile & continuitatẽ perdit,nec flãmam copioſam excitare poteſt:etiãſi oleũ multum illi affundas,ſed flammula in eo parua & infirma ſemper concuſſa minuitur:donec extinguatur.Sic natiuum corporis cordis humorẽ dũ abſumpſit calor febrilis hectica eſt maraſmodes cognitu facillima, ut paulo' poſt audies: ſed omnino inſanabilis,ubi iã conſummata eſt, ſeu ubi humor inſitus,quo particulæ omnes nutriuntur & continentur ut in corpore cordis ſic in partibus cæteris fere nullus amplius ſupereſt. Lib.1.feb. cap.10.11. 12.13.

Quandiu n.is multus adhuc permanet, hectica eſt media q̃ magnã habet latitudinẽ in ratione maioris & minoris ſitã:ita vt natura & curatione ſit nũc exquiſite' inter has media nunc hecticæ tantũ,nunc hecticæ maraſmodi propinquior.Maraſmodes præterea

Lib 10. me tho. in fine.

terea liquaturam carnis per vaporem digerit: calidiſſimæ autem febres, quæ colliquantes quoque appellantur, liquaturam in uentre, deiectione, & urinis excernendam trãſmittunt: multam quidem ex carne multa, humida, molli & adipoſa: paucã ex contraria quę in hecticã febrem prompte tranſeunt: niſi prius aut morbi uiolentia aut medicorum inſcitia interimat. Vbi enim adipem & carnem mollem colliquarunt, duram & ægre liquabilem aggrediuntur: & deinde in maraſmodem quoque tranſeunt: licet tardius quàm ubi caro omnis ſicca eſt.

Febris hecticæ cauſæ.

HEctica frequenter ſuccedit febribus acutis, & ardentibus male curatis, & non refrigeratis potu tempeſtiuo aquæ frigidæ (de quo prius) aut aliis remediis refrigerantibus (ut Galeni cerato refrigerante) adhibitis medio thoraci, & hypochondriis. Imò contra perperam calefactis, & ſiccatis inedia tridui, a diatritarijs: & cataplaſmate ex artomelite dictis partibus admoto, in febre acuta, uel ſola, uel cũ hepatis aut uẽtriculi phlegmone. Per quos affectus niſi cor ſiccatũ ſit, hectica non eſt. Fit ſecundo, a mœrore ualenti & longo, & ira, & magna laſſitudine, in æſtu. Et hæc initio, ſimilis diariæ eſt.

Com. 1. in lib. 1 epid.

Tertiò ſuccedit hectica, etiam maraſmodes, pulmonis & thoracis affectibus: ut phthiſi utrique, intemperiei calidæ ſiccæ, empyemati & diutinæ phlegmone hepatis, uẽtriculi, ſtomachi, meſarçi, ieiuni, coli, renũ uteri, ueſicæ, imò & inteſtinis aliis per dyſenteriam, aut lieteriã, aut diarrhœam diutinam, inflammatis. In quibus affectibus, & totũ corpus, & pręcipuè cor,

ſic-

ſiccatũ eſt:nata inde exigua febre, uel ſtatim initio, uel temporis proceſſu,corpus cordis ſiccauit:& calo rem febrilem ſolutu difficilem impresſit. Diaphragmati infiammato ſuccedens hectica, prius interimere ſolet,qua'm ſit perfecta.

Ob id hecticæ uocantur hæ febres:etiam ſi harum quædam,humorum & partium ipſarum putredinẽ habent adiunctam.Ob quam,ſi quis etiam putridas uocare uolet,non laboro.

Cum Galeno autem febris hecticæ naturam ſecuto, hecticam appellare malo. Hecticam quoque tantum,ſiue ſiccitatem quæ in maraſmum non tranſit,in magna peſtilentia multis contigiſſe, Galenus ſcribit in lib.epid.

Hecticarum ſigna,tum omnium communia, tum ſingularum propria.

HEcticæ omnis & ſolius,ſignum eſt maximũ: arteria omnis,qua'm vicinæ partes calidior: in quibus calor moderatus apparet: præſertim poſt rarefactũ corpus, perfuſione aliqua:ut humor aliquis ex eo profluat,& calor perſpiret.Cum tamen arteriæ calor,poſt eam perfuſionem & perſpirationem, æqualis perſeueret.

Id quod pulſus diaſtole,omnino ſimilis permanẽs, oſtẽdit:id eſt ęque uelox & frequens.Pulſus paruus, gracilis, debilis,obſcurus,durus,frequẽs:maior tñ & uelocior,hora una uel altera poſt paſtus,uti & calor:qui tamẽ in omni hectica primo manus occurſu mitior eſt:immorante autem acer,erodens mordax, ſquallidus. Accesſio æqualis eſt ſine horrore ac extremorum frigore ſummo & pigritia inſigni.

Hecti-

Hectica tantũ ſola & ſimplex,nulliq́ꝫ putridæ imple xa,feré in calida & ſicca natura,ab ira,mœrore, me tu,curis,uigiliis,victu tenui labore,æſtu,incipit diariæ ſimilis:ſed acceſsionẽ,poſt uiginti quatuor horas,ad integritatẽ non finit,ut diaria:imó uſque ad ſecundum diẽ,ac ẽt tertiũ, ſine acceſsione tertianæ extenditur:ſiccior & ſquallidior,ſed nõ uehemẽtior: quia nec augetur,nec minuitur:ſquallidũ tamẽ corpus,& calorẽ exhibet:primo quidẽ manuũ occurſu (ut dixi) mitem:diutius autem immoranti, acrem, mordacem,ſquallidum.Eadem cum per ſe præhendit,a cauſa externa principium non habet ſenſibile, nec augmentum, nec vigorem:uti quæ phlegmonas ſequitur partium dictarum.

Quæ uero febres ardentes:uel prorogatas,uel medici inſcitia malé curatas,ſequitur:principiũ cũ ardentis tẽporibus confuſum habet.In hiſque humor cordis inſitus,iã multus abſumptus eſt.In hectica maraſmode,& iã maraſmo ꝓpinqua,oculi ſunt multũ caui,cõſumpta humida ipſorũ ſubſtãtia:lippitudo in oculis ſicca:qualis per ſolẽ & puluerẽ die toto profectis.Color uiuidus faciei totius,& præcipué frontis, concidit.Frons arida & intenta.Palpebræ ægré aperiunt:ſed conniuent,ut dormiturientibus.

Tempora collapſa & caua,conſumptis muſculis crotaphitis.Cutis & oſſa,in corpore toto ſola ſuperſunt: adeó ut uentri,inteſtina & uiſcera deeſſe uideantur. Hypochõdria etiam,ad thoracem ualde retracta.Cutis tactu ſuccisſima:& quæ digitis apprehenſa, corij ſicci modo rigeat. Pulſus debilis, durus, paruus, frequens.Debilis quidem a valida cordis intemperie.Durus autem,a ſiccitate.

Hecti-

Hecticæ curatio.

HEcticæ febris diſpoſitio,ſanatu difficilis eſt: ſi principiū tranſierit. Vbi aūt amplius nō incipit,ſiue cōſummata eſt: oīno incurabilis eſt Principiū aūt eius eſt:dū inſitus cordi humor feruet tantū,nec adhuc facultas eius uitalis & naturalis,a tēperie natiua adeò recesſit,ut debilitetur:ſed nihil adhuc patitur,ob id tunc facillimè curatur. Vbi uerò per ipſam ebullitionē humor cōſumptus eſt:tūc ſimilares cordis partes,ipſius uelut elementa ſicciora euadūt:& minus nutriuntur:& facultas debilitatur, pro mēſura caloris & ſiccitatis. Hæc uerò hectica eſt media inter hecticā tantū,& hecticam maraſmode: ſic dictā,quòd corpus per eā emaciatur,& conſumitur: non aliter q̄ in maraſmo ſenili,aut etiam puerorum atrophia contabeſcentium,ſed ſine febre. Abſolutā hecticæ ſanabilis curationem per refrigerantia, humectantia:tū ſumpta,vt cibum,potum,aerem inſpiratum:tum admota,ut aerem cuti propinquantem, medicamenta,balneum aquæ dulcis & temperatæ, lege & ſequere ſcriptam a Galeno, lib.meth.10.

De febrium ſymptomatis.

CVm tria ſint prima ſymptomatū genera: actio læſa,exceſſus retentorum & excretorum, corporis affectus:hoc poſtremum leuius eſt cæteris & morbo ſublato ſtatim ceſſat. Priora duo, interdum tam ſunt magna,ut curandi ordinem immutent, & medici ſolicitudinem ad ſe trahant:non quatenus ſymptomata ſunt(ſic enim nullam curationem aut prouidentiam medici poſtulant) ſed quatenus habent rationem cauſæ uires proſternentis,uel morbum augentis. Vires autem noſtrum corpus gubernantes, Li. 12. met. & lib. 1. ad Glauc.

animales, uitales, naturales lædunt: quæ ipſarum ſubſtantiam ſpirituoſam, carnoſam, ſolidam, inaniunt vel alterant: Vt omnis vacuatio immodica, uigiliæ, dolor. Quæ etiam, dum immodica ſunt, morbum augent.

Vires ergo lædit omnis immodica uacuatio, ſiue ſpontina, ſiue medica: & lipothymiam, ſeu ἔκλυσιν (hæc enim rei vnius duo ſunt nomina) hoc eſt facultatis animalis lapſum excitat.

Cui, niſi mox occurratur: ſyncope, hoc eſt uirium omnium præceps lapſus, ſuccedit: nunc ſtomachica, nunc cardiaca.

Quod ſymptoma omnium eſt grauiſſimum, & maximè mortiferum: imò ſæpe mors ipſa, & propter hanc, ſymptomata alia, ut uacuatio, dolor, inſomnia, tantò ſunt formidanda magis: quantò lipothymiæ, aut ſyncopes cauſæ ſunt efficaciores. Lipothymiam igitur, ſeu animi deliquium, ac etiam ſyncopen, excitant: uacuatio immodica ſeminis, ſanguinis, chyli, humoris alicuius naturalis, aut etiam præter naturam: ut per uomitum, choleram, diarrhœam, lienteriam, dyſenteriam, hæmorrhoidas purgationes menſtruas, & a partu, hæmorrhagiam narium, uulnus magnorum uaſorum aut multorum, phlebotomen, purgationem abſceſſus, hydropis, empyematis, ſectionem uel vſtionem, ſudorem diabetem, bulimon, id eſt ingentem famen: quæ nihil aliud eſt, quàm lipothymia. Repletio quoque, ut plethora, obſtructio & oppreſſio partium principum, uitioſus humor os uentriculi mordens, aut frigidus, craſſus, lentus, crudus, grauans: aut os ipſum a cauſa alia male affectum: ſuffocatio ab utero, conuulſio ex repletione, ut in tetano, etiam lipothymiam, & interdum ſyncopem & mortem affe-

afferunt. Affectus animi uehementes:ut ira, timor, mœror, gaudiũ: præcipue ubi uires corpus noſtrum diſpenſantes ſunt imbecillæ:ut in ſenibus. Dolor uehemens capitis neruorum, tendonum, articulorum, coli, ilei. Dolor etiam ex remediis dyſenteriæ ualentisſimis ortus, conuulſionem quibuſdam & lipothymiam: demũ cũ madore cutis, mortem attulit. Calor immodicus aeris, ignis: phlegmone magna. Febris magna & maligna:ut ardens, peſtilens, & magnam phlegmonem hepatis, uentriculi, ſtomachi, ſequens. Frigus uehemens, ut initio accesſionũ, & partes extremæ plurimum refrigeratæ, quibuſdam hęc pericula attulerunt. Siccitas quoque immoderata:ut in principiis febrium ardentium: præſertim ſicciore corpore. Neque ſolum hęc ſymptomata, ceu cauſas, lipothymia ſequitur:ſed præcedit apoplexiam, epilepſiam:cum eſt malignior, διαφόρησιν, συγκοπὴν, φθίσιν, ſuffocationem ab utero. Vteri autem recurſus, & in latera inclinationes, plerunque ſequitur. Febres cum his ſymptomatibus iunctæ, non æque ſimplicem, ut prædictæ his carentes, curationem poſtulant:ſed in his expende febris magnitudinẽ: & quãtum a ſymptomate periculũ impendet: urgentioriſque maiorem habe rationem non neglecto tamen altero. Quę remediorũ ratio ſequenda eſt etiam, ubi duo ſymptomata ſunt contraria: & ubi morbi, indicationes habent cõtrarias. Has uero ſymptomatũ & morborum indicationes, nõ ſimpliciter obſerua:ſed cauſam, a qua ſingula fiunt. Ex hac enim, curationẽ aptã inuenies. Lipothymię. n. varia debẽtur remedia, ꝓ cauſis uariis nuper dictis, mox ſcribẽda. His ſingulis ſymptomatibus grauibus, lipothymiã, & ſępe ſyncopen excitantibus, propria ſunt remedia: quæ om-

nia percenſere infiniti eſſet operis: & quæ illorum morbis asſident, ſine his curari nequeunt. Dicemus autē ea præcipue: quæ lipothymiæ aut ſyncopes acceſsioni repēte incidēti, occurrunt: sūpta ſemper indicatione ab his ſymptomatibus, ceu lipothymiæ cauſis uariis. Lipothymiā igitur a uomitu, cholera, alui profluuio, & alia uniuerſali uacuatione, curabis aſperſione frigidæ in faciem: naſi uulſione: oris uētriculi frictione blanda, cum manu molli & calente: uomitu, digitis aut penna in fauces immiſſa, irritato: manū & pedum vinculis pluribus, ualentioribus: illarū quidem, cum infernæ excedunt vacuationes, ut in hæmorrhoidibus, purgatione menſtrua: horum uero cū ſupernæ, ut in hæmorrhagia nariū, uomitu. Sic ſanguinē a vulnere in contraria reuelles: ad partem ſcilicet a qua eſt fluxionis origo. Sic cucurbitulę hypochōdrio dextro affixæ, a nare dextra reuellūt: ſiniſtro, a ſiniſtra, mammis, ab utero. Partē aūt, ad quam fluxio fertur, ſtatue ſublimē: ſed quoad potes indolenter. Si quis habitu non ita pleno, ex recenti cruditate os uentriculi oppreſſum uel morſum ſentiat: aut ēt in uomitu humoris noxij: offenſum grauiter: os uentriculi primū robora: deinde cruditatis multitudinem uacua: niſi aluum etiā ualde ſoluat. Alioqui mortis periculo attuleris. Vinum aqua frigida dilutū, ſanat lipothymiā magnæ uacuationi ſuccedentem: modo nulla ſit viſcerum phlegmone: nec magnus capitis dolor: nec affectus aliquis delirium excitans: nec febris ardens ſit, & ea adhuc cruda. In his.n. affectibus, uinum noxas affert inſanabiles. Specta quoque in uini uſu, ęgri naturā, cōſuetudinē, ætatē, aeris temperiē: ut des tuto calidū aut frigidū. Frigido.n. plane lædentur frigida natura, calido aſ

ſueti

ſueti ſenes,decrepiti in aere frigido calido iuuantur. Contrarij,contra. Vinum aũt,in fluxionibus ad uẽtriculum,ſit calidum,tenue:in hæmorrhagia autẽ, craſſum,nigrũ,acerbum.Partes ad quas,& per quas fit fluxio,robora.Venæ ruptæ,ſi apparet,ſanguinẽ ſupprimentia adhibe.Balneæ,fluxioni ad uentriculũ,ſalubres:lipothymiæ a ſudore,hæmorrhagia, uel alia uacuatione,inſalubres.Nam in ſudore immodico,cutis refrigeranda aere frigido natura uel arte,& aſtringenda.Vinum frigidum dandum. Aeger nec uinculis extremorum, nec uomitu, nec aliter mouendus. Quæ omnia, fluxionem ad uentriculum augent. Nam ſi lipothymia eſt a uitioſis humoribus os uentriculi mordentibus,uomat,per aquam tepidam, uel hydrelæon tepidum, quod etiam aluum mouet: ob id etiam ſalubre.

Si æger uomat: calefac partes uentriculo uicinas, & manus, & pedes. Deinde vomat, etiam digitis, aut penna in fauces immiſſa: & ſumpto rurſus dicto vomitorio. Mordacibus uacuatis humoribus, uentriculum robora mulſa: cui abſinthii coma erit incocta: poſtea uino. Et foris corroborantia adhibe, imbecillo ori uentriculi debita:ut oleum abſinthij,melinum,maſtichinum,nardinum:uinum auſterũ,uel emplaſtrum e dactylis,uino auſtero, farina hordei, croco, aloe, maſtiche. Humoribus autem adhuc in uentriculo manentibus,calefac tantum:non aſtringe. Si pituita multa os uentriculi opprimat:unge oleo abſinthii: bibe hidromeli,uel oxymeli,in quo hyſſopum, uel quid ſimile, infuſum fuit: aut piper, ut diatriompepereon, aut dioſpoliticon, & reliqua incidentia & uacuantia pituitam, dabis. Si empyo, aut hydropico, ſectione uel uſtione, pus & aquam to- Aph. 27.li. 6. & 45. lib.7.

tam uacuas : derepentè moriuntur. Iem ſi ex cynanche, aut pleuritide, pus in uentriculum uel thoracem, multum confluat, lipothymiam excitat. Hos refice mox optimis odoribus: & paulo poſt ſorbitione coctu facili.

Plethoricos calefac modice, frica, liga in artubus: a uino, cibo, balneo, abſtine: etiam ſi febricitent. Pota hydromelite uel oxymelite: in quo bullierint thymus, oryganum, pulegium, hyſſopus, uel aliud ſimile. Quæ ab utero ſuffocantur: iiſdem curantur: dempto oxymelite: quod utero & partibus aliis neruoſis nocet. His frica & liga pedes, magis quam manus, & cucurbitulam inguinibus, & coxis affige. Quæ remedia utero in latus inclinato etiam proſunt. Naribus quoque graueolentia, utero autem ſuaueolentia, laxantia, calfacientia, adhibe. Lipothymiam ab obſtructione partis principis, cura ſimili oximelite: & cibis incidentibus, ac urinas cientibus: ut fœniculum, apium, petroſelinum, ami, daucum, ſpicam nardi recipientibus. Deinde uinum album, tenue, non ualde antiquum, offer.

Hipp. lib. 3. diætæ acut.

Lipothymiam a uehementi animi affectu curabis odoribus, narium conſtrictione & uulſione, & uomitu, & uino.

Lipothymiam a dolore uehementi coli, ilei, neru i aut neruoſæ partis, capitis, curato partium affectarum calfactione, uinculis extremorum, & aliis: pro cauſa doloris uaria, ſeu ſolutione continui, & alteratione ſubita partis alicuius ſentientis: & pro doloris magnitudine. Si enim ex dolore uires reſoluuntur, & ex eo uitæ periculum impendet: dolor mitigandus: & uires roborandæ: ut morbo reſiſtere, & curationis ſpatio ſufficere poſſint.

Vbi

Vbi enim uires collabuntur, nondum tamen uehementer ſunt reſolutæ: ſymptoma, ut dolorem, uel aliud, oppugnamus.

Si uero reſolutæ multum iam ſint: non modo ſymptoma ſedamus: ſed uires firmamus. Adhæc ubi dolor partis alicuius eſt uehementisſimus: aut fluxio tenuis, uigilias & tusſim excitans: pauca quædam narcotica, ſed inueterata, miſcet Galenus: ne dolore, aut uigilijs, uires reſoluantur. Et hæc ſymptomatis remedia ſunt. In ophthalmia autem, meri potio, uenæ ſectione, purgatio, &c. affectum primo tollunt: & una cum ipſo, dolorem oculorum. Si caput dolet conſenſu ſtomachi: uomitu bilis, aut pituitæ, aut utriuſque, dolor ceſſat. Si affectus dolorificus, eſt capiti proprius: ut plenitudo, obſtructio, phlegmone aliquarum capitis partium: quærenda eſt doloris cauſa, & per contrarium auferenda. Grauitas enim plenitudinem: mordacitas, humores aut uaporis acrimoniam: pulſatio, phlegmonen: tenſio ſine grauitate aut pulſu ſpiritus crudi & flatuum multitudinem ſignificat. Tenſiuus & pulſatorius, corporis membranoſi phlegmonen. Tenſiuus & grauis multitudinem intra membranas contentam. Cauſa autem doloris cognita, tibi modum curationis oſtendat. Vt ſi a corpore pleno, aut febre magna, uapores aut humores in caput ferantur: uacua clyſteribus acribus, purgatione, pauci ſanguinis misſione.

Inter quæ, reuellentia, & partium infernarum frictionem, & uincula: capiti admoue reuellentia: deinde ipſum uacuantia: poſtremo roborantia.

Si dolor capitis, criſin per narium hęmorrhagiam, aut uomitum portendit: curationem non requirit.

Lipothymiam patientes a calore immodico, ut mo

ra in aere balnei, uel ſuffocante, refrigera ſtatim uento expoſitos, aqua frigida aſperſos. Os uentriculi frica: deinde uino & cibo refice. Sic a phlegmone, febre magna ardentes, refrigera. Lipothymiam a frigiditate & bulimo, calefac igni, frictione, balneo, oleis calidis, cibo, uino calente. Eam uerò quæ a frigiditate, initio acceſſionum frica: liga fortiter: & calefac extrema: uigilias, cibi & potus integram abſtinentiam impera. Lipothymiam ex ſiccitate (ut per febres ardentes, æſtus) extremorum uinculis cura. Deinde cibum euſtomachum, coctu facilem, potius ante animi deliquium: & uinum dilutum, malum punicum, uel alium fructum acidum. Si enim cibum largiorem, aut coctu difficiliorem dederis: lipothymiam augebis, & ægrum ſtrangulabis. Lipothymiam a propria imbecillitate virium corpus regentium, intemperaturam cerebri, cordis, hepatis, ſequente, curabis remediis intemperaturæ contrarijs: ut frigidam calidis, & contra: humidam ſiccis, & contra. Facultas autem uitalis in corde ſita, imbecillis noſcitur pulſu: naturalis in hepate, deiectionibus ſanguineis, primum aquoſis & tenuibus: poſt craſsis, & fæci ſimilibus. Animalis in cerebro, motus uoluntarii imbecillitate: & hæc inſtauratur inſpiratione, & plexu retiformi: uitalis, inſpiratione, & ſanguinis uapore: naturalis, alimento. Cum ergo ſyncope, ſit præceps harum trium facultatum lapſus: & harum eſſentia ſit, in ſpirituoſæ, carnoſæ ſeu humidæ, & ſolidæ ſubſtantiæ, tum iuſta quantitate, tum mediocri qualitate ſeu temperamento: qui harum quantitatem & qualitatem iuſtam, ſimilibus ſeruarit: aut morbo uitiatam, ad mediocre reuocarit contrariis: ſyncopen tum uitabit, tum, ſi immineat

neat uel adſit, emendabit: ſenſim quidem & paulatim, cum ſenſim uacuata ſubſtantia illa, aut alterata eſt: confertim autem & ſimul, ubi magna & ſimultanea uacuatio, uel repletio, aut alteratio, morbum facit. Spiritus, omni momento, multi uacuantur: & per nutritionem, aere temperato puro inſpirato, & cibo, potu, inſtaurantur: alterantur uerò a uitioſis ſuccis, aeris malitia, & qualitate uenenoſa. Spiritus quoque eſſentiam, diſsipant: animi affectus uehementes, ira, timor, mœror, uoluptas, dolor, ſtudium uehemens, & intempeſtiuum & immodicum, præſertim cum ſpiritus eſt tenuior: ob id nimis diſsipabilis, & exhalabilis, & corpus eum continens, rarius, & reſpiratio prohibita, & alimenti penuria.

Nec ſolum animi motus, in quo anima per ſeipſam mouetur: ſed etiam corporis, in quo anima corporis actiones facit, robur animæ diſſoluit: ut labor immodicus. Carnoſam ſubſtantiam, humida alimenta: ut potus, iura, ſorbitiones, pultes, iuſta quantitate & idonea qualitate: ſi ſunt ſimilia, ſeruant: ſi contraria, uel lædunt: vel uitiatam, ad naturalem habitum reuocant. Solidorum corporum ſubſtantiæ (in qua uel maximè uirium ſubſtantia conſiſtit) uacuatæ, ſuccedit tandem ſyncope in morbis longis, corpore per atrophiam extenuato, & in febribus acutis corpus colliquantibus. Temperies autem trium principiorum, cerebri, cordis, hepatis, & partium eis conſentientium, ut uentriculi, ſeruata, ſyncopalem acceſsionem maximè prohibet. In ore enim uentriculi (quòd propter ſenſum exactiorem etiam ſyncopem, ſed ſtomachicam appellatam excitat) humorum crudorum copia & craſsities, uires premit: poros, per quos fit reſpiratio, obſtruit: ſicque

exitialem affectum & ſyncopen excitat. Quòd in eo animal non nutritur (coctis enim non crudis habile eſt nutriri) ſed calor natiuus ſuffocatur, & extinguitur. Si uerò hi ſucci crudi, neque grauent, neque obſtruant: lipothymiam excitant, non ſyncopen. Pauca autem calida, tenuantia, alimenta & medicamenta, ſed crebra his danda: ne exoluantur, & animo linquantur: ut uinum aquoſum, præſertim ſi ſenex eſt, ac febris parua. Qualis eſſe ſolet a crudi ſucci copia, & poſt meridiem, & circa noctem affligens.

Hos ergo paulatim & ſæpe uacuamus: quia multam ſimul vacuationem ferre non poſſunt. Quod ſi a copia ſucci crudi febricitans, iuſtam ſemel uacuationem, ſine ſyncope ferre poſſet: hac uacuatione a morbo expediretur. His contrarijs ſpiritus: & ſuccos in corpore toto prætenues, & ocyſsimè exhalabiles habent: & faciem Hippocraticam citò habent, a morbi uehementia: peiorem quàm a fluore alui, inedia, uigilia, triſtitia: & in ſyncopen promptè incidunt: niſi nutriantur cibis coctu & diſsipatu difficilibus: ut pane, alica, fructibus auſteris, & his cibis largioribus, ſi uires ualent: parcioribus uerò, ſed crebrioribus, ſi imbecillæ ſunt.

His, ut prioribus, ſi phlegmone uentriculi, hepatis, aut alterius uiſceris, adeſt, malum eſt inſanabile. Nam ſeruari non poſſunt, niſi crebro nutriantur: nutriri tutò non poſſunt, niſi in phlegmones declinatione. Hos uerò, cum ante acceſsionem nutrire cogamur, febrim longiorem facimus: & dum cutim frigidis & aſtringentibus denſare cogimur, ne ita diſsipentur ſucci, & ſyncopen accerſant. Iam omnes cauſas lipothymiæ: & hac ſæuioris ſyncopes, abundè tractauimus: uentris & corporis reli-

qui

qui uacuationem immodicam:dolorem uehementem:uigilias immoderatas:motus delirantium: intemperiem principiorum ſolam, uel cum ſucco uitioſo. Sed cum uinum, natura calidum, tenue, flauum, odorum, uetus, ſubauſterum, omni ſyncope ſit dandum: ſcopos quoſdam, pro cauſa ſyncopes varia, & pro conſuetudine, paucis tibi explicabo. Frigidum enim ipſum, & interdum eius loco, hydromeli uel oxymeli dabis æſtate, & frigido potui aſſuetis. Si autem æſtas ſit multum æſtuans, frigidam quoque dabis: etiamſi calido potui ſit aſſuetus: modò nullum uiſcus a frigida lædi ſit oportunum. Contrà hyeme, calidum: etiamſi frigido potui ſit aſſuetus. Si aer calet: in ſyncope, da panem madidum vino, aqua primum frigida diluto: deinde calida. Si etiam bilis flaua os uentriculi infeſtat, da frigidum uinum: modò uentriculus & hepar phlegmone careant. Vinum autem ſit tenue: quia alimenti coctionem, & in corpus diſtributionem iuuat: & ſucci bilioſi, ſtomachum lædentis, uitium mitigat: ſtomachum firmat: corporis habitum calfacit: iucundum eſt potu. In ſyncope autem a crudis humoribus, da falernum: quia coctionem & diſtributionem magis iuuat: & ſucci eſt melioris. In penuria autem vini, ſyncope à crudi ſucci copia aut bile, da aquoſum uetus: quod alimenti diſtributionem, proximè fuluis, iuuat: quia tamen minus calidum: coctionem in uentriculo & uenis, minus iuuat. Fuluum præterea magis epicerasticum, ſeu attemperans, & miſcibile, & nutriens. Ex aquoſorum autem ſubſtantia, nihil in ſanguinis ſubſtantiam uertitur. E fuluis autem, elige aquoſiora: ne caput feriant: & tenuiora, quæ urinas maximè mouent.

Fuge autem fulua craſſa, auſtera, noua, amara: quia illa ægrè coquuntur & diſtribuuntur. Amara, laudabilem uini ſuccum & nutrimentum iam amiſerunt. Hæc ſymptomata febrium grauia, non ſolum medici curam ad ſe trahunt, & curandi ordinem immutant: ſed etiam remedia febrium cauſis debita interturbant.

Febris enim cum alui profluuio, etiam non uacuante pro multitudinis ratione, aliam vacuationem non admittit, per medicamenta purgantia, aut phlebotomen: ne ægrum in pericula grauiora conijcias. Inſomnia uehemens, & dolor magnus, ſubitam ac multam uacuationem prohibet. Si febris eſt, cum neruorum diſtentione, egens phlebotomiæ: minus vacua, quàm morbi magnitudo poſtulet: & aliquid ſymptomati condona, ſæpe ſudores & uigilias moleſtas excitanti, uireſq; proſternenti. Si os uentriculi affectum eſt: ita ut ne cibos quidem ad petat: ſed malè tum retineat, tum coquat: ſi ſumere cogantur, integram uacuationem ne adhibe: neque his, qui uacuari non conſueuerunt: aut non integrè, aut nunquam ſunt uacuati: & multis cibis vſi ſunt. Contrà qui paucis cibis vſi ſunt, & uacuari conſueuerunt, audacter uacuandi: ſi cætera conſentiant. Symptomatis grauibus loco quædam ſunt: & etiam remedia cauſis morborum debita intertur bant: ut temperatura, ætas, conſuetudo, corporis habitus, uires, aer. Calidi & ſicci natura, promptè omnes ab integra uacuatione læduntur. Pueri & ſenes integram uacuationem non ferunt. Nunquàm vacuati, aut non integrè, conſideratius & parcius uacuandi, quàm morbi magnitudo poſtulat. Qui carne ſunt rara, molli, diffluente: qui per cutim multum difflando, uacuantur: moderatè & cum

cũ metu ſanguinẽ mitte, ſi omnia mittendũ ſuadẽt: ſed alia potius vacuatione utendũ. Cõtra, qui carne ſunt dura, denſa, integram uacuationem ſuſtinent. Multum aut graciles, aut obeſi, integram uacuationem per phlebotomen, uel aliter, non ſuſtinent: ſed his omnibus, & prædictis (ubi morbus uacuationem poſtulat) non ſemel, neque ex toto uacuandi, ſed paulatim: moderata inedia, clyſtere, molli frictione, unctione, cataplaſmatis, balneo: pro uariis indicationibus. Quibus uires aliquæ, uel omnes, ſunt imbecillæ natura, uel ex morbo, aut prauo uictu: uacuationem iuſtam non ſuſtinent. Aer calidus ſiccus, uacuari corpus purgatione, aut uenæ ſectione, non patitur: ne in ſyncopen incidat. Aere quoque multum frigido, ſanguinem ne mitte: ne acceſſionis initio, frigus tolerare non poſſit. Alia ſunt ſymptomata febribus uel omnibus, uel quibuſdam, communia: ſed leuiora, & minus exitialia: ut ſitis, deiecta appetentia, difficultas deglutiendi, ſpirandi, nauſea, ructus, ſingultus, uomitus, toleratio difficilis, lingua aſpera, nigra, ſcotoma, uertigo, delirium, capitis grauitas, tuſſis, ſternutamentum continuum, triſtitia, timor in ſomno, ſomnia terribila, oris & oculorum per ſomnum apertio, oris fœtor, aphthe, ſpaſmus quarundam partium: multa, aut nulla, aut parcior mictio & deiectio: & alia quædam. Sunt & alia quædam ſymptomata, febribus propè ſingulis ſua: ut quotidianæ, extremarum partium frigus: quartanæ, horror: tertianæ, rigor. Adhæc pulſus, & urinarum, & aliorum plurimorum differentiæ, his & his febribus propriæ. Quorum ſymptomatum cauſæ a Galeno ſcriptæ ſunt, in lib. de cauſis ſymptomatum: & alibi paſſim. Remedia uerò pro cauſis variis, varia, ob id orationem

nem longam poſtulantia, tamen a practicis nulla methodo congeſta, tibi in præſens ſufficiant, rationem & iudicium adhibenti, & ea ad Galeni iudicium expendenti: nec ſi practicos omnino ſequaris: ægro & ſymptomati ſæpe plus noceas, quàm proſis. Sitis uerò remedia, pro cauſis uariis uaria, tibi, quod dico, perſpicuum reddiderint.

Sitis, eſt appetitus frigidi, aut humidi, aut utriuſque. Frigidi quidem ſolius: quando a ſolo calore excitatur: hmidi ſolius, quando a ſola ſiccitate prouenit. Vtriuſque ſimul, quando ab utraque intemperie, in ore uentriculi præſertim, proficiſcitur.

Quæ enim alia eſt oris ſiccitas, nobis quoque uulgò ſitis dicta, a pulmonis, aut cordis, aut aliarum partium intemperie calida uel ſicca, uel utraque, efficitur: & aere frigido humido inſpirato, magis quàm potu, ſedatur.

Sitim igitur animalem, in ore uentriculi ſitam: & naturalem, in toto corpore ſparſam: a ſiccitate ſola, humiditas aquæ, in potu, & balneo, ſanat: & aliorum ſimiliter aquoſorum.

Aqua enim omnium humidisſima. A calore quoque natam ſitim, aqua & aquoſa, actu frigida ſi ſumantur, tollunt. Ergo etiam ab utraque hac intemperie natam ſitim, aquoſa actu frigida ſanant: & eadem ratione, oxycraton: cuius acetum, tenuitate ſua, aquam in corpus uniuerſum celeriter diſtribuit.

Acetum autem ipſum, ſitim a calore & humiditate ſalſa natam, in hydropicis, & quibus uentri eadem pituita ſalſa illita inhæreſcit, ſanat. Particularia alia propè infinita ſitis remedia, apud omnes inuenies: ſed quæ omnia, cauſas iam dictas reſpiciant oportet: ſi certa ſitis remedia ſunt futura.

FINIS.

DE MEDENDIS FEBRIBVS humoralibus,atque earundem accidentibus,& Hectica , necnon quibuſdam febribus peſtilentialibus .

CAMILLI THOMAII MEDICI Rauennatis Commentariolus.

FEBRIS ſubſtantia eſt in genere caloris , præter naturam in corde ſubinde in toto corpore:differentiæ ergo ipſius primæ, & principales accipiuntur a differentiis ipſius caloris, quæ interdum capiuntur ex parte diuerſitatis cadentis in quantitate aliquan do in motu , nonnunquam in ſubiecta materia , in qua calor ipſe febrilis ſuſceptus eſt , & quamuis illæ differentiæ quæ conſequuntur febris quantitatem, & motum euidentes ſint ſenſuiq; manifeſtę,atque ſecundum earum conſiderationem ſint aliquæ febres dictæ magnæ,aliquę paruæ.Item aliquę citi motus, & acutæ,aliquæ tardi,& longæ,tamen conſueuerũt illuſtres medici eas potiſſimum accipere , quæ dantur ſecundum differentiam ſubiectæ materiæ,quod eſt,quoniam dixere vnum ex primis generibus febrium eſſe,quod in ſpiritibus ſuſceptum eſt , Secundum in humoribus cordis,Tertium quod in ſolida ipſius ſubſtantia,& præter id,quod unicuique generi proprium nomen indidere:Primo quidem diarię: Secundo humoralis:Tertio hecticę,& habitudinalis aſſignarunt etiam iuxta primorum iſtorum generũ cõſideratione͂ diuerſas unicuique ſpecificas differe͂tias,quibus omnibus nũc inte͂dimus,prçter quam de iis , quæ accenſæ ſunt in ſpiritibus cordis , & de earum ſpeciebus , atque curationibus pertractare.

Illud autem prænoſcendum eſt,quòd omnia hu mana corpora propter humoris abundantiã febrire nata ſunt,præcipue febre putrida, quoniã tamen in proportionali genere facilior ſit trãſitus, quàm in diſproportionali cõpertũ eſt,corpora cholerica ex cholera,flegmatica ex flegmate,& melãcholica,ex melãcholia,ſicuti etiã sãguinea ex ſanguine,frequẽtius febricitare,quòd natura ſuper dominantem in corpore humorem,atque abundantem regere,& a putredine ſeruare valeat minus, quàm non excedentem, & quoniam iſtarum febrium, unaquæq; a ſui principio uiſa eſt nõ manere vſque ad finem ſecundum unam diſpoſitionem ſiue accidentia conſideremus, ſiue ipſarum cauſam efficientem, hoc eſt humorem ipſum, uel etiam febris ipſius eſſentiam asſignarunt medici ipſis tempora quatuor, primum quidem tempus principii,quo calor debilis eſt,& ipſa accidentia, nec non materia febrem faciens per urinam nullo pacto a calore naturali uel præter naturam mota deprehenditur, dum ſcilicet nullum in urina coctionis veſtigium,uel coctioni contrarium apparet,quo apparente accidentibuſque inualeſcentibus ipſaque increſcente febrili caliditate augmenti tempus deſignarunt, & conſiſtente eadem accidentibusq; ad ultimum uſque coctaq; materia, uel peſſime ſe habente ſtatum dixerunt:ſicuti etiam declinationem cũ omnia ad decremẽtũ peruenerunt, & conſumitur materia in ſenſibiliter, uel extra corpus per aliquam euacuationem ſenſibilem detruditur, & iſta tempora omnia in febribus ſunt conſideranda,quoniam contingit ex ipſorum varietate corpori oblata præſidia varietate.videntur autẽ in ſalubribus iſta quatuor tempora qualeſcunque ſint febres, longe,uel breues etiam ſi unius tantum ac-

ceſſio-

ceſſionis ſint, in mortalibus autē tria duntaxat, principium, augmentum, & ſtatum in quo mori ægrum contingit frequentius, qua`m in aliis temporibus.

His itaque præmisſis dicimus quo`d febris humoralis eſt caliditas extrema, & præter naturam ſuſcepta in corde quoniam in humore cordis, quę ab hoc in ſolidam eiuſdem ſubſtantiam, & totum corpus pertranſit, & eſt duarum ſpecierum ſubalternarum, una quidem cum putredine, altera citra putredinem, quæ tantum fit cum facta eſt caliditas in humore cordis, & fiens in eiuſdem ſolida ſubſtantia ob calorem humorum ebullientium, uel feruescentium citra putredinem eorundem, quod tātum proprium eſt ſanguini, quod feruere posſit, & augere calorem in corde extraneum, præter hoc quod putreſcat, cum natura propter necesſitatem corpori ipſum plus ſeruet, qua`m alios humores, qui neque feruere poſſunt, neque ebullire in tantum quo`d febrem accendant ſine ipſorum putredine.

Hæc autem febris, quæ fit de ſanguine citra putredinem facile curatur, ni aliquid in ipſa fuerit commiſſum, quod ſi in ipſius curatione peccatum contigerit, facile ad putridam ex eodem humore conuertitur, debet autem cognoſci prius qua`m curetur, quoniam iſta eſt cum corporis totius plenitudine, & accidit homini complexionis ſanguineæ ætatis iuuenilis, & ei qui regimine, & uictu augente ſanguinem eſt uſus. Illi præterea, qui conſuetum exercitium, uel aliquam conſuetam uacuationem ex ſanguine prætermiſit, eſtque ideo in hac febre pulſus magnus, atque plenus, & undoſus, ſunt urinæ rubeæ & craſſæ, apparet in toto caliditas non acuta, neque mordax, cum humiditati ſanguinis ſit coniuncta citra putredinem.

Color

Color item in toto ad rubedinem cum purpureitate decernitur:cum itaque febris iſta omnibus prædictis indiciis eſt deprehenſa,ſtatim ab initio ſecanda eſt vena,quæ iecoraria dicitur,partis dextræ , atque ſanguis ſatis copioſus mittendus eſt . ſolet nanque hoc præſidio ſolo febris hæc curari,utpote quæ ſanguinis redundantem quantitatem cauſam habeat, & propterea in hac febre etiam medici non ſunt ſoliciti de cibo,quo'd in hac uirtus robuſta ſit,& nutrimento potius ſuffocata,& oppreſſa,quàm nutritione egeat.

QVæ uero febris humoralis a putredine contingit quadruplex eſt,ſi humorū a quibus ſit numerum quaternarium conſideramur , eſt nanque una a ſanguine putreſcente,alia a cholera,tertia a flegmate, quarta ab ipſa melancolia proueniēs. Si uero uarietatem loci,in corpore in quo contingit humores febrē ipſam facientes putreſcere:duplex eſt,quædam cōtinuatiua,quædam intermittens, & periodica,nā, & ſi ſanguis unum tātum locum in uaſis ſuę putrefactionis habeat,cum febrem efficit.alij tamen ab ipſo humores poſſunt,& in uenis putreſcere,& extra:Si igitur cadit putrefactio eorū in uenis cōtinuā neceſſario efficiunt, quod ſcilicet continua efficitur effumatio eorum putreſcentis ſubſtantiæ ad cor faciens febrem,ſi uero ceciderit extra uenas interpolata deprehēditur quòd non continua in humore fiat putrefactio,neque ab ipſa effumatio fuliginis putride,ſed intermittens aliquanto ſpatio de febre,itaque ſanguis putridi primo agendum.

Hæc eſt febris cōtinua,quę cognoſcitur per ſigna eadem quibus non putrida præter hoc,quòd in hac ſunt indicia putrefactionis ſanguinis manifeſta in urinis,& anhelitu,& pulſu,eſt nanque urina fœtēs,& eſt

eſt maior ſpiritus emisſio aliquãto ipſa inſpiratione atque ideo pulſus motũ anhelitus in diaſtole, & ſiſtole cõſequitur,calorq́ acrior,& mordacior exiſtit, cum itaque illis omnibus,atque nunc dictis ſignificationibus febris iſta fuerit deprehenſa ſtatim expedit flebotomare patientem,atque copioſe,non tamẽ tanta ſit ſanguinis eductio,quanta fuit in non putrida,quoniã in ea ſanguinis peccabat quãtitas . in hac vero magis mala qualitas,fiat ergo flebotomia a baſilica dextri brachii,& ab hac corpus refrigeretur potu copioſo frigidæ aquæ ſi eũ conceſſerint, quæ potum aquæ non impediunt , ab hac enim refrigerati ægri ſani euadũt,neque audiendi ſunt qui in huius exhibitione coctionem expectandam contendunt, dũ enim expectatur adeo ſanguis aduritur,vt veneni malitiã accipiat,& ægrum inde ad mortẽ perducat,quæ uero potum aquæ concedendũ permittũt, ſunt ætas ipſa florens,robur uirium , conſuetudo eã bibendi etiam in ſanitate,tempus calidũ ſanitas nutritorũ morborum &c.quod ſi omnino aliqua prohibuerit frigide potum a flebotomia cholera eſt euacuanda cũ medicina refrigerante,atque feruorẽ putreſcentis ſanguinis ſedante puta cũ caſſia diluta cũ decoctione tamarindorum prunorũ & ſacchari roſati ſubinde refrigerandum eſt corpus cum ſyrupo endiuiæ roſato,& acetoſo prohibẽtibus putrefactionem,ſunt etiam ad hanc eandem intentionem admouendæ cucurbitulæ dorſo cum ſcarificatione,atque refrigerans nutritio,ſed quæ parta ſit concedenda,propterea hordeacea iuſcula,uel panem aqua cõuenire in hac febrem,ſicuti in acuta qualibet nõ eſt ambigendum,ſit vero in hac febris ſpecie potus, uel aqua ſimplex,uel cum ſyrupo acetoſo,aut iulep roſato commiſta, atque omnia in ſumma ad regimen Nota

attinen-

attinentia,ſint in hac febre refrigerantia.

Quoniã dicebãtur febres ex reliquis humoribus a ſanguine poſſe fieri per putrefactionem in uaſis,& extra uaſa determinandum eſt de his,& primo de febræ,q̃ fit ex choleræ putredine. Hęc triplex ponitur periodica,ſcilicet continua,& cauſon,quæ & continua eſt,tamen ab ea differt,ex eo quòd in continua de cholera omnino aliqualis apparet excreſcentia,& motus cholerę manifeſtus de tertio in tertiũ,& ideo cõtinua proportionalis de cholera uocatur, in ea uero quæ dicitur cauſon,& ſi continua ſit nulla tamẽ excreſcẽtia manifeſta comperitur,ſed eſt concluſa,& ideo febris incendii,atque ardoris nominatur. De tertiana intermittente primũ dicendum,quæ eſt febris ob putredinẽ cholerę extra uenas cõtingens interdum puræ & exquiſitæ nonnũquã nothæ,& ſpuriæ differens ob id in ſpecie caloris,atque accidentiũ in ea cõtingentium:nã quando cholera putreſcens eſt pura,caliditas eſt acrior,& magis mordax quàm ubi eſt impura,quæ tanto remisſior uidebitur,quanto ab ipſa exquiſita receſſerit, eſt etiã in pura pulſus frequentior,& vrinæ ſunt magis igneæ:ſunt præterea intenſiora accidentia,de ſiti,inſtantia vigiliarũ inquietudine,& cõplexio magis cholerica, & ætas vi rentior,atque regimen in hac præcedens cholerę puræ magis atteſtatur quàm impuræ. Incipit item pura cum horripilatione quaſi ſenſu puncturæ acutũ per dorſum,&totum corpus.Impura uero magis cũ horrore,& ueluti ſparſione feruentis aquæ, uel etiã ſi magis a puro elõgatur cum rigore,& frigore, finit præterea quæ pura eſt,cum ſudore eius accesſionis perduratio non excedit duodecimam horam, quæ uero impura citra hunc ceſſat,& perduratio eius ſupra.xij. horas comperitur, maior tanto,quãto craſ

ſior,

ſior,& uiſcoſior,cholera extiterit. Pura itē in.vij.periodis iudicatur. Impura uero prolixior exiſtit,adeo ne quadrageſima periodo interdū cōſumatur. Si itaque deprehenſa eſt pura tertiana,eget æger refrigeratione,quæ fiet,& humoris calidi vacuatione non ſolum,ſed etiam alteratione,quæ fit cum ijs quæ refrigerant,tum nutritione,& regimine , tū etiam medicinarum exhibitione:in hac itaque & ſi tenuis , & exquiſitus uictus præcipue competat , præterea qui caliditatem febrilem extinguat , expedit tamen die acceſsionis,penitus ſubtrahere,uel ſiquid concedendū eſt nō excedat illud tale,quale eſt ordei cremor, & in declinatione,uel tota ptiſana cholata , hora qua febris ipſa intermiſſerit, itidem panis lotus ex aqua cōcedit citra noxā eadem hora poterit,largius tamē die quietis nutriendus erit ęger,ſi deprehēſus fuerit nutritione indigere,namque noſtra tempeſtate poteſt panis ex iure pullorum iuuenum, alterato tamen,& cum lactuca,endiuia,atque eo genere infrigidantium herbarum . Item concedi uini pauciferi aqua lymphati,potus ſine periculo,uerum in acceſſione ab eo omnino cauendum,uacuanda eſt cholera a corpore,cum leui medicina,& in die quietis,puta cum caſſia,uel manna diſſoluta cum decoctione ſacchari uiolati,& tamarindorum, atque prunorū. Hæc namque uacuatio,ab ipſo principio eſt concedenda, itidem quæ ex ſyrupo roſato ſolutiuo fit cōmuniter , fortior vero ut quæ ex rhabarbari infuſione,tardanda eſt ad coctionis humoris facientis febrem aperitionem, hoc eſt ubi in urinis perfecta hypoſtaſis deprehendatur , Alba quidem lenis , & equalis ſubſidens , in fundo matulæ , atque pinealis , quæ omnimode coctionis humoris febrem ipſam facientis certitudinale indicium exiſtit, quæ co

ctio,& ſi in hac febre ipſa ſola natura procuretur quoniam febris hac ſemper bene iudicatur, tamen procuranda eſt cum iis, quæ malam complexionem membrorum calidam ad contrarium immutant, & puta cũ aqua hordei, & iulep uiolato, uel cũ ſyrupo de endiuia', de fumo terræ, & acetoſo cum qua frigida lymphatis, uel cum aliqua ex ſublimatione endiuiæ, portulacę, & bugloſſæ. eſt præterea ab ipſa euacuatione corporis & hepatis, diſcraſia calida & ſicca remouenda cum aqua hordei, & iulep uiolato.

Verum ſi febris hæc ab impura ſit quanto uidebitur a pura magis recedere, tanto & maior uictus ratio erit habenda, quoniam cum ſit huius natura, ut prolongari poſſit multum terminus ſtatus, ſeruanda eſt uirtus ad ipſum: eſt tamen habenda conſideratio in modo cibandi in hac febre. quoniam plerunque moderni conſueuere non mediocriter ab errare, concedentes quidem a principio uictum ſatis tenuem, morbi vero progreſſu largius cibantes, & quidem contra rectam cibandi rationem in febribus, non ſolum, ſed in reliquis etiam morbis in quibus expedit largius quidem cibare, cum ſunt in principio quam cum proceſſerint ſecundum augmentum, & ſtatum in quo maxime ſubtrahere oportet: in hac itaque ſi parum elongabitur a pura talis ſit ordo cibandi, principio hordacea iuſcula, ex brodio, uel etiam panem ipſum concede. cum uero ſecundum augmentum, & ſtatum proceſſerit, ſolo pane, vel iuſculis ex aqua ægrum nutrito, immo in ipſo ſtatu, etiam ſolo hordei cremore, ſic enim optime fiet, ne natura febris humori vacuans diſtrahatur, uel impediatur, potus præterea ſit, & in ipſo principio pauciferum ui-

num

num in proceſſu aqua miſtum. In ſtatu uero ſola aqua hordei, uel aqua ſimplex cum acetoſo pro potu tribuatur; lenienda eſt inſuper aluus ſi ſuppreſſa ſit cum aliquo lenitiuo clyſteri cui admiſtum ſit mel ipſum roſatum colatum: quæ ſit autē clyſteriorum communium materia, arbitror non medicis nouitiis modo, ſed & ipſius mulierculis eſſe notum, fiunt nanque pro iis decoctiones ex herbis maluarum, blitium, matrum uiolarum & ſimilium, quæ oleo communi, ſale, ſaccharo, uel ut dixi melle roſato commiſte ægris propriis inſtrumentis ſubminiſtrantur. Debet iſtorum clyſteriorum uſus in febribus eſſe frequens, & peculiaris, quoniam ex his uacuanturinteſtina a fæcibus, corpuſque ob id non modicum alleuiatur, refrigeratur præterea multum, atque diſtrahuntur humores, & uapores, qui aſcendentes interdum in febribus accidentia mala efficiunt, expedit etiam interdum ubi præſertim humor febrem iſtam efficiens redundet, & in corpore abundet a principio uacuatiuum aliquod ipſum minorans exhibere cum præmeditatione, tamen nec ſemper, ut multi aiunt, ſed vbi uidebitur morbus incepiſſe a materia digeſta, hoc eſt ſecundum partem uacuationi parata, nec uelim diſſonum hoc alicui uideri, ſi dixerim in principio apparere interdum digeſtionem ex urina vindicatur communiter, principium quamdiu caret urina ueſtigio digeſtionis, in corporibus enim fortibus non inconuenit, quod interdum humor malus priuſquam putreſcat digeſtionem acquirat ſecundum partem ſui, & ſecundum aliam partem non, ſed primo putreſcens febrem efficiat, & ſecum digeſtum ad putredinem conuertat, & iſta febris erit in principio quantum

ad materiam non digeſtam, & non incongruit ut urinæ tunc uideantur cum aliquali hypoſtaſi, & etiam laudabili, quæ tamen euacuata materia minoratiuo, uel conſumpta calore non amplius apparet, niſi morbi augmento, & ſtatu, minoretur, itaque ab ipſo principio materia ubi redundans deprehendatur, & ſecundum ſui partem digeſta cum caſſia, cum diacatholicone, atque ſyrupo roſato ſolutiuo cum diapruni ſimplici, & cum portione electuarii roſati Meſuæ, uel ſucco roſarũ ſi non multum a pura cholera elongatur, & eſt cholera, quam citrinam dicunt non naturalis effecta ob flegmatis ſubtilis admiſtionem, ſi item videbitur egreſſa a naturalitate propter miſtionem, & abundantiam atræ bilis. Si uero magis craſſa ſit, quia commiſtionem patiatur craſſioris pituitæ, uel melancholiæ, expediet magis caſſiæ, uel dia catholiconi, diapruni, & lenitiuo electuario, uel illi de ſebeſten, admiſcere parum electuari j de dactilis. Ab hac uero minoratione opus eſt concoquere humoris reliquias, & uias obſtructas apperire craſſiciem ſubtiliare, quod viſcidum eſt incidere, atque putrefactioni obſtare, quæ omnia efficiunt in primis ſyrupus acetoſus geleniabin colatum, cum aquis endiuiæ, cicoreæ, fumiterræ, & bugloſſæ, & procedente febre cum oximelle ſimplici aqua abſinthij, & cap. ven. & ubi coctio ipſa apparuerit expedit humores ipſos euacuare cum infuſione rhabaibari addita caſſiæ, vel diacatholiconi, aut aliquibus ex lenientibus electuarijs, immo ubi craſſior ſit peccans cholera non incongruit infuſioni rhabarbari quid, & agarici addere, & aliquid electuarij de dactilis, quod inter alia ſolutiua ſatis eſt benedictum. Non inconuenit præterea vacuato corpore

per

per medicinam,urinam uel ſudorem prouocare cũ decoctione radicum,petroſelini,endiuiæ,fœniculi,& ſe.communium frigidorum maiorum, poroſitates etiam apperire corporis cum frictionibus, demum malam complexionem calidam in membris relictã remouere,cum aqua hordei,& membra nutrimenti roborare cum confectione ſandalina, uel diarodoni,ipſa uero febre declinante corpus ipſum paulatine reficere.

Si uero febris de putredine choleræ continua fuerit, & non cauſon,ſed quæ proportionalis de cholera dicitur cum excreſcentia,ſcilicet manifeſta omni die altera & a cholera ſit pura, quæ cognoſcitur ex ſignis omnibus dictis de periodica,præter quod in hac nõ erit horripilatio,nam in hac non ſpargitur materia extra uaſa ſicuti in intermittente, uidebitur asſiduitas ipſius febris cum accidentibus intenſioribus quàm in ea quæ ex impura eſt, curatio erit ferè eadem niſi quòd in hac a principio expediet ſecare Iecorariam uenam, atque ducere ſanguinem, non tamen multum,quoniam in hac febre ſanguis detrahitur non ratione uacuationis tantum, quantum ratione refrigerationis faciendæ in humoribus,putredine ebullientibus,& ratione appe riẽdi obſtructiones,quæ ſunt in penitioribus uaſis cauſa putredinis humorum.itidem dicendum eſt de continua impura,eſt namque curanda ea uia & calle,qua periodica, ſed in ea phlebotomia competens eſt ab ipſo principio,minorantia uero ſi neceſſaria ſunt eadem conuenientia erunt,eadem concoquentia, atque euacuantia inſuper, & alterantia,& roborantia membra,de quibus ſatis dictum eſt,eadem erit regiminis,& victus ratio,ut in intermittente, uariabuntur tamen iuxta uarietatem choleræ peccantis a pu

ra minus,uel magis elongatæ per crasſiciem,uel ſubtilitatem,aduſtionem uel terreſtreitatem humoris ipſi choleræ commiſti.

Febris uero de cholera quæ cauſon dicitur fit cum cholera putreſcit in omnibus uenis corporis, uel ſolum in uenis proximis cordi, & eſt febris ardens,& maximi caumatis, in qua ſigna dicta de continua, tertiana omnia apparent, ſed eſt vrina magis ruffa, & ignea: pulſus item frequentior, & maior inſomnietas, ſitis ualidior, linguaque aridior, & nigrior, ideo pro ipſius curatione maiori ad modum eget frigefactione quàm egeant aliæ febres in tantum quod ex frigore expedit interdum de acuta ipſam immitem, & lentam commutare: opus eſt ergo ab ipſo principio choleram euacuare cum caſſia, atque electuario de ſucco roſarum diſſolutis cum decoctione tamarindorum, & prunorum, & ſacchari violati ab hac quotidie potare aquam anguriæ, portulacæ, & endiuiæ cum ſyrupo uiolato, uel etiam nenufarino. Item epithima frigidum cordi admouere,quod ſit ex aqua roſata, acetoſæ, bugloſſæ maluatico,& aceto cum ſpeciebus cordialibus,temperatis ſandalis & croco ægrumque ipſum in frigido loco ſituare, atque frigidis cibariis tenuiter nutrire, præcipue endiuia, lactuca,iuſculiſque hordeacis, & pane, ex aqua uinumque prorſus interdicere in hac febre, & ipſius loco aquã ſimplicem,uel hordeaceam concedere.

Tertia ſpecies febris humoralis putridæ a putrefactione flegmatis contingit, quæ præter id, quod duplex eſt continua ſcilicet, & periodica variatur etiam ex varietate ipſius putreſcentis flegmatis,febrem facientis,nam quædam eſt ex flegmate natu-

rali

rali,quædam ex flegmate non naturali, fit autem interpolata cum putreſcens quotidie flegma per ſentientes partes a natura detruditur qualecunque ſit, & incipit ab extremorum frigefactione, atque horrore potiuſquam rigore,neque facilis eſt caloris eius in corpore accenſio,quod eum humorem paulatim putrefactio accipiat, & ob eandem cauſam non cito etiam ad ſummum caloris peruenit, cum inualeſcit, quod contingit ex craſsiciæ frigiditateque ipſius humoris inæquales fiunt in hac febre pulſus & debiles, præterea ſunt parui cum febris hominem corrigit a principio, in hoc calor ſimulatur igni lignis uiribus accenſo,atque conſequitur corporis temperaturam,ætatem,victum & pituitoſum regimen, atque omnia eadem in continua apparent indicia, præter id,quod in hac nullum frigus, nullus horror deprehenditur,& omnes febres iſtę conueniunt ſecundum magis,& minus,præterquam in ea, quæ ex flegmate fit ſalſo,in qua caliditas, & accidentia omnia fere ſimilia uidentur accidentibus, & calori cholericæ febris. Expedit ergo in hac febre tam periodica,quam continua,quod natura ſua prolixior ſit largius aliquanto quam aliis ſupradictis dietare, neque febris tãtum rationem habere in nutritione, & regimine,& medicatione, quantum etiam ipſius cauſæ quæ quoniam frigida eſt craſſa,& uiſcida,quę ob multas obſtructiones in partibus penitioribus corruptione corripitur, non tantum non multum refrigerare,ſed oportet calefacere, ſubtiliare,incidere, & aperire:ſit ergo nutritio cum pane ex carnium pullorum, atque facilium concoctu, iure de coctionis petroſelini radicum, atque tractu temporis fœniculi ipſius, immo & ipſæ carnes ab ipſo principio, quæ tamen proximante ſtatu non ſunt

 conce-

concedendæ,cum in hac febre eo tempore ſubtilior dięta quàm ab ipſo principio conuenire dicatur, uinum item non eſt interdicendum, ſit tamen pauci ferum,& album,paulatim in hac febre,& frequenter vacuandum cum casſia, & diaſinicone, & interim concoquendum cum geleniabim colato a principio,& ſyrupo acetoſo,& aqua abſinthii, & capil. uene.poſt vero primos dies cum ipſo oxymelite,& ſimplici.primo cum biſantino ſyrupo,mox cum compoſito,atque aquis petroſelini abſinthii.apij, & fœniculi, deinde denuo uacuandum cum rhabarbari, atque agarici infuſione addita diacatholiconi, aut casſiæ, uel alicui lenientiũ electuariorum,abluenda ſunt ſæpius inteſtina clyſteri fortiori,quàm in cholerica, quare id ſumme conueniens eſt,quod ex decocto blitium, & maluarũ,uel ex decocto cauliũ hiera picra, melle roſato,& oleo communi conficitur, eſt item in hac febre habẽda ratio ſtomachi,præſertim ea progrediente,ſolet namq; uentriculus imbecillus fieri,& propterea confectione diarodonis atque roſati aromatici non ſolum, ſed etiam linimento de oleo abſinthii,& ſpicæ ipſum mane,& ueſperi roborare non inconuenit item præſtat ea concedere,quę urinam prouocent,quæ item ſudorem, & ideo frictiones etiam aſperę tractu temporis ſatis congruæ & opportunæ comperiuntur,ſi etiam aptus æger uomitui fuerit a cibo euomitio a principio, etiam ipſo facta proficua,& utilis eſſe uidebitur.

De quarta ſpecie humoralis putridæ vltimo hoc loco eſt agendum,quæ a melancholiæ putredine cõtingit,illudq; præmittentum, quod & ſi fieri posſit intermittens,& continua,rarius tamen accidit hæc quàm periodica,fit autem hæc natura melancholicis in ætate & tempore quę tali humori conreſpondent

dent. Autumno ſcilicet vt plurimum, ſicuti tertianæ eſtate, & ſanguinea vere, & flegmatica in hyeme præcipue cum præceſſerint uictus, & regimen, quod humores hũc in corpore auxerit, qui ideo paulatim ſuccenditur, ueluti lapis aliquis aut teſta, aut os, aut tale aliquid, huiuſmodi corpus frigidum, & ſiccum & ubi aliqua flamma ex eo accenſa eſt, nihil fumidum, aut a ſe incombuſtum in acceſſione reliquit, atque iccirco in hoc humore longiores ſunt ceſſationes quàm in pituita, atque intermiſſio exquiſite pura uidetur, quoniam quicquid atrę bilis fuerit accenſum exhauritur, atque diſpergitur: eſt præterea rigor in hac ſimilis rigori eorum qui gelu frigeſcunt, eſt in hac febre pulſus ſatis paruus, & inordinatus, urinaque ſubtilis aliqualem habens fuſcedinem, eius curatio eſt vt a principio mediocriter, & leniter tractetur, neque medicamine ullo vacuationem procurare debemus, niſi ſuperabundans ſanguis in corpore de ipſius minutione perdoceat, & præcipue cum in eius exitu ater fuerit uiſus, mittendus eſt audactius, quod ſi flauus, aut tenuis apparuerit, non mittendus: in hac expedit inſtituere victum minime flatuoſum, & ventris lenitionem, ut poſſibile eſt prouocare glandibus & clyſteribus in flegmatica ſupra memoratis, uel cũ electuario lenitiuo per ſuperius, aut etiam cum ipſa caſſia concoquenda eſt melancholia cum ſyrupo uiolato de fumoterræ de bugloſſa, & acetoſo, cum aquis fumiterræ, boraginis, & lupulorum, & ab hac prima concoctione uacuanda eſt cum caſſia diaſſene, diacatholicone, agarici, & rhabarbari, infuſione facta cum decoctione florum, & fructuum, cum additione ſenæ, & vbi melancholia æſtimetur aduſta cum electuario roſato Meſuæ, & depſilio. Præterea ſplenis habenda eſt non mediocris ratio,

quo-

quoniam ſolet in hac febre intumeſcere & propterea perungendus eſt locus ipſius oleo amigdalarum dulcium de capparibus medulla vituli, butyro, & armoniacho diſſoluto in aceto, roborandum eſt corpus inſuper cum theriaca præcipue concocta materia, quo etiam tempora balneum aquæ dulcis tepidæ, maxime expedire comperitur.

Solent autem febres iſtas concommitari accidentia multa, quæ interdum ægrum male afficiunt, & propter eorum uehementiam medicum ab ipſarum curatione diſtrahunt, & propterea operæpretium mihi uidetur nunc quomodo, grauioribus quibuſdam ſuccurrendum ſit perdocere, inprimis itaque dicamus de dolore capitis, qui ſolet interdum fieri ex uaporibus multis, uel acutis a toto corpore eleuatis. huic ergo ſubuenire oportet diſtrahendo ad oppoſitum cum frictionibus uentoſis admotis dorſo, & lotionibus ad brachia, & crura factis, neque (ut multis uidetur) admouendum eſt capiti oxirodinum ex aceto, oleo roſato. & aqua roſacea. quoniam id occludit uapores in capite, atque dolorem ipſum adauget, quod tamen præſtat vbi dolor ipſe fieret a materia cholerica aſcendente, & apoſtemante phrenitudiniſque periculum imminente, quo etiam tempore frigidiora, quæ ex ſuccis ſolatri, lactucæ, & ſimilibus admouentur fronti utilia comperiuntur, quo item caſu nõ ſolum diſtractiones dictæ per uentoſas, & frictiones, & lotiones competunt, ſed etiam per ipſam phlobotomiam expedire videntur.

Aſſociatur item febres iſtas ſitis interdum ualida, & in exauſta quo tempore os ſæpius madefacere cum aqua hordeacea aqua frigida cum mucilaginibus ſcilicet citoniorum uel pſilii conuenit atque

que in ipſo ore detinere lactucas, atque ſem. communia frigida maiora, & interdum abluere os cum aqua lactis, & potare Iulep uiolatum cum aqua hordei, expedit etiam potare aquam decoctionis hordei, & ſacchari uiolati, & ſi tamarindorum quid parum appoſueris guſtui iucundior, & magis proficua in caſu habebitur, Iſta item omnia conferent ubi lingua arrida ſit, & nigra.

Si uero cum ſomno grauiori febris acciderit diſtractiones omnino omnes dictæ de dolore capitis fiant, & ſtatim ſi corpus totum vacuetur cum ſyrupo roſato ſolutiuo vbi ſit accidens, id ex multitudine vaporum calidorum, & cum additione agarici ubi ſit ex humoribus, uel vaporibus crasſioribus prę ſidio erit.

Si uero tusſis, ut interdum contingit cum febre cum iungatur, ſi ex ſiccitate ſit partium pectoris, linitio facta ad thoracem ex uiolato oleo, & lacte conueniet, ſi uero ex diſſolutione, & caſu humoris calidis ad pectus electuarium de diadroganto.

Si cum inſtantia uigiliarum febris afflixerit mulſiones papaueris cum iure lactucarum concedantur a cœna, lotiones præterea fiant ad extrema cum decoctione foliorum uitium lactucarum ſalicis, & capitum papaueris, odoramenta item quæ fiant ex decoctione iuſquiami ſomnum præſtare experientia ipſa ſæpisſime compertum eſt.

Expedito tractatu de febribus humoralibus, & de earundem curationibus, atque accidentibus quibuſdam in illis, ut plurimum contingentibus, nunc dicendum eſt, ſub compendio de hectica febre. Hæc febris eſt calor extraneus acccenſus in ſubſtantia cordis, & membrorum, & prohibet operationes ipſorum, & conſumit

eorum ſubſtantialem humiditatem, & ponitur triplex ſpecies huius febris, ſed ſunt proprius tres ipſius gradus, unus gradus & primus eſt cum caliditas iſta febrilis quæ eſt accenſa in ſubſtantia membrorum conſumit ſecundam humiditatem de ſecundis. Secundus cum conſumit humiditatem tertiam quæ adhuc reſtaurari poteſt ex cibis. Tertius cum conſumit quartam humiditatem, quæ in tali febre deficientibus duabus dictis refici minime poteſt, & hic gradus quidem cæteris deterior eſt, & incurabilis. Secundus vero gradus cum difficultate tollitur. Sed in primo facilis fit curatio licet is non ita facile cognoſcatur, nã ſigna ſunt in hoc gradu occultiora, quàm aliis duobus, tamen a medico exercitato cognita, & intellecta, habet enim omnis gradus calefactionem aliqualem a cibo non antea perceptam ab ægro, extenuatio corporis in ſecundo magis, & in tertio apparet: ſolet etiam iſta febris ſequi febres alias præcipue ardentes, uel cronicas, ex iis enim calor extraneus figitur facile, in ſolida membrorum ſubſtantia. Curatur itaque refrigeratione, & humectatione, quoniam eſt mala complexio calida, & ſicca ſine materia: cibi ergo in hac febre ſint frigidi, ut hordacea iuſcula, panis item ex iure carnium laudabilium facilis concoctionis, & boni nutrimenti alterato ex lactucis endiuia, & portulaca propter debilitatem uirtutis: carnes etiam cõceduntur, quæ tamen humidum generent non facile a calore diſſolubile, & propterea pedes uitulorum iuuenum, hoc eſt unius, uel duorum menſium conueniunt. Item carnes Hędorum, & pullorum, & carnes teſtudinum nemoralium, uinum item non poteñs, & aqua hordei cum iulep uiolato lac etiam in hac febre conceditur ni ſit aliquid impediens, nam nutrit refrigerat, & præcipue quod mulie-

mulieris eſt,uel aſinæ:balneum inſuper tepidę aquę decoctionis herbarum in hac febre expedire compertum eſt,intantum quod iſto ſolo ex prima & ſecunda ſpecie plures fuiſſe ſanatos cognouimus, præcipue cum a balneo facta fuit inunctio toti corpori ex lacte recenti, & oleo uiolato.

DE FEBRIBVS PESTILENTIALIbus,in quibus apparent Peticulæ.

PRÆTER enumeratas febres humorales fiunt aliæ febres quę ſunt de genere peſtilentialium, nam omnes mali moris ſunt quæ præcipue inualuere ferè per uniuerſam Italiam anno.MDXXVIII.& ab hinc nõ infrequenter corpora corripuere cõſequẽtes quidem putrefactionem ſanguinis, uel humorũ cum ſanguine uenenoſam ex corruptione aeris interdum ſecundum qualitates,uel totam ſubſtantiã, nonnunquam malorum dierum influxum, atque ptæparationem corporum ex commisſis in regimi nis ratione,& uictus,quas febres conſueuerunt concomitari maculæ quædam pulicares quæ vulgariter peticulæ dicuntur varicolores,uirides interdum rubræ aliquando,nonnunquam nigræ. Habent autem indicia quòd a principio interius angunt exterius quiete,& urinæ, atque pulſus citra notabilem mutationem deprehenduntur.Cum uero procedũt malitiam detergunt, urinæ nanque conturbantur & ſubiugales fiunt, liuidæ uel nigræ uel & uirides, præterea fœtentes apparent,ægrique ab ipſo exordio aurium ſonitum de hinc ſurditatem patiuntur,

quo tempore etiam inquietudines & deliria incurrunt.Curatio ſalubris iſtarum febrium eſt,ut a lenitione uentris facta cum ſubminiſtratione clyſteris, uel adminiſtratione casſiæ,uel mannæ admoueantur uentoſæ dorſo plurimæ,& totius corporis ambitui cum inciſione non ſemel tantum,ſed bis,atque iterum cum maculæ apparuerint, ut uirus omne quod intus eſt in penitioribus partibus latens principes partes lædens ab ipſis ad cutim euellatur, præterea ut ſingulo mane ſummo atque etiam veſperi ante cœnam adminiſtrentur unciç.vi.decocti radicis mirridis ex uino albo, ſi febris citra alienationē uel ex aqua ſi cum dementia affligat quod non ſolum robur præſtat cordi, ſed humores uitioſos ad cutem deuehit,atque uenenoſam materiam per ſudorem a corpore extrudit,expedit præterea ægrum cibis parum,& ſæpe reficere,quare in his febribus panem ex iure pullorum,& ipſa iura,nec non oua ſorbilia conuenire compertum eſt,uinum tamen interdicatur, ſed loco ipſius adminiſtretur potus aquæ cum ſyrupo acetoſo,& eſt hæc uera & optima curatio adinuenta &c. a qua deuiantes omnia temere tentant &c.

FINIS.

Errata ſic corrigito.

Car.3.a.a' coloris,lege a caloris. car.6.a.ab anima lis,lege animali. car.8.a.hamori, lege humori. car.11.6.Febricitanter,lege febricitantes. car.15. a.præcedentes,lege præcedente. car.17.a. ſomnũ ignis,lege ſomnium.ibidem morbi frequens,lege fre quentes. car.30.b.exercitationem conſuetudo,le- ge exercitationum. car.34.b.abſceſſum , lege ab- ſceſſuum. car.35.b.in flãmam conuerſa,lege con- uerſo. car.36.a.ab ea relictum , lege relictam. car.37.b.qualitas coloris,lege caloris. car.40.a. ac ceſsionem , lege acceſsionum. car.49.a. meliori- bus deſtitui,lege deſtituti. car.50.b.tantum uolue ris,lege uoluerit. car.52.a.ut parotidibus,lege aut parotidibus. ibidem ob paruum,lege ob prauum.ibi dem non crementis , lege non crematis. 53.a.ac- cenſio oleo,lege accenſis. car.54.b.ægre aperiunt, lege aperiuntur. car.56.b.mortis periculo, lege pe riculum. car.61.a.ſomnia terribila,lege terribilia